ULUSLARARASI USUL HUKUKU

YETKİ

I. MÖHUKTA GENEL YETKİ KURALI

• TR mahkemelerinin yetkili olması için gerçek bir irtibatın bulunması gerekir.
  ⌞ TR'nin yetkili olabilmesi için kanunda belirtilen irtibat yeri TR olmalıdır.
• **Aşkın Yetki**, tesadüfi durumlarda kendini yetkili sayan mahkemenin yetki adlandırmasıdır.
Aşkın yetki tanıma ve tenfiz engelidir.
Objektif bağlantı bulunmadan yetki tesis edilmişse aşkın yetki gerekçesiyle reddedilir.
ÖR: İngilterede tebligata dayalı yetki tesis edilebilir. Bir günlüğüne dahi İngiltere'de bulunulması durumunda tebligat ele İngiltere'de ulaşmışsa başka hiçbir irtibat aranmaksızın İngiltere mahkemeleri yetkili hale gelir.
Bu şekilde İngiltere mahkemelerinde verilen karar TR'de tenfiz edilmez.
Forum Shopping, irtibat noktalarının birden fazla olması durumunda davacının istediği yerde dava açabilmesidir.
  ⌞ Anglosakson Hukukunda zayıf irtibat noktalarıyla yetki tesisine izin verilmiştir.
Ancak ***forum non convenience***'ye göre mahkeme gerçek bir yetki yoksa yetki anlaşmasıyla yetkilendirilmiş olsa bile davadan çekilebilir.
• TR mahkemeleri yetki sözleşmesiyle yetkilendirilebilir.
TR'de bir dava açılır ve buna kimse itiraz etmezse mahkeme yetkili hale gelmiş olur.
• ***MÖHUK m.40*** genel yetki kuralını düzenler.
MÖHUK m.41-46 özel yetkiye ilişkin kurallardır. → ***m.41*** – *Türklerin Kişi Hallerine İlişkin Davalar*
m.42 – *Yabancıların Kişi Hallerine İlişkin Davalar*
m.43 – *Miras Davaları*
m.44 – *İş Sözleşmesi ve İş İlişkisi Davaları*
m.45 – *Tüketici Sözleşmelerine İlişkin Davalar*
m.46 – *Sigorta Sözleşmelerine İlişkin Davalar*

!!! Davadaki ihtilaf m.41-46 kapsamındaki özel hukuk kurallarından birine göre TR mahkemeleri yetkili olamıyorsa genel yetki kuralına (MÖHUK m.40 atfıyla iç hukuka) gidilmez.
  ⌞ "TR mahkemeleri yetkisizdir" deyip bırakıyoruz.

MÖHUK M.40 – MİLLETLERARASI YETKİ

f.1 → *Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini,* ***iç hukukun yer itibariyle yetki kuralları tayin eder.***
  ⌞ m.41-46 kapsamına giren bir ihtilaf yoksa m.40'a bakılır.
  ⌞ m.40 yetki tayinini iç hukuka yönlendirmiştir:
(HMK ve diğer kanunlara bakılır)
- **Genel Yetkili Mahkeme** → Davalının yerleşim yeri
(HMK m.6) (Davanın açıldığı tarihteki)
⌞ <u>Davalı birden fazlaysa</u> → Davalılardan birinin yerleşim yeri
(HMK m.7)
⌞ <u>TR'de yerleşim yeri yoksa</u> → Davalının TR'deki mutad meskeni
(HMK m.9) Malvarlığına ilişkin ise uyuşmazlık konusu malvarlığının bulunduğu yerde de dava açılabilir.

- Sözleşmeden Doğan Davalarda → Genel mahkeme + <u>Sözleşmenin ifa edileceği yer</u>
(HMK m.10)
⌞ Baskın görüşe göre ifada neresi problemli ise orada dava açılır. (yani dava konusu edimin ifa yeri)
Ancak öğretide HMK m.10'un ifa yerinin seçimi değil ifa yeri de yetkili olabilir denmiştir.
2 ifa yerinden birinin (sözleşmesel ilişki dolayısıyla 2 ifa yeri vardır.) TR olması durumunda TR mahkemeleri yetkilidir diyen görüş de mevcuttur.
⌞ <u>İfa yeri belirlenmemişse</u>;
- Para Borçları → Alacaklının yerleşim yerinde (Ödeme zamanındaki)
- Parça Borçları → Borç konusunun bulunduğu yerde (Sözleşmenin kurulduğu sırada)
- Bunlar Dışındakiler → Borçlunun yerleşim yerinde (Borcun doğumu sırasında)

- **Haksız Fiil Durumunda** → Haksız fiilin işlendiği yer
(HMK m.16) Zararın meydana geldiği yer
Zararın meydana gelme ihtimalinin bulunduğu yer
⌞ Muhtemel zarardan bahsedilir
Zarar görenin yerleşim yeri
⌞ HMK m.6'ya göre genel yetki kuralı davalının yerleşim yeridir. Çünkü henüz davalıya yönelik iddianın bir aslı olup olmadığı bilinmezken bir de davayı başka bir yerde takip etme külfeti ona yükletilemez.
HMK m.16'da ise haksız fiil durumunda zarar görenin (davacının) yerleşim yerinde dava açılabilmesi öngörülmüştür. Bu durum <u>aşkın yetkiyi</u> gündeme getirebilir.

- Şubeler ve TK'lar → Şubenin bulunduğu yer
(HMK m.14

• HMK yetkiyi tesis ederken TR'deki mahkemelerin iş bölümünü düzenler.
MÖHUK ise TR'deki bir mahkemenin yetkili olup olmadığını ortaya koyar.

- Bu nedenle HMK'daki kesin yetki ile münhasır yetki aynı şey değildir.
  Ancak bazen bu kavramlar örtüşebilir.
  ÖR: Taşınmazlara ilişkin yetki
  İİK m.154
  SMK m.156'da Kurum'a karşı açılan davalarda yetki
- Münhasır yetkinin mevcut olduğu durumlarda; dava bu mahkemede görülmemiş ise, bu kararın tanınması ve tenfizi mümkün değildir.
  Aynı durum kesin yetki açısından geçerli değildir.

- ***HMK m.12 – Taşınmazın Aynından Doğan Davalarda Yetki***

"Taşınmaz üzerindeki ayni hakka ilişkin veya ayni hak sahipliğinde değişikliğe yol açabilecek davalar ile taşınmazın zilyetliğine yahut alıkoyma hakkına ilişkin davalarda, ***taşınmazın bulunduğu yer mahkemesi*** *kesin yetkilidir.*
İrtifak haklarına ilişkin davalar, üzerinde ***irtifak hakkı kurulan taşınmazın bulunduğu yer mahkemesinde*** *açılır.*
Bu davalar, birden fazla taşınmaza ilişkinse, ***taşınmazlardan birinin bulunduğu yerde, diğerleri hakkında da açılabilir****."*

- Taşınmazlara ilişkin davalarda yetkili mahkeme taşınmazın bulunduğu yer mahkemesidir.
- Bu yetki Milletlerarası Usul Hukuku bakımından **Münhasır Yetki**dir.
  - Sebebi devletin kendi toprakları üzerindeki egemenlik hakkına dayanarak kendisinin hüküm tesis etmek istemesidir.
  - HAK'a göre bu yetki kuralının bu kadar katı uygulanması, kamu düzeninden kesin yetki olması sorgulanabilirdir.
    - Kamu düzeninden kesin yetki olması yetki itirazı her aşamada sürülebilecek ve bu davanın ilerleyip temyiz veya karar düzeltme aşamasında bile yeniden yargılama yapılması anlamına gelmektedir.
    - Katı uygulamada ise maddenin kendi içindeki esnetilmeler çelişki yaratır:
      ÖR: Davanın taşınmazın bulunduğu yerde açılmasının sebebi taşınmaza ilişkin bilgilerin incelemelerin taşınmazın bulunduğu yerde daha kolay yapılmasıdır. O zaman birden fazla taşınmaz bulunması durumunda neden taşınmazlardan birinde diğeri hakkında da dava açılabilmektedir?
      Bu bilgiler istinabe yoluyla da elde edilebilir. Bu sebeple HAK, münhasır yetki kuralının bu denli katı uygulanmaması görüşünde. Çünkü münhasır yetki kullanılmasa bile Tenfiz ile adil yargılama yapılmış mı kontrol edilebilecektir, yapılmamışsa reddedilecektir.

- ***HMK m.13 – Karşı Davada Yetki***

"Kesin yetkinin söz konusu olmadığı hâllerde, asıl davaya bakan mahkeme, karşı davaya bakmaya da yetkilidir."

- Asıl dava için yetkili olan mahkeme, karşılık dava için de yetkilidir.
  Ancak, karşılık dava için kanunda kesin yetkili mahkeme belirlenmişse, bu takdirde, karşılık dava, asıl davanın açıldığı mahkemede değil, kesin yetkili mahkemede açılacaktır.

- ***HMK m.14/II***

"Özel hukuk tüzel kişilerinin, ortaklık veya üyelik ilişkileriyle sınırlı olmak kaydıyla, bir ortağına veya üyesine karşı veya bir ortağın yahut üyenin bu sıfatla diğerlerine karşı açacakları davalar için, ilgili tüzel kişinin merkezinin bulunduğu yer mahkemesi ***kesin yetkilidir****."*

- ***HMK m.19/I,II – Yetki İtirazının İleri Sürülmesi***

"Yetkinin kesin olduğu davalarda, mahkeme yetkili olup olmadığını, davanın sonuna kadar kendiliğinden araştırmak zorundadır; taraflar da mahkemenin yetkisiz olduğunu her zaman ileri sürebilir.
Yetkinin kesin olmadığı davalarda, yetki itirazının, cevap dilekçesinde ileri sürülmesi gerekir. Yetki itirazında bulunan taraf, yetkili mahkemeyi; birden fazla yetkili mahkeme varsa seçtiği mahkemeyi bildirir. Aksi takdirde yetki itirazı dikkate alınmaz."

- ***İİK m.154 – İflas Takiplerinde Yetkili Merci***

"İflas yoliyle takipte yetkili merci, borçlunun muamele merkezinin bulunduğu mahaldeki icra dairesidir.
Merkezleri yurt dışında bulunan ticari işletmeler hakkında yetkili merci, Türkiye'deki şubenin, birden ziyade şubenin bulunması halinde merkez şubenin bulunduğu yerdeki icra dairesidir.
Borçlu ile alacaklı yetkili icra dairesini yazılı anlaşma ile tayin etmişlerse, o yerin icra dairesi dahi iflas takibi için yetkili sayılır. Şu kadar ki, ***iflas davaları için yetki sözleşmesi yapılamaz*** *ve* ***iflas davası mutlaka borçlunun muamele merkezinin bulunduğu yer ticaret mahkemesinde açılır****."*

- Doktrindeki ağırlıklı görüşe göre iflas davalarındaki yetki münhasır yetkidir.
- Ortada yetki anlaşması veya tahkim anlaşması bulunuyorsa münhasır yetki ile anlaşma arasındaki menfaatin dengelenmesi gerekir.
  İcra kurumlarının münhasır yetkisinin kötüye kullanılma amacıyla ileri sürülmemelidir.
  Duruma göre taraf iradesi üstün tutulabilir.

- FSEK m.66/V

*"Eser sahibi, **ikamet ettiği yerde** de tecavüzün ref'i ve men davası açabilir."*

└ Burada da HMK genel yetki kuralının aksine davalı değil davacının ikametinde dava açılır.

- SMK m.156/II,III,IV,V

"Kurumun bu Kanun hükümlerine göre aldığı bütün kararlara karşı açılacak davalarda ve Kurumun kararlarından zarar gören üçüncü kişilerin Kurum aleyhine açacakları davalarda görevli ve yetkili mahkeme, Ankara Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesidir.

*Sınai mülkiyet hakkı sahibi tarafından, üçüncü kişiler aleyhine açılacak hukuk davalarında yetkili mahkeme, **davacının yerleşim yeri** veya **hukuka aykırı fiilin gerçekleştiği** yahut **bu fiilin etkilerinin görüldüğü yer** mahkemesidir.*

*Davacının Türkiye'de yerleşim yeri bulunmaması hâlinde yetkili mahkeme, **davanın açıldığı tarihte sicilde kayıtlı vekilin işyerinin bulunduğu yerdeki ve eğer vekillik kaydı silinmişse Kurum merkezinin bulunduğu yerdeki mahkemedir**.*

*Üçüncü kişiler tarafından sınai mülkiyet hakkı sahibi aleyhine açılacak davalarda yetkili mahkeme, **davalının yerleşim yerinin bulunduğu yer mahkemesidir**. Sınai mülkiyet hakkı başvurusu veya sınai mülkiyet hak sahibinin Türkiye'de yerleşim yeri bulunmaması hâlinde, dördüncü fıkra hükmü uygulanır."*

└ Kurum'a (Patent Marka Tescil Merkezi) karşı açılan davada Ankara'da açılmalıdır. Bu münhasır yetki kuralıdır.

II. MÖHUKTA ÖZEL YETKİ KURALLARI

• Davadaki ihtilaf m.41-46 kapsamındaki özel hukuk kurallarından birine göre TR mahkemeleri yetkili değil ise genel yetki kuralına gidilmez.
• MÖHUK'taki özel yetki kuralları 2 grupta incelenebilir:
- MÖHUK m.41,42,43 → 1. Grup
- MÖHUK m.44, 45, 46 →2. Grup

Kanun koyucunun 1. grubu düzenlemesinin amacı TR'de yetkili mahkeme tesis edebilmektir.

MÖHUK M.41 – TÜRKLERİN KİŞİ HALLERİNE İLİŞKİN DAVALAR

f.1 → *"Türk vatandaşlarının kişi hâllerine ilişkin davaları, yabancı ülke mahkemelerinde açılmadığı veya açılamadığı takdirde Türkiye'de yer itibariyle yetkili mahkemede, bulunmaması hâlinde ilgilinin sâkin olduğu yer, Türkiye'de sâkin değilse Türkiye'deki son yerleşim yeri mahkemesinde, o da bulunmadığı takdirde Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemelerinden birinde görülür."*

└ TC ile siyasi ve hukuki bağı olan herkes için bu madde uygulanır.
Mavi kartlılar bu maddeden yararlanamaz.

└ **MÖHUK m.41 uygulanma şartları**;

1- Taraflardan birinin TR vatandaşı olması
- Tarafın ayrıyeten başka bir vatandaşlığının da bulunması önemli değildir.
- Taraflardan birinin TR vatandaşı olması yeterlidir. Ancak Yargıtay'ın hem davacı hem de davalının TR vatandaşı olmasını aradığı bir kararı da bulunmaktadır.

2- Kişi Hallerine ilişkin bir konu
- ÖR: Boşanma, Adın düzeltilmesi, Gaiplik…

3- Dava

4- Yabancı mahkemelerde açılmamış veya açılamamış olması
- Dünyadaki tüm mahkemelerdeki davanın açılıp açılamayacağını denetlemek mümkün değildir. Buradaki amaç derdestliğe vurgu yapmaktır.
- ÖR: (A) ve TR vatandaşı (B) boşanmak istemektedir.
(A) Almanya'da, (B) TR'de dava açmıştır.
(A) Almanya'da dava açtığı için TR mahkemesinde MÖHUK m.41 uygulanmayacağına ilişkin itirazda bulunmuştur.
Bu itiraz yetki itirazı mıdır, yoksa derdestlik itirazı mıdır?
└ Doktrindeki baksın görüşe göre; MÖHUK m.41 yetkiyle ilgili bir düzenleme olduğundan davanın açılmış olduğu itirazı yetki itirazı kapsamındadır.
└ Derdestlik itirazının ileri sürülebilmesi için sebebi konusu ve tarafları aynı olan bir davanın halihazırda mevcut olması gerekir. DU'da davanın açılması karşı tarafa tebligat ile, TR'de ise ön büroya dilekçenin verilip harcın ödenmiş olması gerekir. Bu nedenle DU'da DU hukukuna göre TR'de TR hukukuna göre inceleme yapılmalıdır.

└ Yetki için basamaklı sistem öngörülmüştür: Üst basamak tüketilmeden alt basamağa geçilmemelidir.

Üst basamak tüketilmeden alt basamağa geçilmez

1- TR'de yer itibariyle yetki kuralları
- ÖR: Eğer gaiplik kararı alınmak isteniyorsa yukarıdaki şartlar da taşınıyorsa TMK m.32 yetki kuralı geçerlidir. Boşanma için TMK m.168

2- Sakin olunan yer
- Sakin olunan yer, bir yerde hâlihazırda oturulan yer olarak anlaşılmalıdır. Ancak hayat ilişkileri oraya odaklanmamıştır. Sürekli kalma niyeti yoktur.

3- TR'deki son yerleşim yeri

4- Ankara, İstanbul, İzmir mahkemeleri
- Kanun koyucu her halükarda TR mahkemelerini yetkili kılmayı amaçlamıştır.

MÖHUK M.42 – YABANCILARIN KİŞİ HALLERİNE İLİŞKİN DAVALAR

f.1 → *"Türkiye'de yerleşim yeri bulunmayan yabancı hakkında vesâyet, kayyımlık, kısıtlılık, gaiplik ve ölmüş sayılma kararları ilgilinin Türkiye'de sâkin olduğu yer, sâkin değilse mallarının bulunduğu yer mahkemesince verilir."*

- Bu yetki kuralı m.41'den farklı olarak tüm kişi hallerine ilişkin olmayıp özel olarak sayılan hallere ilişkindir.
- Şartları:
  - Bir yabancı ülke vatandaşı söz konusu olmalıdır.
  - Bu yabancının Türkiye'de yerleşim yeri bulunmamalıdır.
    - TR'de yerleşim yeri varsa zaten iç yetki kuralları uyarınca yerleşim yeri mahkemesi yetkili olacaktır
  - Dava yabancı hakkında vesayet, kayyımlık, kısıtlılık, gaiplik ve ölmüş sayılma kararlarına ilişkin olmalıdır.
    - Bu sayılan 5 hal MÖHUK m.10-11 hükümlerinin madde başlığındaki hallerdir
- Eğer bu şartlar oluşmuşsa MÖHUK m.42 yine basamaklı olacak şekilde iki yetki kuralı öngörmektedir:
  1- İlgili yabancı kişinin Türkiye'de sakin olduğu yer.
  2- Türkiye'de sakin değilse mallarının bulunduğu yer mahkemesi.

MÖHUK M.43 – MİRAS

f.1 → *"Mirasa ilişkin davalar ölenin Türkiye'deki son yerleşim yeri mahkemesinde, son yerleşim yerinin Türkiye'de olmaması hâlinde terekeye dâhil malların bulunduğu yer mahkemesinde görülür."*

- Hangi davaların mirasa ilişkin davalar olduğu usul hukukuna hâkim olan *lex fori* ilkesi uyarınca Türk hukukuna göre belirlenecektir.
- Basamaklı olacak şekilde 2 yetki kuralı öngörmüştür.
  1- Öncelikle ölenin son yerleşim yeri Türkiye'de ise bu yer mahkemesi
  2- Ölenin son yerleşim yeri Türkiye'de değilse terekeye dahil malların bulunduğu yer mahkemesi.
- HMK m.11 – Miras Davalarından Doğan Yetki, iç yetki bakımından bir kesin yetki öngörmektedir.
  MÖHUK m.43'ün münhasır yetki kuralı olup olmadığı tartışmalı olmakla birlikte baskın görüşe ve Kürsü görüşüne göre MÖHUK m.43 milletlerarası yetki bakımından bir münhasır yetki kuralı öngörmemektedir.
- Mirasçılık belgesi verilmesi çekişmesiz yargı işidir. Dava niteliği taşımaz.
  Bu sebeple miras belgesi verilmesi konusunda MÖHUK m.43 uygulanmaz.

MÖHUK M.44 – İŞ SÖZLEŞMESİ VE İŞ İLİŞKİSİ

f.1 → *"Bireysel iş sözleşmesinden veya iş ilişkisinden doğan uyuşmazlıklarda işçinin işini mutaden yaptığı işyerinin Türkiye'de bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir. İşçinin, işverene karşı açtığı davalarda işverenin yerleşim yeri, işçinin yerleşim yeri veya mutad meskeninin bulunduğu Türk mahkemeleri de yetkilidir."*

- Kanun koyucu zayıf konumda olduğunu düşündüğü işçiyi koruma amacıyla işçi tarafından açılacak davalar ile işçi aleyhine açılacak davalar arasında ayrıma gitmiştir.
  - İşçi aleyhine açılan davalarda → *İşçinin işini mutaden yaptığı işyerinin Türkiye'de bulunduğu yer mahkemesi*
  - İşçinin açacağı davalarda işçinin 4 <u>seçimlik hakkı</u> bulunmaktadır;
    1- İşçinin işini mutaden yaptığı işyerinin Türkiye'de bulunduğu yer mahkemesi
    2- İşçinin yerleşim yeri,
    3- İşçinin mutad meskeninin bulunduğu yer,
    4- İşverenin yerleşim yeri,
- Söz konusu yetki kuralı MÖHUK m.47/II uyarınca yetki anlaşmasıyla bertaraf edilemeyecektir.
  Bu sebeple MÖHUK m.44'te düzenlenen yetki kuralı ***işçiyi koruma amacıyla sınırlı münhasır yetki*** kuralıdır.
  - Bu kurala aykırı olarak yabancı mahkemeden alınmış kararlar TR'de tanınması ve tenfizi mümkün değildir.

MÖHUK M.45 – TÜKETİCİ SÖZLEŞMELERİNE İLİŞKİN DAVALAR

f.1 → *"26 ncı maddede tanımlanan tüketici sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklarda, tüketicinin seçimine göre, tüketicinin yerleşim yeri veya mutad meskeni ya da karşı tarafın işyeri, yerleşim yeri veya mutad meskeninin bulunduğu Türk mahkemeleri yetkilidir."*

f.2 → *"Birinci fıkra uyarınca yapılan tüketici sözleşmeleri hakkında tüketiciye karşı açılacak davalarda yetkili mahkeme, tüketicinin Türkiye'deki mutad meskeni mahkemesidir."*

- Kanun koyucu zayıf konumda olduğunu düşündüğü tüketiciyi koruma amacıyla tüketici tarafından açılacak davalar ile tüketici aleyhine açılacak davalar arasında ayrıma gitmiştir.
  - Tüketici aleyhine açılacak davalarda → *Tüketicinin TR'deki mutad meskeni mahkemesi*
  - Tüketicinin açacağı davalarda seçim hakkı tüketicide olmak üzere 5 tane seçimlik yetkili mahkeme söz konusudur.
    1- Tüketicinin yerleşim yeri,
    2- Tüketicinin mutad meskeni,
    3-Karşı tarafın yerleşim yeri
    4- Karşı tarafın mutad meskeni
    5- Karşı tarafın işyeri.
- Söz konusu yetki kuralı MÖHUK m.47/II uyarınca yetki anlaşmasıyla bertaraf edilemeyecektir.
  Bu sebeple MÖHUK m.44'te düzenlenen yetki kuralı ***tüketici koruma amacıyla sınırlı münhasır yetki*** kuralıdır.
  - Bu kurala aykırı olarak yabancı mahkemeden alınmış kararlar TR'de tanınması ve tenfizi mümkün değildir

MÖHUK M.46 – SİGORTA SÖZLEŞMELERİNE İLİŞKİN DAVALAR

f.1 → *"Sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda, sigortacının esas işyeri veya sigorta sözleşmesini yapan şubesinin ya da acentasının Türkiye'de bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir. Ancak sigorta ettirene, sigortalıya veya lehdara karşı açılacak davalarda yetkili mahkeme, onların Türkiye'deki yerleşim yeri veya mutad meskeni mahkemesidir."*

- Kanun koyucu zayıf konumda olduğunu düşündüğü sigortalıyı, sigırta ettireni veya lehdarı koruma amacıyla bu kişiler tarafından açılacak davalar ile bu kişiler aleyhine açılacak davalar arasında ayrıma gitmiştir.
  - Sigorta ettirene, sigortalıya veya lehdara karşı açılacak davalar → *TR'deki yerleşim yerleri <u>veya</u> mutad meskenleri yer mahkemesi*
  - Sıgortacıya karşı açılacak davalarda 3 tane seçimlik yetkili mahkeme söz konusudur:
    1- Sigortacının esas iş yeri
    2- Sigorta sözleşmesini yapan şubesinin bulunduğu yer
    3- Sigorta sözleşmesini yapan acentesinin bulunduğu yer.
- Söz konusu yetki kuralı MÖHUK m.47/II uyarınca yetki anlaşmasıyla bertaraf edilemeyecektir.
  Bu sebeple MÖHUK m.44'te düzenlenen yetki kuralı ***zayıf tarafı koruma amacıyla sınırlı münhasır yetki*** kuralıdır.
  - Bu kurala aykırı olarak yabancı mahkemeden alınmış kararlar TR'de tanınması ve tenfizi mümkün değildir

<u>YETKİ ANLAŞMALARI</u>

MÖHUK M.47 – YETKİ ANLAŞMALARI

• Yetki Anlaşmaları 2 şekilde ele alınmalıdır:
- İçerisinde yabancılık unsuru olan olayda TR mahkemelerinin yetkili kılınması
- İçerisinde yabancılık unsuru olan olayda yabancı mahkemenin yetkili kılınması

f.1 → *"Yer itibariyle yetkinin münhasır yetki esasına göre tayin edilmediği hâllerde, taraflar, aralarındaki yabancılık unsuru taşıyan ve borç ilişkilerinden doğan uyuşmazlığın yabancı bir devletin mahkemesinde görülmesi konusunda anlaşabilirler. Anlaşma, <u>yazılı delille ispat</u> edilmesi hâlinde geçerli olur. Dava, ancak yabancı mahkemenin kendisini yetkisiz sayması veya Türk mahkemelerinde yetki itirazında bulunulmaması hâlinde yetkili Türk mahkemesinde görülür."*

- Yetki anlaşması şartları:

<u>Geçerlilik Şartları</u>
Bu şartların gerçekleşmesiyle yabancı mahkeme yetkilendirilebilir.

1) Münhasır yetki olmaması
- Yetki anlaşması yapılabilmesi için olayın münhasır yetki kapsamına girmemesi gerekir.
- **Kesin yetki ≠ Münhasır yetki**
  - Ancak bazı kesin yetkiler aynı zamanda münhasır yetkidir.
- Münhasır yetkiye ÖR: Taşınmazın aynına ilişkin davalar, İflas davaları, patent ve marka davaları

2) Yabancılık unsuru taşıması
- Yabancı mahkemenin yetkili kılınabilmesi için içerisinde mutlaka yabancılık unsuru olması gerekir.
- Yabancılık unsuru değişik şekillerde karşımıza çıkabilir:
  - Tabiiyet (ÖR: şirket merkezi)
  - Yerleşim yeri, mutad mesken
  - Sözleşmenin yapıldığı yer, ifa yeri vs.
  - Vatandaşlık …

3) İhtilafın Borç İlişkisinden Kaynaklanması
- ÖR: Sözleşme, haksız fiil, sebepsiz zenginleşme

4) Yazılılık
- <u>İspat şartıdır</u>

- Yabancı mahkemenin yetkili kılınmasının TR mahkemelerin yetkisi tamamen bertaraf edilmez. Yalnızca TR mahkemelerinin yetkisi **askıya** alınır.
  Bu askıdalık durumu 2 halde ortadan kalkar ve TR mahkemeleri yetkili hale gelir:
  - Yetki anlaşmasında yabancı mahkeme yetkili kılınmış ancak yetkili kılınmış mahkeme kendisini yetkisiz görmüş ise
  - Yetki anlaşmasında başka bir mahkeme yetkili kılınmışken dava TR mahkemelerinde açılır ve karşı taraf süresi içerisinde itiraz etmezse (Zımni yetki anlaşması kurulduğu kabul edilir.)

f.2 → *"44, 45 ve 46 ncı maddelerde belirlenen mahkemelerin yetkisi tarafların anlaşmasıyla <u>bertaraf edilemez</u>."*

- Kanun koyucu zayıf tarafın korunmasını amaçlamıştır.
- Bu durum münhasır yetki ortaya koyar mı?
  - 1. Görüş → Münhasır yetkidir. MÖHUK m.44, 45, 46'nın uygulanacağı durumlarda yetki anlaşması yapılıp yabancı bir mahkeme yetkili kılınmışsa bu mahkemelerin verdiği karar zayıf tarafın lehine olsa bile tenfiz edilemez.
  - 2. Görüş → Maddenin amacı zayıf tarafın korunmasıdır. Bu sebeple bu hüküm ***sınırlı münhasır yetki*** doğurmalıdır.
    (HAK) Taraflar yaptıkları yetki anlaşmasıyla yabancı bir mahkemeyi yetkili kılmış ise bu karar zayıf tarafın aleyhine ise tenfiz edilemeyecek, ancak zayıf tarafın lehine bir durum ortaya koyuyorsa tenfiz edilebilecektir.
  - 3. Görüş → Sınırlı münhasır yetki görüşünün yabancı mahkemede alınan kararın sonucuna odaklandığını ve bunun da
    (Sibel Özel) revizyon yasağına aykırı sonuç doğurur.
    Burada TR mahkemelerinin münhasır yetkili olduğunu söylemez yalnızca TR mahkemelerinin yetkisinin ortadan kaldırılamayacağını söyler. Yani yabancı mahkeme yetki sözleşmesiyle yetkilendirilse dahi TR'de yetkili mahkeme olduğu sürece davacının TR'de dava açma hakkı mevcut olacaktır.

• ***HMK m.17 ve 18 Değerlendirmesi***

- ***HMK m.17 – Yetki Sözleşmesi***

"Tacirler veya kamu tüzel kişileri, aralarında doğmuş veya doğabilecek bir uyuşmazlık hakkında, bir veya birden fazla mahkemeyi sözleşmeyle yetkili kılabilirler. Taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça dava sadece sözleşmeyle belirlenen bu mahkemelerde açılır."

- HMK'da yetki sözleşmesi "tacirler ve kamu TK" tarafından yapılabileceği öngörülmüştür.
  Ancak MÖHUK'ta buna yönelik bir düzenleme getirilmemiştir.
  - HMK'da yetki sözleşmesinin yalnızca tacir veya kamu TK'ları tarafından yapılabilmesinin altında yatan neden daha zayıf konumda olan kimselerin daha güçlü olan tacir veya kamu tüzel kişilerine karşı, korunma ihtiyacıdır. HMK'daki bu korumaya MÖHUK'ta ihtiyaç yoktur çünkü MÖHUK m.47/II bu durumu kendi içerisinde korumuştur.
- *"doğmuş veya doğabilecek bir uyuşmazlık hakkında"* ifadesi MÖHUK için de geçerlidir.

- ***HMK m.18 – Yetki Sözleşmesinin Geçerlilik Şartları***

"Tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyecekleri konular ile kesin yetki hâllerinde, yetki sözleşmesi yapılamaz.

- MÖHUK münhasır yetkiden bahseder
  Kesin yetki ≠ Münhasır yetki

"*Yetki sözleşmesinin geçerli olabilmesi için yazılı olarak yapılması, uyuşmazlığın kaynaklandığı hukuki ilişkinin belirli veya belirlenebilir olması ve yetkili kılınan mahkeme veya mahkemelerin gösterilmesi şarttır."*

- "Yazılılık" HMK bakımından geçerlilik unsuru olarak ele alınmışken MÖHUK'ta ispat şartıdır.
- "Hukuki ilişkinin belirli veya belirlenebilir olması" durumu MÖHUK için de geçerlidir.
- HMK'ya göre yetki sözleşmesinin geçerli olması için "yetkili kılınan mahkeme veya mahkemelerin gösterilmesi" şarttır.
  Bu durumun MÖHUK'taki yansıması tartışmalıdır. MÖHUK bağlamında yetki sözleşmesi yapılırken yetkili kılınan mahkeme özel olarak gösterilmeli midir (ÖR: Paris mahkemeleri yetkilidir gibi) yoksa yabancı mahkemeleri yetkili kılmak (Uyuşmazlık konusunda Fransa mahkemeleri yetkilidir gibi) yeterli midir?
  - MÖHUK alanında, kanunda(MÖHUK) aranmayan bir şartı HMK'dan getirilerek uygulamak doğru değildir. Bu sebeple ÖR: "Fransız mahkemeleri yetkilidir" şeklinde bir yetki anlaşması yapılabilir.
  - Ancak Yargıtay'ın farklı içtihatları da mevcuttur.
    Bu durumda FR mahkemelerine gidildiğinde FR mahkemesi iç hukukuna göre (ÖR: iç hukukunda Paris mahkemeleri şeklinde özel olarak gösterilmeli gibi bir düzenleme varsa) kendini yetkisiz görebilir.
    Bu durumda MÖHUK m.47/I c.son'a göre TR mahkemeleri yetkili hale gelecektir.

TEMİNAT

MÖHUK M.48 – TEMİNAT

• Teminatın sebepleri: - Taraf mağduriyetinin önlenmesi
- Yargılama giderleri

• Teminat hem iç hukukta *(HMK m.86)* hem de MÖHUK'ta *(MÖHUK m.48)* düzenlenmiştir.

- Teminat iç hukukta bir dava şartıdır *(HMK m.114/I-ğ)*
  Teminat şartı yerine getirilmezse iç hukukta dava usulden reddedilecektir.
- MÖHUK m.48 yabancılar için geçerlidir
  HMK m.84, TR'de mutad meskeni olmayan TR vatandaşları için geçerlidir.

f.1 → *"Türk mahkemesinde dava açan, davaya katılan veya icra takibinde bulunan **yabancı gerçek ve tüzel kişiler**, yargılama ve takip giderleriyle karşı tarafın zarar ve ziyanını karşılamak üzere **mahkemenin belirleyeceği** teminatı göstermek zorundadır."*

- Teminatın amacı yargılama ve takip giderleriyle karşı tarafın zarar ve ziyanını karşılamaktır.
- Mahkemenin teminatın şekli ve miktarı hakkında takdir hakkı vardır.
  Ancak teminatın varlığı konusunda takdir hakkı yoktur. Hakim teminatı re'sen nazara alır.
  - **İstisna** → f.2

  Teminat uygulamada genellikle döviz cinsinden; mahkeme veya merkez bankasına depo ettirme şeklinde uygulanır.
- Teminat göstermekle yükümlü kişiler davacı veya katılan yabancı GK veya TK olabilir.
  - Yabancı: TR vatandaşı olmayanlar, vatansızlar ve mülteciler
  - TK'ların idare merkezinin yabancı ülkede olması
  - Davayı katılan da teminat göstermelidir. Kişi katılma talebiyle teminat göstermemişse katılma talebinden vazgeçmiş olur

  Dava açarken TR vatandaşı ve TR'de mutad meskeni olan bir kişi dava devam ederken TR vatandaşlığından çıkarsa ne olacaktır?
  - Teminat bir dava şartıdır. Hakim davanın her aşamasında dikkate almalıdır. Kişi, dava devam ederken TR vatandaşlığını kaybederse yabancı konumuna düşeceği için teminat gösterme yükümlülüğü doğacaktır. Hakim de bunu resen nazara alır.
- Yurtdışından alınan karar tenfiz edilirken de kişi şartları sağlıyorsa teminat yatırılmalıdır.

f.2 → *"Mahkeme, dava açanı, davaya katılanı veya icra takibi yapanı **karşılıklılık esasına göre** teminattan muaf tutar."*

- Karşılıklılık 3 türlü olabilir:

1) Akdi Karşılıklılık

- TR'nin taraf olduğu 2 veya çok taraflı sözleşmelerle teminattan muaf tutulmadır.

ÖR: ***Hukuk Usulüne Dair Lahey Sözleşmesi m.17***

- Akit devlette ikamet eden yabancı diğer akit devlete dava açmak için teminat yatırma zorunluluğu yoktur.

Avrupa İkamet Sözleşmesi m.9

- Bu madde yalnızca yabancılar için değil TR'de meskeni olmayan TR vatandaşları için de uygulanabilir.

Mülteciler Hukukuna Dair Cenevre Sözleşmesi m.16
Demir Yoluyla Bagaj Taşınmasına Dair Anlaşma m.20
Kara Yoluyla Eşya Taşınmasında Dair Anlaşma m.31
Nafaka Alacaklarının Yabancı Memleketlerde Tahsiline İlişkin Anlaşma m.9
Çocuklara Karşı Nafaka Yükümlülüğü Konusundaki Kararın Tanınmasına ve Tenfizine İlişkin Dava m.9
Nafaka Konusundaki Kararların Tanınmasına ve Tenfizine İlişkin Anlaşma m.15,16
Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Veçhelerine Dair Sözleşme m.22

2) Kanuni Karşılıklılık

- Yabancı devlet hukukunda teminat kavramının bulunmaması veya düzenlemesinde TR vatandaşlarından teminat istenmemesi

ÖR: (X) ülkesindeki düzenlemelerde teminat aranmıyorsa (X) ülkesi vatandaşı TR'de dava açmak isterse teminat yatırmak zorunda değildir.
(X) ülkesinin düzenlemesinde TR vatandaşlarından teminat istenmeyebilir.

3) Fiili Karşılıklılık

- Mahkemelerin tercihen ve fiilen teminat aramaması

• HMK m.84 ve m.85 Değerlendirmesi

- ***HMK m.84 – Teminat Gösterilecek Haller***

"Aşağıdaki hâllerde davalı tarafın muhtemel yargılama giderlerini karşılayacak uygun bir teminat gösterilir:

a) <u>Türkiye'de mutad meskeni olmayan Türk vatandaşının</u> dava açması, davacı yanında davaya müdahil olarak katılması ; veya takip yapması.

b) <u>Davacının daha önceden iflasına karar verilmiş</u>, hakkında konkordato veya uzlaşma suretiyle yeniden yapılandırma işlemlerinin başlatılmış bulunması; borç ödemeden aciz belgesinin varlığı gibi sebeplerle, ödeme güçlüğü içinde bulunduğunun belgelenmesi.

Davanın görülmesi sırasında teminatı gerektiren durum ve koşulların ortaya çıkması hâlinde de mahkeme teminat gösterilmesine karar verir

Mecburi dava ve takip arkadaşlığında teminat gösterme yükümlülüğü, bu yükümlülüğün tüm davacılar bakımından mevcut olması hâlinde doğar."

- ***HMK m.85 – Teminat Gerektirmeyen Haller***

"Aşağıda sayılan hâllerde teminat istenemez:

a) Davacının adli yardımdan yararlanması.

b) Davacının, yurt içinde istenen teminatı karşılamaya yeterli taşınmaz malının veya ayni teminatla güvence altına alınmış bir alacağının bulunması.

c) Davanın, sırf küçüğün menfaatlerini korumaya yönelik olarak açılmış olması.

ç) İlama bağlı alacak için ilamlı icra takibi yapılmış olması."

• Mavi kartlılar HMK m.84'e mi yoksa MÖHUK m.48'e mi tabidir?

- Mavi kartlılar, TR vatandaşı olup TR vatandaşlığından çıkmış kişilerdir. Bu kişiler <u>4 husus</u> haricinde TR vatandaşlarına sağlanan haklardan yararlanacaklardır. Bu sebeple TR'de mutad meskenleri yoksa HMK m.84'e tabidirler.

- Bu 4 husus şunlardır: Askerlik yükümkülükleri yoktur.
Yurt dışından vergisiz araç ya da eşya ithal edemezler.
Kamu kurum ve kuruluşlarında memur olarak görev yapamazlar
Seçme ve seçilme hakları yoktur.

- MÖHUK m.48'e tabi olacaklarına yönelik görüş de mevcuttur.

• Yargıtay, bir kararında yabancının dava açıldıktan sonra dava konusu alacağını TR'de mutad meskeni olan bir kişiye temlik ettirme durumunda "teminat gösterilmesine gerek yoktur" demiştir.

MİLLETLERARASI DERDESTLİK

• Davanın; - Konusu
- Tarafları
- Talebi

aynı olan 2. bir dava açılamaz.

• Aynı dava daha önce açılmış ve görülmekteyse;

- **AB Sisteminde** → Dava daha önce nerede açılıysa orası yetkilidir.
- **İsviçre Sistemi** → Eğer yabancı ülkede dava daha önce açılmış ve daha kısa sürede bitecekse ve İsviçre'de davanın tanınıp tenfiz edilme imkanı varsa yabancı ülke yetkili olabilir.
- **ABD/İngiliz Sistemi** → ABD'de veya UK'ta dava açıldığında hakim taraflardan birine veya her ikisine *anti süit injunction* (dava açmama emri) verebilir. Bu emre göre taraf/taraflar o mahkeme dışında bir başka ülkede dava açamazlar. Eğer ki açarlarsa o ülke yabancı ülkede görülen davayı tenfiz etmez. Hakim bu emri yabancı devlete değil taraf(lar)a verir.
- **TR Sistemi** → MÖHUK'ta derdestlikle ilgili 2 mesele bulunur:

1) MÖHUK m.41 – Türklerin Kişi Hallerine İlişkin Davalar

"Türk vatandaşlarının kişi hâllerine ilişkin davaları, yabancı ülke mahkemelerinde açılmadığı veya açılamadığı takdirde…"

- Türklerin kişi hallerine ilişkin davalarda TR'den önce yabancı ülkede dava açıldıysa derdestlik itirazı ileri sürülebilir.

2) MÖHUK m.47 – Yetki Anlaşması

"…Dava, ancak yabancı mahkemenin kendisini yetkisiz sayması veya Türk mahkemelerinde yetki itirazında bulunulmaması hâlinde yetkili Türk mahkemesinde görülür."

- Borç ilişkisinden doğan yabancı unsurlu davalarda yetki sözleşmesiyle yetkilendirilmiş yabancı mahkeme ve TR'de dava açılması durumunda, TR'deki davada tarafların arasında yetki sözleşmesi olduğu ve bu yetki sözleşmesine göre yetkilendirilmiş yabancı mahkemede dava açıldığı ileri sürülerek derdestlik itirazında bulunulabilir.

Ek) Milletlerarası Sözleşmelerde yetkilendirilmiş yabancı mahkeme varsa o milletlerarası sözleşme kapsamına giren ihtilaflarda derdestlik itirazında bulunulabilir.

Bu durumlar dışında derdestlik itirazında bulunulabilir mi?

- 1. Görüş: MÖHUK'ta bu 3 sebep dışında derdestlik itirazı yapılamaz***
- 2. Görüş: Bu 3 durumun haricinde derdestlik itirazında bulunulursa geçerlidir.

BEKLETİCİ MESELE

• Bir davanın görülmesi sırasında ortaya çıkan ve bu davanın incelenebilmesi veya sonuçlandırılabilmesi için, mahkemenin görevi dışında kalması sebebiyle, görevli yargılama makamınca veya idarece çözümlenmesine kadar beklenilmesi gereken sorunlar bekletici mesele yapılabilir.

• ***HMK m.165***

"Bir davada hüküm verilebilmesi, başka bir davaya, idari makamın tespitine yahut dava konusuyla ilgili bir hukuki ilişkinin mevcut olup olmadığına kısmen veya tamamen bağlı ise mahkemece o davanın sonuçlanmasına veya idari makamın kararına kadar yargılama bekletilebilir. Bir davanın incelenmesi veya sonuçlandırılması başka bir davanın veya idari makamın çözümüne bağlı ise mahkeme, ilgili tarafa görevli mahkemeye veya idari makama başvurması için uygun bir süre verir. Bu süre içinde görevli mahkemeye veya idari makama başvurulmadığı takdirde, ilgili taraf bu hususstaki iddiasından vazgeçmiş sayılarak esas dava hakkında karar verilir."

• MÖHUK açısından TR mahkemesi yabancı ülke mahkemesi veya idaresi tarafından verilecek kararı bekletici mesele yapabilir mi?

- Böyle bir zorunluluk TR mahkemeleri tarafından söz konusu değildir. Çünkü yabancı ülkeden gelecek kararın hangi süre içerisinde geleceği veya kararın TR'de tanıma ve tenfiz yoluyla geçerli hale gelip gelmeyeceği belli değildir.
- **İstisna** → ***TTK m.1361/II***

*"Deniz alacağının esası hakkında yurtiçinde veya **yurt dışında** mahkemede veya hakem önünde dava açılmışsa, bu davanın sonuçlanması, tazminat davası yönünden **bekletici mesele oluşturur**."*

DELİLLERİN TOPLANMASI VE DEĞERLENDİRİLMESİ

• İspat hukukunda, usul hukukunun bir bölümü olması nedeniyle *lex fori* uygulanır.
  ⌊ Yani ispat hukuku bakımından davaya bakan hakimin hukuku (TR'de görülen davalarda Türk Hukuku) uygulanır.
• Ancak delillerde 2 mesele için *lex causa*[1] uygulanır:
  - İspat Külfeti
    ⌊ İspat külfeti maddi hukuka bağlı olduğundan lex causa uygulanır.
      Ancak ispat külfeti usuli bir olaya bağlanmışsa lex fori uygulanır
        ÖR: İddianın ispatı, tebligata cevap vermeme, hakimin soru sormasında susma
  - TR hukuku bakımından senetle ispat zorunluluğu olan meselelerde yabancı devlet hukuku tanıkla ispatı yeterli görüyorsa TR mahkemeleri o mesele için tanıkla ispatı kabul edebilir.
      ÖR: (X) ülkesinde sözleşme tanık huzurunda yapılıyor.
        TR mahkemesinde dava açılmış sözleşme yazılı olarak isteniyor.
        Bu aşamadan sonra tanık huzurunda yapılan sözleşmeyi kabul etmemek hak sorun yaratmaktadır.
• Yabancı ülkede düzenlenen belgeler TR mahkemelerinde ispat vasıtası taşıması için MÖHUK m.7 şartlarını karşılaması gerekmektedir.

MÖHUK m.7 – Hukuki İşlemlerde Şekil

"Hukukî işlemler, yapıldıkları ülke hukukunun veya o hukukî işlemin esası hakkında yetkili olan hukukun maddî hukuk hükümlerinin öngördüğü şekle uygun olarak yapılabilir."

• Yabancı ülkede yabancı ülke makamı tarafından hazırlanmış resmi belgelerin TR'de resmi belge sıfatını taşıması için ise HMK m.224 şartlarını karşılamalıdır.

HMK m.224 – Yabancı Resmi Belgelerin Yetkili Makamlar Tarafından Onaylanma Zorunluluğu

"Yabancı devlet makamlarınca hazırlanan resmî belgelerin, Türkiye'de bu vasfı taşıması, belgenin verildiği devletin yetkili makamı veya ilgili Türk konsolosluk makamı tarafından onaylanmasına bağlıdır.

Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası sözleşmelerin yabancı resmî belgelerin tasdiki ile ilgili hükümleri saklıdır."

  ⌊ Buna göre yabancı ülke makamı tarafından hazırlanmış resmi belgelerin TR'de resmi belge sıfatını taşıması için;
    - Belgenin verildiği devletin yetkili makamı
    - TR'nin o ülkedeki konsolosluğu

    bu belgeyi onaylamalıdır.
  ⌊ Ancak ***1961 Tarihli Yabancı Belgelerin Tasdikten Muafiyetine Dair Sözleşme***' ye dikkat edilmelidir.
    - Taraf devletler bu sözleşme uyarınca *"aposil şerhi"* içeren belgenin konsolosluk onayına ihtiyaç duyulmadan resmi belge olduğunu kabul etmektedir.
    - Her ülkenin aposil şerhi vuracağı makamı bellidir.
      TR'de valilik tarafından vurulur
    - Aposil şerhi belgenin içindekilerin doğruluğu hakkında onay vermez. Yalnızca o belgenin o ülkenin resmi makamları tarafından oluşturulmuş resmi belge olduğunu onaylar.

İHTİYATİ TEDBİR VE İHTİYATİ HACİZ KARARLARININ VERİLMESİ

• MÖHUK'ta hangi durumlarda ihtiyati haciz veya tedbir alınabileceği düzenlenmemiştir.
  Ancak milletlerarası hukuk bakımından istisnai hükümler de mevcuttur

TTK m.1355

"Türkiye'de yabancı bayraklı gemiler hakkında ihtiyati haciz kararı, ***sadece, geminin demir attığı, şamandıraya veya tonoza bağlandığı, yanaştığı ya da kızağa alındığı yer mahkemesi tarafından verilir****."*

MTK m.6

"Taraflardan birinin, tahkim yargılamasından önce veya tahkim yargılaması sırasında mahkemeden ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz istemesi ve mahkemenin böyle bir tedbire veya hacze karar vermesi, tahkim anlaşmasına aykırılık teşkil etmez.

Aksi kararlaştırılmadıkça, tahkim yargılaması sırasında hakem veya hakem kurulu, taraflardan birinin istemi üzerine, ihtiyatî tedbire veya ihtiyatî hacze karar verebilir. Hakem veya hakem kurulu, ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz kararı vermeyi, uygun bir güvence verilmesine bağlı kılabilir. Hakem veya hakem kurulu, cebrî icra organları tarafından icrası ya da diğer resmî makamlar tarafından yerine getirilmesi gereken ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz kararı veremeyeceği gibi, üçüncü kişileri bağlayan ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz kararı da veremez.

Taraflardan biri, hakem veya hakem kurulunun verdiği ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz kararını yerine getirmezse; karşı taraf, ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz kararı verilmesi istemiyle yetkili mahkemenin yardımını isteyebilir. Yetkili mahkeme gerekirse başka bir mahkemeyi istinabe edebilir. Tarafların, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile İcra ve İflas Kanununa göre istemde bulunma hakları saklıdır.

Tahkim yargılaması öncesi veya tahkim yargılaması sırasında taraflardan birinin istemi üzerine mahkemece verilen ihtiyatî tedbir ya da ihtiyatî haciz kararı, hakem veya hakem kurulu kararının icra edilebilir hale gelmesiyle ya da davanın hakem veya hakem kurulu tarafından reddedilmesi halinde kendiliğinden ortadan kalkar."

• Ancak önemli olan durum taraflar arasında bir yetki sözleşmesi veya tahkim anlaşması olsa bile TR mahkemelerinden ihtiyati tedbir veya ihtiyati haciz kararı alınabilir.
  ⌊ İhtiyati haciz bakımından önemli olan durum; TR'de ihtiyati haciz kararı alınması için alacağın vadesinin gelmiş olması aranır.
    Bu halde henüz tenfiz edilmemiş, tanınmamış bir alacak hakkında vadesi gelip gelmediği anlaşılamayacağı için ihtiyati haciz kararı alınamayacaktır.

---

[1] *Lex Causa:* Hakimin bağlama noktalarıyla yabancı milli hukuklara gitmesi ve onu uygulaması

YABANCI MAHKEME KARARLARININ TANINMASI VE TENFİZİ

• **Tanıma**, yabancı mahkemeden verilen bir kararın Türkiye'de de kesin hüküm ve kesin delil gücünün kabul edilmesidir.
Yenilik doğurucu kararlar cebri icra konusu olmazlar ancak tanınmaları gerekir.
ÖR: Boşanma, evliliğin butlanı, soybağının reddi
- Tanıma bir tespit davası ile olur.
Bunun için hukuki yararın varlığı zorunludur.
Ancak tanıma talebi ayrı bir dava açmadan da yapılabilir.
- Açılmış bir davada hukuki yararı olan ilgililer yabancı mahkeme kararının tanınmasını talep edebilir.
- Tanıma koşullarını taşıyan ve bu şekilde tanınan mahkeme kararı Türkiye'de de kesin hüküm ve kesin delil sonuçlarını doğurur.
MÖHUK m.59 – Kesin Hüküm ve Kesin Delil Etkisi
"Yabancı ilâmın kesin hüküm veya kesin delil etkisi yabancı mahkeme kararının kesinleştiği andan itibaren hüküm ifade eder."

• **Tenfiz**, yabancı mahkeme kararının Türkiye'de icra edilebilmesi[2] bir başka ifadeyle cebri icra konusu olabilmesidir.
Tenfiz tanımayı da bünyesinde barındırır.
- Yabancı mahkeme kararının tenfizi ancak bir tenfiz kararı ile olur.
Bunun için tenfiz davası açılması zorunludur.
- Tenfiz davası bir eda davasıdır

• ÖR: TR vatandaşı ve DU vatandaşı boşandı ve boşanma sonrası çocuğun velayetinin TR vatandaşına verilmesi gerekmekte
- Boşanma tanımanın konusudur.
Velayetin verilmesi edadır. Tenfiz edilmelidir.

• Tenfiz davasında da tanıma davasında da mahkeme kararı esastan inceleyemez.
Revizyon yasağı nedeniyle yalnızca kanundaki sebeplerin varlığını denetleyebilir ama hakim o davayı göremez o kısım ile ilgili hüküm veremez.

• Mahkeme tanıma ve tenfiz davalarında yabancı mahkemenin uyuşmazlığa uyguladığı hukuka, bunun doğru uygulanıp uygulanmadığına veya delillerin doğru değerlendirilip değerlendirilmediğine de bakamaz.

I. TANIMA VE TENFİZİN ÖN KOŞULLARI

• ***MÖHUK m.50***
"Yabancı mahkemelerden hukuk davalarına ilişkin olarak verilmiş ve o devlet kanunlarına göre kesinleşmiş bulunan ilâmların Türkiye'de icra olunabilmesi yetkili Türk mahkemesi tarafından tenfiz kararı verilmesine bağlıdır.
Yabancı mahkemelerin ceza ilâmlarında yer alan kişisel haklarla ilgili hükümler hakkında da tenfiz kararı istenebilir.

1) Kararın Yabancı Bir Devlet Mahkemesi Tarafından Verilmesi

• Kararın bir mahkeme kararı olup olmadığı kararın verildiği ülke hukukuna göre belirlenir.
- Bununla birlikte yabancı kararın tanıma ve tenfiz ülkesinde mahkeme kararı olarak kabul edilmemesi mümkündür.
Bu sebeple kararın tanıma ve tenfiz ülkesi açısından da mahkeme kararı olması gerekir.

• Yargı makamı kararı olmayan kararlar MÖHUK'a göre tanınamaz, tenfiz edilemez.
ÖR: Belediyeler tarafından verilen boşanma kararları[3],
Hakem heyeti tarafından verilen hakem kararları

• İlam niteliğinde olmayan mahkeme kararları da tanınamaz ve tenfiz edilemez.
ÖR: Ara kararlar, tedbir kararları, iflas kararları

• ***MÖHUK m.58/***II'ye göre ihtilâfsız kaza kararlarının tanınması mümkündür.

2) Yabancı Mahkeme Kararının Hukuk Davalarına İlişkin Olması

• Kararın hukuk davasına ilişkin olup olmadığının vasıflandırılması *lex fori*'ye göre yapılacaktır.

• Saf idari kararlar, alacakların külli tasfiyesini sağlayan yabancı iflas kararları, cezai kararlar tanınamaz, tenfiz edilemez.

• ***MÖHUK m.50/II***
"Yabancı mahkemelerin ceza ilâmlarında yer alan ***kişisel haklarla ilgili hükümler*** *hakkında da tenfiz kararı istenebilir."*
- Burada mahkemenin ceza mahkemesi olması tenfiz engeli değildir.

3) Yabancı Mahkeme Kararının Kesinleşmiş Olması

• Kesinleşme kabiliyeti olmayan kararlar tanıma ve tenfiz edilemez.
ÖR: Yabancı mirasçılık belgesi, ihtiyati tedbir kararları

• Hem şekli hem de maddi anlamda kesinleşme aranır.

• Verildiği ülke hukukuna göre şekli anlamda kesinleşen yani kanun yollarının tüketildiği kararlar tanınabilir, tenfiz edilebilir.
Bu itibarla velayet, nafaka kararları gibi kararlar da şekli anlamda kesinleşmek koşuluyla Türkiye'de hukuki sonuç doğurur

• Kesinleşme kararın verildiği ülke hukukuna göre belirlenir.
- O ülke hukukuna göre kararın altına yazılan bir şerhle, bir ek veya ara karar ile ya da kararın verildiği ülkedeki dava avukatının yeminli beyanı ile ispatlanır

---

[2] TR'de bir kararın icra edilebilmesi için eda kararları söz konusu ise o eda kararları tenfiz ettirilmelidir.
Eda kararları bir şeyin verilmesine, yapılmasına veya yapılmamasına yönelik kararlardır.

[3] Nüfus Hizmetleri Kanunu m.27/A

II. GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME

• ***MÖHUK m.51***

"Tenfiz kararları hakkında görevli mahkeme asliye mahkemesidir.

Bu kararlar kendisine karşı tenfiz istenen kişinin Türkiye'deki yerleşim yeri, yoksa sâkin olduğu yer mahkemesinden, Türkiye'de yerleşim yeri veya sâkin olduğu bir yer mevcut değilse Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemelerinden birinden istenebilir."

- **Görevli Mahkeme** → Asliye mahkemeleri *(MÖHUK m.51/I)*
  - Yabancı mahkeme kararı aile hukukuna ilişkin ise görevli mahkeme → Aile mahkemeleri
  - Yabancı mahkeme kararı ticari davalara ilişkin ise görevli mahkeme → Ticaret mahkemesidir.

- **Yetkili Mahkeme** → Kendisine karşı tanıma/tenfiz istenen kişinin;

Basamaklı sistem

1- TR'deki yerleşim yeri
2- Sakin olduğu yer
3- Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemelerinden biri

TTK m. 1360 gemi alacaklarına ilişkin yabancı mahkeme kararlarının tenfizi için Türk mahkemesinin yetkisine ilişkin özel hüküm getirmiştir.

III. MÖHUK DIŞI TANIMA VE TENFİZ HALLERİ

• MÖHUK sadece yabancı mahkeme kararlarının tanınmasını ve tenfizini öngördüğü için mahkeme kararı olmayan hiçbir karar MÖHUK hükümlerine göre Türkiye'de hukuki sonuç doğurmaz.

• ***Nüfus Hizmetleri K. m. 27/A – Yabancı ülke adlî veya idarî makamlarınca verilen boşanma kararlarının nüfus kütüğüne tescili***

"Yabancı ülke adlî veya idarî makamlarınca boşanmaya, evliliğin butlanına, iptaline veya mevcut olup olmadığının tespitine ilişkin olarak verilen kararlar; bizzat veya vekilleri aracılığıyla tarafların birlikte veya taraflardan birinin ölmüş ya da yabancı olması halinde Türk vatandaşı olan diğer taraf veya vekilinin tek başına başvurması, verildiği devlet kanunlarına göre konusunda yetkili adlî veya idarî makam tarafından verilmiş ve usulen kesinleşmiş olması ve Türk kamu düzenine açıkça aykırı bulunmaması şartlarıyla nüfus kütüğüne tescil edilir.

Nüfus kütüğüne yapılacak tescil işlemleri, yurt dışında kararın verildiği ülkedeki dış temsilcilikler, yurt içinde ise Bakanlık tarafından belirlenen nüfus müdürlükleri tarafından yapılır.

Bu maddede sayılan şartlar yerine getirilmediği gerekçesiyle tescil talebi reddedilen kararların Türkiye'de tanınması, 27/11/2007 tarihli ve 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun uyarınca yapılır.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlık tarafından yönetmelikle belirlenir."

- Yabancı ülke adli veya idari makamlardan verilen boşanma, evliliğin butlanı, iptali veya mevcut olup olmadığına ilişkin tespit kararları nüfus kütüğüne tescil edilir.
  Bunun için tarafların bizzat veya vekilleri aracılığıyla başvuruda bulunması, verildiği devlet kanunlarına göre usulen kesinleşmiş olması ve Türk kamu düzenine açıkça aykırı olmaması gerekir.
- Boşanma kararında nafakaya, tazminata veya velayete ilişkin hükümler varsa bu hükümle onların tenfizi mümkün değildir.

• ***Nüfus Hizmetleri K. m. 30/II – Yurt dışında yapılan evlât edinme işlemleri***

"Yurt dışında yabancı yetkili makamlar önünde yapılan evlât edinme işlemleri aslî şartlar bakımından Türk mevzuatına uygun olmak şartıyla Türkiye'de de geçerlidir.

Evlât edinme olaylarına ilişkin yabancı adlî veya idarî makamlarca verilen ve o ülkenin hukukuna göre kesinleşmiş olan veya kesin hüküm gibi sonuç doğuran karar ve belgelerin Türkiye'de icra olunabilmesi, yetkili Türk mahkemesi tarafından tenfiz veya tanıma kararı verilmesine bağlıdır."

• Nüfus Hizmetleri K. m.27/A ve m.30/II'ye göre Buna göre yabancı adli ve idari makamlarca verilen ve o ülke hukukuna göre kesinleşmiş olan veya kesin hüküm gibi sonuç doğuran karar ve belgeler için Türk mahkemelerinden tanıma ve tenfiz kararı vermesi istenebilir.
Ancak Türk mahkemesi kararın tanınması veya tenfizi kararı verdikten sonra yabancı evlat edinme kararı Türkiye'de de hukuki sonuç doğurur.

• ***Tapu K. m.37***

"Yabancı hakiki şahısların intikal işleri Türkiye Cumhuriyeti mahkemelerinden verilen veyahut kendi salahiyetli makamlarından verilipte Türk kanunlarının veraset usulü hakkındaki hükümlerine uygun olduğu Türk mahkemelerince tasdik edilen veraset senetlerine istinaden yapılır."

- Yabancı gerçek kişiler yabancı yetkili makamlardan mirasçılık belgesi almış ise, bir Türk mahkemesi bu mirasçılık belgesinin Türk veraset hukuku hükümlerine uygun olduğunu tasdik ederse, yabancı gerçek kişi o karar ile birlikte tapuda işlem yapabilir.
- Yabancı mirasçılık belgeleri kesinleşme kabiliyeti olmayan belgeler olduğu için MÖHUK hükümlerine göre tanınamaz ve tenfiz edilemez.
- Tapu K. m. 37 özel bir hüküm olarak Türk mahkemesinden tanıma kararı alınabileceğini öngörmektedir.
  Ancak bunun için yabancı mahkemenin Türk veraset hukuku hükümlerine uygun karar vermesi gerekir.
  Fiiliyatta bu gerçekleşmediği için m. 37'in uygulama imkânı bulunmamaktadır.

III. TANIMA VE TENFİZİN ÖZEL ŞARTLARI

• ***MÖHUK m.54***

"Yetkili mahkeme tenfiz kararını aşağıdaki şartlar dâhilinde verir:

a) Türkiye Cumhuriyeti ile ilâmın verildiği devlet arasında karşılıklılık esasına dayanan bir anlaşma yahut o devlette Türk mahkemelerinden verilmiş ilâmların tenfizini mümkün kılan bir kanun hükmünün veya fiilî uygulamanın bulunması.

b) İlâmın, Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine girmeyen bir konuda verilmiş olması veya davalının itiraz etmesi şartıyla ilâmın, dava konusu veya taraflarla gerçek bir ilişkisi bulunmadığı hâlde kendisine yetki tanıyan bir devlet mahkemesince verilmiş olmaması.

c) Hükmün kamu düzenine açıkça aykırı bulunmaması.

ç) O yer kanunları uyarınca, kendisine karşı tenfiz istenen kişinin hükmü veren mahkemeye usulüne uygun bir şekilde çağrılmamış veya o mahkemede temsil edilmemiş yahut bu kanunlara aykırı bir şekilde gıyabında veya yokluğunda hüküm verilmiş ve bu kişinin yukarıdaki hususlardan birine dayanarak tenfiz istemine karşı Türk mahkemesine itiraz etmemiş olması".

1) Karşılıklılık (yalnızca tenfiz için geçerli olan şarttır.) (m.54-a)

• **Bu şart tanımada aranmayacaktır. Yalnızca tenfizde aranır.**

• İlâmın verildiği devlet ile Türkiye Cumhuriyeti arasında karşılıklılık olmalıdır.

O devlette Türk mahkemelerinden verilen kararlar tenfiz edilebilirse, o devlet mahkemesi kararları da Türkiye'de tenfiz edilebilir.

- Karşılıklılık ahdi (sözleşmesel) olabilir.
  - TC ile ikili veya çok taraflı bir tenfiz anlaşması yapılması halinde taraf devletler arasında karşılıklılık var kabul edilir.
- Karşılıklılık kanuni olabilir.
  - Yabancı ilâmın verildiği ülkede kanunen yabancı mahkeme kararlarının tenfizi kabul edilmişse karşılıklılık vardır.
  - Buradaki kanun hükümlerinin MÖHUK hükümleriyle birebir aynı olması şart değildir.
    Revizyon yasağına uygun hükümler olması yeterlidir.
    - Yabancı mahkeme revizyon yasağını bizdeki gibi kabul etmiyorsa yani tenfiz edilmek istenen kararın esasına girip uygun görüyorsa tenfiz ediyorsa karşılıklılık yoktur.
- Fiili karşılıklılık.
  - Yabancı mahkemede fiilen Türk mahkeme kararları tenfiz ediliyorsa karşılıklılık vardır.
  - Ancak her durumda emsal karar bulma zorunluluğu yoktur.
    Buna karşılık ahdi veya kanuni karşılıklılık bulunmasına rağmen fiilen Türk mahkeme kararları tenfiz edilmiyorsa karşılıklılık yoktur.

2) Türk Mahkemelerinin Münhasır Yetkisine Aykırılık ve Aşırı Yetki Kuralı (m.54-b)

• Türk tenfiz sisteminde, yabancı mahkemenin yetkili olup olmadığıyla ilgilenilmez.
Yetkiye ilişkin şart TR mahkemelerinin münhasır yetkisine veya yabancı mahkemenin yetkisi aşırı yetkisine ilişkindir.

• Yabancı mahkeme Türk mahkemesinin **münhasır** yetkisine giren bir konuda karar vermişse karar tanınmaz ve tenfiz edilmez.

- Bir konuda karar verme yetkisi <u>sadece Türk mahkemesine aitse</u> o konuda Türk mahkemelerinin yetkisi münhasırdır.
  ÖR: HMK m. 12 – Türkiye'de bulunan taşınmazlar için TR münhasır yetkidir.
  HMK m. 14/II[4] – Merkezi Türkiye'de olan şirketler için TR münhasır yetkidir.
  İİK m. 154
  Sinai mülkiyet haklarının terkin, tescil, tashih veya iptaline ilişkin yetki kuralları

!!! MÖHUK m. 47/II'de zayıf tarafı korumak için m. 44,45 ve 46'da belirlenen mahkemelerin yetkisinin yetki sözleşmesiyle bertaraf edilemeyeceği belirlenmiştir.

Bu hüküm ile m. 44, 45 ve 46'da belirlenen mahkemelerin <u>yetkisi münhasır olmaz;</u> sadece yabancı mahkemenin yetkilendirilmesi Türk mahkemesinin yetkisini ortadan kaldırmaz. (Doktinde tartışmalı)

- Kürsü sınırlı münhasır yetki olduğu görüşünde
  Yani yabancı mahkemede zayıf taraf lehine hüküm tesis edilmişse tenfiz edilir. Aleyhe hüküm tenfiz edilmez.
- Sibel Özel, sınırlı münhasır yetki görüşünün yabancı mahkemede alınan kararın sonucuna odaklandığını ve bunun da revizyon yasağına aykırı olduğunu düşünüyor.
  Burada TR mahkemelerinin münhasır yetkili olduğunu söylemez yalnızca TR mahkemelerinin yetkisinin ortadan kaldırılamayacağını söyler.

Yani yabancı mahkeme yetki sözleşmesiyle yetkilendirilse dahi TR'de yetkili mahkeme olduğu sürece davacının TR'de dava açma hakkı mevcut olacaktır.

[4] Doktrinde tartışmalı. Sibel Özel, münhasır olduğunu düşünüyor.

• Yabancı mahkemenin yetkili olup olmadığı prensip olarak tenfiz şartlarında aranmamıştır.
Ancak yabancı mahkemenin yetkisi bizim açımızdan **aşırı yetki** kuralı olarak yorumlanırsa, **davalının itirazına bağlı** olarak bu durum bir tanıma ve tenfiz engelidir.

- Yabancı mahkemenin yetkisi zayıf bağlantı noktalarına dayanılarak (davacının vatandaşlığı[5], yerleşim yeri, davalının sadece o yerde bulunması nedeniyle kendisine tebligat yapılabilmesi nedeniyle) gerçekleşmişse, bu yetki kuralı aşırı yetki kuralıdır.
- TR hukukunda ise HMK m.16 – Haksız Fiil durumunda davacının yerleşim yerine binaen yetki kuralı tanınması bizde kabul edilen bir yetki kuralı olduğundan yabancı hukukta da bu duruma binaen yetki tanınması aşırı yetki olarak nitelendirilemez.
  Ancak aykırılık durumunda davacının yerleşim yerine binaen borca yetki tesisi yapılması TR açısından aşırı yetki olarak nitelendirilir.

3) Kamu Düzenine Aykırılık *(m.54-c)*

• Yabancı mahkeme kararının tanınması veya tenfizi[6] Türkiye'de tahammül edilemez sonuçlar doğuracak ise kamu düzenine aykırılık söz konusudur.

- Kararın esasına girilmez ancak karar <u>başta Anayasa olmak üzere hukuk sistemimizin temel değerlerine, genel ahlâka aykırı</u> ise kamu düzenine aykırı kabul edilir.
  - ÖR: Kadın erkek eşitliğine aykırı bir karar, kardeşler arasında veya evlilik içi çocuk ile evlilik dışı çocuk arasında ayrım gözeten kararlar
    Kişilik hakkını ihlal eden sözleşmelere hukuki sonuç bağlayan kararlar
    Kumar borcunun ödenmesini zorunlu kılan kararlar
- Doktrinde bazı yazarlar davanın 2 tarafı da yabancı ise söz konusu karar bizim kamu düzenimizi sarsmayacaktır görüşündedir.
  Ancak bu hüküm tenfiz edilirse kesin hüküm sonucu doğurur herkes için bağlayıcı olur bu sebeple bu düşünce yanlıştır.
- ÖR: Erkeğin kadını, kadına iradesi göz ardı edilerek tek taraflı irade beyanı ile boşaması kamu düzenine aykırıdır. Ancak kadın da bu iradeye rıza gösteriyorsa bu durumda sırf soyut hukuk erkeğe tek taraflı olarak irade beyanı vermesi kamu düzeni sebebiyle geçersizlik yaratmayacaktır. Çünkü burada çıkan sonuç bir çeşit anlaşmalı boşanmadır.

• <u>Kamu düzenine aykırılık</u> maddi hukuk yanında <u>usul hukuku açısından da geçerlidir</u>.

- Eğer yabancı mahkeme kararının verilmesindeki usul hukukunun temel prensipler ihlal edilmişse o karar kamu düzenine aykırılık gündeme gelecek ve tanıma/tenfiz edilmeyecektir.
  - ÖR: Adil yargılanma hakkının ihlali kamu düzenine aykırıdır.
    Silahların eşitliğine, hukuki dinlenilme hakkına riayet edilmemişse karar kamu düzenine aykırıdır.

• Yabancı mahkeme kararı kesinleşmiş bir Türk mahkeme kararına aykırı sonuç getirmişse o kararın tanınması ve tenfizi kamu düzenine aykırıdır. Çünkü bu kararın tenfizi birbiri ile çelişen ve kesin hüküm niteliğindeki 2 ayrı kararla karşı karşıya kalınır ve bu durum yargılamanın yenilenmesine neden olabilir.

- Yabancı mahkeme kararlarının **gerekçesiz** olması Yargıtay HGK'nun 10.02.2012 tarihli **İçtihadı Birleştirme Kararı** ile <u>kamu düzenine aykırı görülmemektedir</u>.
  - YİBK'in gerekçesi; "kararların gerekçeli olmasına ilişkin anayasal hüküm TR için geçerlidir. Yabancı mahkemeler için TC Anayasasındaki hükmün bağlayıcı olması beklenemez." şeklindeydi.
  - Ancak biz kamu düzenini "başta Anayasa olmak üzere hukuk sistemimizin temel değerlerine aykırılık olarak yorumluyorduk.
    Gerekçeli karar adil yargılanma hakkının en önemli görünüşüdür. Gerekçesiz karar kamu düzenine aykırı olmalıdır. Bu İBK doktrinde eleştirilmektedir.

4) Davalının Savunma Hakkına Riayet Edilmemesi *(m.54-ç)*

• Kendisine karşı tanıma ya da tenfiz talep edilen kişi, kararın verildiği mahkemeye;
- O yer kanunları uyarınca usulüne uygun çağrılmamış
- Mahkemede temsil edilmemiş
- Kanunlara aykırı şekilde gıyapta hüküm verilmiş ise,

davalının itirazına binaen yabancı mahkeme kararı Türkiye'de tanınamaz ve tenfiz edilemez.

- Savunma hakkının ihlali örnekleri olan bu usulü işlemler kararın verildiği ülkeye uygun yapılsa bile Türk usul hukukunun temel prensiplerine aykırı ise kamu düzenine aykırılık teşkil eder.
  Davalı itiraz etmese dahi <u>tenfiz hâkimi tarafından re'sen nazara alınır</u>**.**

---

[5] Ticaret hukukundaki tipik aşırı yetki durumudur.
Davacının davalı ile yaptığı hukuki işlem başka hiçbir bağlantı noktası aranmaksızın davalının orasıyla alakası olmaksızın sadece davacının yerleşim yeri, vatandaşlığı vs. ile mahkeme yetki tesis ediyorsa bu yetki aşırıdır.

[6] MÖHUK m.5'te yabancı devlet hükmünün uygulanmasındaki kamu düzenine aykırılık incelenmişti.
Burada kararın tanınması ve tenfizindeki kamu düzenine aykırılıklar incelenecektir.
Bu sebeple uygulanacak hüküm dışında yargı kararının tümünün kamu düzenine aykırılığı incelenecektir. Revizyon yasağına aykırılık oluşturmaz. Çünkü bu incelemede esasa (uygulanacak hukukun doğru olup olmadığına, delillerin doğru toplanıp toplanmadığına) bakılmaz.

IV. TANIMA VE TENFİZE ENGEL DİĞER SEBEPLER

• ***MÖHUK m.55***

"Tenfiz istemine ilişkin dilekçe, duruşma günü ile birlikte karşı tarafa tebliğ edilir. İhtilâfsız kaza kararlarının tanınması ve tenfizi de aynı hükme tâbidir. Hasımsız ihtilâfsız kaza kararlarında tebliğ hükmü uygulanmaz. İstem, basit yargılama usulü hükümlerine göre incelenerek karara bağlanır.

Karşı taraf ancak bu bölüm hükümlerine göre tenfiz şartlarının bulunmadığını veya yabancı mahkeme ilâmının kısmen veya tamamen yerine getirilmiş yahut yerine getirilmesine engel bir sebep ortaya çıkmış olduğunu öne sürerek itiraz edebilir."

- Yabancı mahkeme kararının kısmen veya tamamen yerine getirilmiş olması. Karar verildikten sonra kısmen veya tamamen ifa gerçekleşmiş ise o kararın tenfizi talep edilemez.
  - Kararın yerine getirilmesine engel bir sebebin ortaya çıkması. Buradaki sebep borçludan kaynaklanan fiili sebepler değil; hukuki sebeplerdir.
    ÖR: Borçlunun ibrası.
  - Kararın icrası için bir süre öngörülmüş ve bu süre geçmişse yabancı kararın tenfizine engel olunabilir.
    !!! Süreden kasıt zamanaşımı süresidir
    TR Hukukunda yabancı mahkeme kararını tenfizi için bir süre öngörülmemiştir.
    Ancak doktindeki genel görüş yabancı mahkeme kararının verildiği ülkede öngörülen zamanaşımı süresi geçeli olmalıdır.

Çünkü verildiği ülkede icra edilemez hale gelen kararın TR'de tenfizi münkün olmaz.

- Türkiye'nin taraf olduğu Yabancı Mahkeme Kararlarının Tenfizine İlişkin Milletlerarası Sözleşmeler tanınma ve tenfizde öncelik arz edecektir. *(MÖHUK m.1/I)*
  Ancak bu sözleşmelerdeki tanıma ve tenfiz hükümleri/şartları MÖHUK'taki şartlara nisbetle daha ağır ise, davacı genel kanundaki lehe hükümlerden yararlanabilir.

V. TENFİZ DAVASI SONUCU VERİLEN KARAR

• ***MÖHUK m.56 – Karar***

"Mahkemece ilâmın kısmen veya tamamen tenfizine veya istemin reddine karar verilebilir. Bu karar yabancı mahkeme ilâmının altına yazılır ve hâkim tarafından mühürlenip imzalanır."

- Hakim yabancı mahkeme kararının;
  - Kısmen Tenfizine
  - Tamamen Tenfizine
  - Tenfiz İsteminin Reddine

  karar verebilir.
- Karar tenfiz edilirse artık o karar TR mahkemelerinden verilmiş bir karar gibi icra edilebilir hale gelir.

• ***MÖHUK m.57 – Yerine Getirme ve Tenfiz Yolu***

"Tenfizine karar verilen yabancı ilâmlar Türk mahkemelerinden verilmiş ilâmlar gibi icra olunur.

Tenfiz isteminin kabul veya reddi hususunda verilen kararların temyizi genel hükümlere tâbidir. Temyiz, yerine getirmeyi durdurur."

- Tenfize ilişkin kararlara (kabul, kısmen kabul, red) karşı kanun yolları açıktır.
  Ancak kararın temyizi mahkeme kararının icrasını durdurur.

VI. TANIMA KARARININ SONUCU

• Yabancı mahkeme kararının tanınmasıyla birlikte o kararın kesin delil ve kesin hüküm gücü Türkiye'de de geçerli olur.

• ***MÖHUK m.59 – Kesin Hüküm ve Kesin Delil Etkisi***

*"Yabancı ilâmın kesin hüküm veya kesin delil etkisi **yabancı mahkeme** kararının kesinleştiği andan itibaren hüküm ifade eder."*

- Ancak boşanmanın hukuki sonuçlarına bağlı olarak belli bir zaman diliminde açılması gereken tazminat, nafaka, katkı payı davalarında zamanaşımı süresi boşanma kararının yabancı mahkemede kesinleştiği tarihte değil, Türk mahkemesi tarafından verilen tanıma veya tenfiz kararının kesinleşmesiyle başlar.

ULUSLARARASI VATANDAŞLIK HUKUKU

• **Tabiyet**, hem gerçek kişiler hem de şeyler[7] (TK ve taşıtlar→ uçak, gemi vs.) ile devlet arasındaki hukuki bağdır.
• **Vatandaşlık,** devlet ile gerçek kişi arasındaki hukuki bağdır.
  ⌞ Vatandaş devlete karşı sadakatle yükümlüdür.
  ⌞ Devletin vatandaşını diplomatik koruma yetkisi bulunur. (Devlet kullanmak zorunda değildir.)
• Kişi birden fazla devlete vatandaşlık bağı ile bağlıysa *lex fori* uygulanacaktır.
  ⌞ TR, Diplomatik koruma yetkisi kullanılırken o kişi aynı zamanda TR vatandaşıysa, TR vatandaşlığı esas alınır.
  ⌞ Kişinin birden fazla vatandaşlığı var ancak TR vatandaşlığı yoksa daha sıkı ilişkili olan ülke diplomatik koruma sağlayacaktır.
  Sıkı ilişkinin tespitinde mutad mesken dikkate alınır
    ÖR: Kişi hem ABD hem de DU vatandaşı. Ancak TR'de bir haksız muameleye maruz kalmışsa hangi devlette yaşam ilişkileri odaklanmışsa o ülke koruma yetkisini kullanacaktır.

VATANDAŞLIK HUKUKUNUN TEMEL İLKELERİ

• Vatandaşlık; gerçek kişileri devlete bağlayan hukuki bağdır
• Vatandaşlık temel haktır.
  ⌞ Vatandaşlık kural. Vatansızlık istisnadır.
• Kişi keyfi olarak vatandaşlıktan çıkarılamaz.
  Kişi ancak kanunda belirtilen sebeplerle vatandaşlıktan çıkartılabilir. (kanunilik)
• Keyfi olarak vatandaşlık edindirilemez.
  ⌞ Kişi ya doğumla ya da sonradan vatandaşlık kazanabilir.
  Sonradan kazanılma durumunda kişi ancak talep ederse vatandaşlık edinebilir.

TÜZEL KİŞİLERİN TABİYETİ

• Tüzel kişilerin tabiyeti konusunda farklı kriterler öngörülmüştür:
  - İdare merkezi kriteri → Şirket işlerinin nereden idare ediliyorsa o ülke hukukuna tabidir.
  - Fiili idare merkezi kriteri → Şirketin Denetim kurulunun, YK ce GK'sının bulunduğu yer şirketin fiili idare merkezidir.
    Şirketin fiili idare merkezi nerede toplanmışsa oraya tabidir.
  - Kuruluş yeri hukuku → Hangi ülke hukukuna gere kurulmuşsa o ülkeye tabidir.
• TR sistemi *idare merkezi kriterini* kabul etmekle birlikte bu kriter büyük ölçüde kuruluş yeri kriteri[8] ile örtüşür.
  ⌞ Bununla birlikte istisnai durumlarda kabul edilen kriterler de mevcuttur:
    - Kontrol prensibi[9] → Şirketin hisselerini hangi ülke vatandaşları kontrol ediyorsa şirket o ülkenin şirketidir.
    - Esaslı ekonomik faaliyet → Şirket ekonomik faaliyetlerini nerede gerçekleştiriyorsa o ülkeye tabidir.

GERÇEK KİŞİLERİN VATANDAŞLIĞI

• ***AY m.66 – Türk Vatandaşlığı***
"Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türktür.
  ⌞ Etnik değil hukuki bir tanımdır.
Türk babanın veya Türk ananın çocuğu Türktür.
  ⌞ Bizim sistemimiz vatandaşlık kazanmada kural olarak **soybağı** esasını benimsemiştir.
  İstisnai durumlarda doğum yerine (toprağa) dayalı da vatandaşlık kazanılabilir.
Vatandaşlık, kanunun gösterdiği şartlarla kazanılır ve ancak kanunda belirtilen hallerde kaybedilir.
  ⌞ Kanunilik ilkesi, keyfilik yasağı
Hiçbir Türk, vatana bağlılıkla bağdaşmayan bir eylemde bulunmadıkça vatandaşlıktan çıkarılamaz.
Vatandaşlıktan çıkarma ile ilgili karar ve işlemlere karşı yargı yolu kapatılamaz."

• ***TVK m.3 – Tanımlar***
"Bu Kanunun uygulanmasında;
  …
  ç) Türk vatandaşı: Türkiye Cumhuriyeti Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan kişiyi,
  d) Yabancı: Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan kişiyi,
ifade eder.

---

[7] Önceden doktrinde şeylerin tabiyet kapsamına girmediği görüşü hakimdi. Çünkü tabiyet durumunda devlet ile arada sadakat bağı kurulmaktadır deniyordu. Günümüzde TK'ların ve şeylerin de hukuki işlemin konusu, tarafı olmaları nedeniyle tabiyet ile devlet ile aralarında hukuki bağ vardır.
[8] TR hukukuna göre kurulmuşsa oradan idare edilir.
[9] Daha çok savaş dönemlerinde uygulanan bir kriterdir. (Savaş dönemlerde düşman ülke şirketlere yaptırımlarda bulunabilme durumu)

I. VATANDAŞLIĞIN KAZANILMASI

• ***AY m.66/II,III***

"Türk babanın veya Türk ananın çocuğu Türktür.
Vatandaşlık, kanunun gösterdiği şartlarla kazanılır…"

• ***TVK m.5 – Türk Vatandaşlığının Kazanılma Halleri***

"Türk vatandaşlığı, doğumla veya sonradan kazanılır."

- Vatandaşlık 2 yolla kazanılabilir:
  - Doğum ile
    - Soy bağı esasına göre
    - Toprak esası ile (doğum yeri)
  - Sonradan

1) Doğum ile Kazanma

• ***TVK m.6 – Doğumla Kazanılan Vatandaşlık***

"Doğumla kazanılan Türk vatandaşlığı, soy bağı veya doğum yeri esasına göre kendiliğinden kazanılır. Doğumla kazanılan vatandaşlık doğum anından itibaren hüküm ifade eder."

- TR vatandaşlığının kişi ana veya babadan doğum yoluyla kazanılmasıdır.

Kural olarak **soy bağı** esasına dayanır.

TVK m.7 – Soy Bağı

"Türkiye içinde veya dışında Türk vatandaşı ana veya babadan evlilik birliği içinde doğan çocuk Türk vatandaşıdır.
Türk vatandaşı ana ve yabancı babadan evlilik birliği dışında doğan çocuk Türk vatandaşıdır.
Türk vatandaşı baba ve yabancı anadan evlilik birliği dışında doğan çocuk ise soy bağı kurulmasını sağlayan usul ve esasların yerine getirilmesi halinde Türk vatandaşlığını kazanır.

- Türk anneden, evlilik birliği içerinde doğup doğmadığına bakılmaksızın, doğan çocuk Türk vatandaşlığı kazanır.
- Türk baba ve yabancı anneden doğan çocuk evlilik birliği içerisinden doğmuşsa çocuk Türk vatandaşlığını babadan kazanır.
- Evlilik birliği dışında Türk baba ve yabancı anneden doğan çocuğun Türk vatandaşlığı kazanması için baba ile tanıma veya babalık davası yoluyla soy bağının kurulması gerekir. Bu durumda çocuk doğumdan itibaren Türk vatandaşlık kazanır.

- İstisnai olarak **toprak esası** ile de Türk vatandaşlığı kazanılabilmektedir.

TVK m.8 – Doğum Yeri

"Türkiye'de doğan ve yabancı ana ve babasından dolayı doğumla herhangi bir ülkenin vatandaşlığını kazanamayan çocuk, doğumdan itibaren Türk vatandaşıdır.
Türkiye'de bulunmuş çocuk aksi sabit olmadıkça Türkiye'de doğmuş sayılır."

- Toprak esası ile Türk vatandaşlığının kazanıldığı haller:
  - Çocuk TR'de doğmakla birlikte <u>ana babadan dolayı soy bağı ile herhangi bir vatandaşlık kazanamamışsa</u>
    - ÖR: ABD'de toprak esasına göre vatandaşlık kazanılmaktadır.
      Ana-babası ABD'li olan bir çocuk TR'de doğmuş ise ABD Hukukuna göre ABD'de doğmadığı için ABD vatandaşlığı kazanamamaktadır. Ana babadan soybağı ile vatandaşlık kazanma durumu da gerçekleşmemektedir.
      TR Hukukunda normalde soy bağı esası benimsendiği için ve ana-baba yabancı olduğu için normalde TR vatandaşlığı da kazanamaz. Ancak bu istisnai durumda Çocuk ana-baba yoluyla vatandaşlık kazanamadığı için TR vatandaşlığını doğum yeri esasına göre kazanabilmektedir.
  - TR'de bulunan bebeğin ana-babasının vatandaşlığının bilinememesi durumunda

2) Sonradan Kazanma

• ***TVK m.9 – Sonradan Kazanılan Vatandaşlık***

"Sonradan kazanılan Türk vatandaşlığı, yetkili makam kararı veya evlat edinilme ya da seçme hakkının kullanılması ile gerçekleşir."

• 3 ana yol vardır:

- Yetkili makam yoluyla
  - Genel yol → TVK m.10, 11
  - İstisnai yol → TVK m.12
  - Türk vatandaşlığının ikamet şartlı ve ikamet şartsız yeniden kazanılması → TVK m.13, TVK m.14
  - Evlenme ile yoluyla kazanılması → TVK m.16

  (İdarenin takdir hakkı bulunur)
- Evlat edinme
- Seçme

a) Yetkili Makam Yoluyla Kazanma

TVK m.10

"Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen bir yabancı, bu Kanunda belirtilen şartları taşıması halinde yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığını kazanabilir. Ancak, aranan şartları taşımak vatandaşlığın kazanılmasında kişiye mutlak bir hak sağlamaz[10]. Bu Kanun uyarınca sonradan Türk vatandaşlığının kazanılmasında uygulanacak temel ilke ve esaslar ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşleri alınmak suretiyle Bakanlıkça belirlenir[11]."

1) Genel Yol

- ***TVK m.11***

"Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen yabancılarda;

*a) **Kendi millî kanununa, vatansız ise Türk kanunlarına** göre ergin ve ayırt etme gücüne sahip olmak,*

*b) Başvuru tarihinden geriye doğru Türkiye'de kesintisiz **beş yıl** ikamet etmek[12],*

- TR'de ikamet ettiği 5 yıllık süre içerisinde toplam 12 aydan fazla yurt dışında bulunulmamalı.

c) Türkiye'de yerleşmeye karar verdiğini davranışları ile teyit etmek,

ç) Genel sağlık bakımından tehlike teşkil eden bir hastalığı bulunmamak,

d) İyi ahlak sahibi olmak[13],

e) Yeteri kadar Türkçe konuşabilmek,

f) Türkiye'de kendisinin ve bakmakla yükümlü olduğu kimselerin geçimini sağlayacak gelire veya mesleğe sahip olmak,

g) Millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak,

şartları aranır."

- Bu şartların tamamını karşılayan kişilere talepleri üzerine **İçişleri Bakanlığı** tarafından Türk vatandaşlığı verilebilir.
- Genel yol ile vatandaşlık kazanma eşe tesir etmez. Velayeti vatandaşlığı kazananda olan çocuklar, diğer eşin bu yöndeki rızası ile vatandaşlık kazanabilir.
  - Eşe tesir durumu yalmızca TVK m.12/I-b de ayrıca belirtilmiştir.

2) İstisnai Yol →

- ***TVK m.12***

*"Millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak şartıyla **Cumhurbaşkanı kararı** ile aşağıda belirtilen yabancılar Türk vatandaşlığını kazanabilirler.*

a) Türkiye'ye sanayi tesisleri getiren veya bilimsel, teknolojik, ekonomik, sosyal, sportif, kültürel, sanatsal alanlarda olağanüstü hizmeti geçen ya da geçeceği düşünülen ve ilgili bakanlıklarca haklarında gerekçeli teklifte bulunulan kişiler.

b) 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 31 inci maddesinin[14] birinci fıkrasının (j) bendi uyarınca ikamet izni alanlar ile Turkuaz Kart sahibi yabancılar ve bunların yabancı eşi, kendisinin ve eşinin ergin olmayan veya bağımlı yabancı çocuğu.

c) Vatandaşlığa alınması zaruri görülen kişiler.

d) Göçmen[15] olarak kabul edilen kişiler.

Millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek hali bulunanların talepleri Bakanlıkça reddedilir."

- Milli güvenlik ve kamu düzeni vatandaşlığa alınmanın sınırını oluşturur.
- İçişleri Bakanlığının sekreterya hizmeti ile **Cumhurbaşkanlığı Kararı** ile Türk vatandaşlığı verilebilir.

f.2'de *"milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek hali bulunanların teleplerinin Bakanlıkça reddedilmesi"* düzenlemesi, Bakanlığın CB yetkisinde olan bir konuda denetim yaparak tasarrufta bulunması bakımından Doktrin tarafından eleştirilmektedir.

- İstisnai yolda vatandaşlık kazanma eş ve doğmuş çocuklara da tesir etmektedir.

---

[10] İdarenin takdir yetkisinin bulunmasıdır.
İdarenin takdir yetkisinin sınırı nedir? Kanunda sayılan bütün şartlara sahip olunması halinde idare takdir yetkisine dayanabilir mi?
Vatandaşlık hukukunda kanunilik ilkesi hakimdir ve keyfilik yasağı mevcuttur. Bu nedenle idare takdir yetkisini kullanırken gerekçesini de açıklamalıdır.
İdarenin işlemine karşı da yargı yolu bu gerekçe ile denetime tabi tutulmalıdır.

[11] Temel ilke ve esasların kanun tarafından değil, Bakanlıkça belirlenmesi kanunilik ilkesine aykırıdır.
Kanunda yazmayan hususun yönetmelikle genişletilerek yürürlüğe girmesi mümkün değildir.

[12] ***TVK m.15 – İkamet ve sürelerin hesaplanması***
"Bir yabancı için ikamet, Türk kanunlarına uygun olarak Türkiye'de oturmaktır. Türk vatandaşlığını kazanma talebinde bulunan bir yabancı başvuru için aranan ikamet süresi içinde toplam 12 ayı geçmemek üzere Türkiye dışında bulunabilir. Türkiye dışında geçirilen süreler bu Kanunda öngörülen ikamet süreleri içinde değerlendirilir."

[13] TVK m./d ve e bentlerinde İdarenin takdir yetkisi burada ortaya çıkar.

[14] ***YvUKK m.31***
"Aşağıda belirtilen yabancılara kısa dönem ikamet izni verilebilir:
…
*j) Türkiye'de çalışmayan ancak Cumhurbaşkanınca belirlenecek kapsam ve **tutarda yatırım yapacaklar** ile bunların yabancı **eşi, kendisinin ve eşinin ergin olmayan veya bağımlı yabancı çocuğu***
…

[15] Göçmen vasfına sahip olunanlar Yabancılar Hukukuna göre *"Türk kültürüne sahip olma"* olarak tanımlanmıştır.
Ancak uygulamada Türk kültürüne sahip olma Müslüman olma olarak değerlendirilimektedir.

3) <u>İkamet Şartlı veya İkamet Şartsız Türk Vatandaşlığının Yeniden Kazanılması</u>

- ***TVK m.13 – Türk Vatandaşlığının İkamet Şartı Aranmaksızın Yeniden Kazanılması***

*"<u>Millî güvenlik bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak şartıyla</u> aşağıda belirtilen kişiler **Türkiye'de ikamet etme süresine bakılmaksızın**, Türk vatandaşlığını <u>Bakanlık kararıyla</u> yeniden kazanabilirler.*

a) Çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler.

*b) Ana veya babalarına bağlı olarak Türk vatandaşlığını kaybedenlerden 21 inci maddede öngörülen süre içerisinde **seçme hakkını kullanmayanlar**.*

- Yetkili İçişleri Bakanlığıdır.
- Genel yol olan m.11'deki 5 yıllık kesintisiz ikamet şartı m.13'te bertaraf edilerek yeniden vatandaşlık kazanılması 2 gruba verilmiştir:
  - Çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler.
  - Ana veya babalarına bağlı olarak Türk vatandaşlığını kaybedenlerden 21 inci maddede öngörülen süre içerisinde seçme hakkını kullanmayanlar

- TVK m.14 – Türk Vatandaşlığının İkamet Şartına Bağlı Olarak Yeniden Kazanılması

*"29 uncu madde uyarınca Türk vatandaşlığı <u>kaybettirilenler</u> **Cumhurbaşkanı kararıyla**, 34 üncü madde uyarınca Türk vatandaşlığını kaybedenler **Bakanlık kararıyla**, <u>millî güvenlik bakımından engel teşkil edecek bir halinin bulunmaması</u> ve **Türkiye'de üç yıl ikamet** etmek şartıyla Türk vatandaşlığını yeniden kazanabilirler."*

- Her iki düzenlemede de "**milli güvenlik bakımından engel teşkil edecek halin bulunmaması**" aranmıştır.

- Dikkat edilmelidir ki milli güvenlik ve kamu düzeni birlikte aranmamıştır.

İkisi arasındaki fark;

- Kamu güvenliği daha çok toplum huzuru ve kolluk kuvvetleri ile ilgili bir kavramdır.
- Milli güvenlik ise devletin iç ve dış unsurlara karşı güvenliği kapsama alır.

- TVK m.15 – İkametgah ve Sürelerin Hesaplanması

*"Bir yabancı için ikamet, Türk kanunlarına uygun olarak Türkiye'de oturmaktır. Türk vatandaşlığını kazanma talebinde bulunan bir yabancı <u>başvuru için aranan ikamet süresi içinde toplam **12 ayı geçmemek üzere Türkiye dışında bulunabilir**</u>. Türkiye dışında geçirilen süreler bu Kanunda öngörülen ikamet süreleri içinde değerlendirilir."*

- Başvurucu toplam 12 aydan az sürede yurt dışında bulunmuşsa bu yurt dışında bulunduğu süreler de kanunda aranan ikametgah süresi içerisine dahil edilir.
- Eğer başvurucu 12 aydan fazla yurt dışında bulunmuşsa ülkeye dönmesi ile süre yeniden hesaplanır.
- İncelemeyi nüfus müdürlükleri yapmaktadır.

İlgili birim incelemeyi İçişleri Bakanlığı içerisinde bulunan Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'ne gönderir ve bu müdürlük talebi ve incelemeyi değerlendirir. Şartları kontrol eder.

4) <u>Evlenme Yolu ile Türk Vatandaşlığı Kazanılması</u>

- ***VUK m.16***

"Bir Türk vatandaşı ile evlenme doğrudan Türk vatandaşlığını kazandırmaz. Ancak bir Türk vatandaşı ile en az üç yıldan beri evli olan ve evliliği devam eden yabancılar Türk vatandaşlığını kazanmak üzere başvuruda bulunabilir. Başvuru sahiplerinde;

a) Aile birliği içinde yaşama,

b) Evlilik birliği ile bağdaşmayacak bir faaliyette bulunmama,

c) Millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmama,

şartları aranır.

Başvurudan sonra Türk vatandaşı eşin ölümü nedeniyle evliliğin sona ermesi halinde birinci fıkranın (a) bendindeki şart aranmaz.

***Evlenme ile Türk vatandaşlığını kazanan yabancılar evlenmenin butlanına karar verilmesi halinde evlenmede iyiniyetli iseler Türk vatandaşlığını muhafaza ederler**."*

- Tek başına evlilik TR vatandaşlığının kazanılması bakımından yeterli değildir.

Kanunda öngörülen şartlar gerçekleşmelidir:

- En az 3 yıldan beri evli olma
- Başvuru itibariyle evliliğin devam etmesi
- Aile birliği içinde yaşama
  - Muvazaalı evliliğin önüne geçilmek istenmiştir.
  - Başvurudan sonra Türk vatandaşı eşin ölümü nedeniyle evliliğin sona ermesi halinde bu şart aranmaz.
- Evlilik birliği ile bağdaşmayacak bir faaliyette bulunmama
- Millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmama
  - ***TVK'nın Uygulanmasına İlişkin Yön. m.72/V***'te milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek haller sayılmıştır:

*"İlgili kurumlarca yapılan araştırma sonucunda Anayasa ile kurulu devlet düzenini yıkma yolunda faaliyette bulunduğu, bu faaliyetlerde bulunanlarla işbirliği yaptığı veya bunları maddi olarak desteklediği, Türkiye Cumhuriyetinin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğüne karşı yurt içinde veya dışında, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlarla ilgili faaliyetlerde bulunduğu, isyan, casusluk ve vatana ihanet suçlarına katıldığı, silah ve uyuşturucu madde kaçakçılığı, insan kaçakçılığı ve insan ticareti yaptığı veya bunlarla ilişki içerisinde bulunduğu tespit edilenler ile **taksirli***

suçlar hariç olmak üzere ertelenmiş, zamanaşımına uğramış, hükmün açıklanması geriye bırakılmış, paraya çevrilmiş veya affa uğramış olsa dahi, altı aydan fazla hapis cezası alanlar[16] *Türk vatandaşlığını kazanamaz."*

• TVK m.20 - Yetkili Makam Yoluyla Kazanmanın Sonuçları

*"Türk vatandaşlığının kazanılmasına ilişkin kararlar, **karar tarihinden itibaren hüküm ifade eder**.*

Yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığının kazanılması eşin vatandaşlığına tesir etmez. Ana veya babanın velayeti kendisinde bulunan çocukları, diğer eşin muvafakat etmesi halinde Türk vatandaşlığını kazanır. Muvafakat verilmemesi halinde ana veya babanın mutad meskeninin bulunduğu ülkedeki hakim kararına göre işlem yapılır. Türk vatandaşlığını birlikte kazanan ana ve babanın çocukları da Türk vatandaşlığını kazanır.

Ana veya babanın Türk vatandaşlığını kazandığı tarihte kendileri ile birlikte işlem görmeyen çocukları, ergin olduktan sonra Türk vatandaşlığını kazanmak üzere başvurdukları takdirde haklarında 11 inci madde hükümleri uygulanır."

- *Türk vatandaşlığının kazanılmasının eşe herhangi bir etkisi yoktur.*
  - ***İstisna*** → *TVK m.12/I-b*
- *Çocuklar açısından ise yalnızca ergin olmayan çocuklar bakımından etki söz konusudur.*
  - *TR vatandaşlığını birlikte kazanan ana-baba söz konusu ise çocuk da Türk vatandaşlığını ana-baba ile birlikte kazanacaktır.*
  - *Ana veya babanın velayeti kendisinde bulunan çocukları, diğer eşin muvafakat etmesi halinde Türk vatandaşlığını kazanır.*
    - *Karşı taraf muvafakat etmediyse bu durum bir uyuşmazlık konusu haline geldiğinden olay yargıya taşınacaktır. Türk hukukunun yetki kurallarına göre Yetkili mahkeme kararı muvafakat yerine geçecektir.*
      Böyle bir uyuşmazlıkta TR mahkemesinin yetkisi söz konusu değilse ve taraflar yabancı mahkemede dava açarlarsa ne olacaktır? Yabancı mahkeme çocuğun vatandaşlığını tayin edebilir mi?
        - Kanun konuya tek taraflı yaklaşmıştır. Doktrinde bu durum eleştirilmektedir.
  - ***TVK Uyg. Yön. m.68 – Muvafakat***

*"Türk vatandaşlığını kazanma veya kaybetme müracaatında bulunan ana veya babaya bağlı olarak işlem gören çocukla ilgili **muvafakat noter huzurunda verilir**. Ancak müracaat makamında işlemi yapan memur huzurunda da muvafakat verilebilir.*

Yetkili yabancı makamlar huzurunda düzenlenen muvafakat belgesi, 67 nci maddedeki hükümlere göre işleme alınır."

- *Türk vatandaşlığını bu yolla kazanan çocuklar ergin olduktan sonra TVK m.34 uyarınca Türk vatandaşlığından ayılabilme hakkı tanınmıştır.*
- ***TVK Uyg. Yön. m.74 – Ad ve Soy Adın Tescili***

"Türk vatandaşlığını kazanmak üzere başvuruda bulunan yabancılar Türkçe ad ve soyadı alabilir. Ancak kendi ad ve soyadlarını muhafaza etmek istedikleri takdirde kişinin ad ve soyadı 1353 sayılı Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun gereğince Türk harfleri ile yazılır ve aile kütüğüne tescil edilir. Konulan ön adlar iki adı geçmemek üzere ve kısaltma yapılmadan yazılır."

- Vatandaşlık kazanılması kazanılması durumunda kişi tercihen Türkçe ad soyad alabilir. Bu zorunlu değildir.

- *Askerlik hak ve yükümlülüğü açısından kişinin TR vatandaşı olduğu tarihteki yaşı ve eğitimi dikkate alınmalıdır.*
  KKTC'de askerlik yapmışsa vatandaşlık kazandıktan sonra TR'de de askerlik yapmış sayılmaktadır.

- ***TVK Uyg. Yön. m.37 – Türk vatandaşlığının sonradan kazanılmasının eş ve çocuklar bakımından sonuçları***

"Türk vatandaşlığının sonradan kazanılması, eşin vatandaşlığına tesir etmez.

Türk vatandaşlığını birlikte kazanan ana ve babanın çocukları ana ve babaya bağlı olarak Türk vatandaşlığını kazanır.

Evlilik birliği içinde ana veya babadan birinin Türk vatandaşlığını kazanması durumunda, Türk vatandaşı olmayan eşin muvafakat etmesi halinde çocuk, ana veya babaya bağlı olarak Türk vatandaşlığını kazanır.

Türk vatandaşlığını kazanan ana veya babanın Türk vatandaşlığını kazandığı tarihte velayeti kendisinde bulunan çocuğu, Türk vatandaşı olmayan eşin muvafakat etmesi halinde ana veya babaya bağlı olarak Türk vatandaşlığını kazanır.

Muvafakat verilmemesi halinde ana veya babanın mutad meskeninin bulunduğu ülkedeki hâkim kararına göre işlem yapılır.

Ana veya babadan birinin ölmüş olması halinde çocuk, Türk vatandaşlığını kazanan ana veya babaya bağlı olarak Türk vatandaşlığını kazanır.

Türk vatandaşlığını kazanan ananın evlilik birliği dışında doğan çocuğu anaya bağlı olarak Türk vatandaşlığını kazanır.

Türk vatandaşlığını kazanmak üzere başvuran ana veya babanın çocuklarının ana veya baba ile birlikte işlem görmesi esastır. Ana veya babanın Türk vatandaşlığını kazandığı tarihte kendileri ile birlikte işlem görmeyen çocukları ergin olduktan sonra Türk vatandaşlığını kazanmak üzere başvurdukları takdirde haklarında 15 inci maddedeki hükümler uygulanır."

Burada idare uygulamayı genişletmiştir. Kanunilik ilkesini ihlal etmiştir. Ceza hukuku kuralları da ihlal edilmiştir.
- HAGB Kararında kişinin suçluluğu tespit olunmaz.Hukuk ona iyi insan olması için şans vermiştir. Vatandaşlık açısından bu sebeple vatandaşlık kazanamaması yerinde değildir.
- Af da aynı şekildedir.

2) Evlat Edinme Yolu ile Türk Vatandaşlığı Kazanılması

• TVK m.17

*"Bir Türk vatandaşı tarafından **evlat edinilen ergin olmayan kişi**, millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak şartıyla, **karar tarihinden itibaren** Türk vatandaşlığını kazanabilir."*

- Evlat edinme ile ilgili olarak o kişinin milli hukuku ne ise o uygulanacaktır. Erginlik de yine aynı şekilde o kişinin milli hukukuna göre belirlenir.
- Evlat edinilen evlat edinilirken ergin olmayıp başvuru itibariyle ergin olmuşsa TVK m.17'ye göre değil genel kazanma yolları ile TR vatandaşlığı kazanacaktır.

3) Seçme Hakkı ile Türk Vatandaşlığının Kazanılması

• İlgilinin vatandaşlık kazanma yönünde bir talebi bulunmakta ancak yetkili makamın kabul beyanına ihtiyaç yoktur.

• TVK m.21 - Türk vatandaşlığının seçme hakkı ile kazanılması

*"27 nci madde uyarınca ana veya babalarına bağlı olarak Türk vatandaşlığını kaybeden çocuklar **ergin olmalarından itibaren üç yıl içinde** seçme hakkını kullanmak suretiyle Türk vatandaşlığını kazanabilirler."*

- Seçme hakkının kullanılması için kişi yurt içindeyse valiliklere yurt dışındaysa yurt dışındaysa temsilciliklere gidilmelidir.(TVK m.37)
- Bizzat bu hak kullanılabileceği gibi özel vekaletname ile de kullanılabilir. (TVK m.37)

• TVK m.22 - Türk vatandaşlığının seçme hakkı ile kazanılmasının geçerliliği ve sonuçları

"Seçme hakkı ile Türk vatandaşlığının kazanılması, bu hakkın kullanılmasına dair şartların tespitine ilişkin karar tarihinden itibaren hüküm ifade eder.

Seçme hakkını kullanarak Türk vatandaşlığını kazanan kişilerin eşleri ve çocukları hakkında 20 nci madde hükümleri uygulanır."

• Seçme hakkı ile TC vatandaşlığı kazanılması bakımından istisna:

TVK m.42

"Türk vatandaşlığını kazanmak üzere başvuruda bulunan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti vatandaşları, Türk vatandaşı olmak istediklerini yazılı olarak beyan ettikleri takdirde Türk vatandaşlığını kazanırlar.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti vatandaşlığını sonradan kazanmış olanlar hakkında 11 inci maddede belirtilen hükümler uygulanır."

- **Doğumla** KKTC vatandaşlığı kazanmış olanlar TC vatandaşı olmak istiyorlarsa yazılı beyanla herhangi bir makamın kabul kararına gerek olmaksızın TC vatandaşlığı kazanabilirler.

II. TÜRK VATANDAŞLIĞININ KAYBI

• TC vatandaşının çıkma, kaybettirme, iptal ve seçme hakkının kullanılmasıdır.
- Seçme hakkı, Kanunda belirtilen şartları taşıyan kişilere sağlanmış sübjektif haktır. → TVK m.34
- Çıkma, kişinin iradesiyle ve yetkili makamın rolüyle vatandaşlından çıkmadır. → TVK m.25
- Kaybettirme ve Türk vatandaşlığını kazanma kararının iptali durumunda kişinin iradesi rol oynamaz. (TVK m.29) (TVK m.31)

} Yetkili makam kararı ile vatandaşlığın kaybı

• Bu kararlar sonucunda kişi Türk vatandaşlığından çıkar ve yabancı durumunda olur.
- 2 istisna mevcuttur:
  - Türk Soylu yabancılar
    - 2527 Sy. Kanun, Türkiye'de ikamet eden Türk soylu yabancıların ihtiyaç duyulan meslek ve sanatları serbestçe yapabilmelerine, kamu, Türk silahlı kuvvetleri ve güvenlik teşkilatı hariç olmak üzere, özel kuruluş veya işyerlerinde bu meslek ve sanat dallarında çalıştırılabilmelerine olanak sağlamaktadır.
  - Doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni ile Türk vatandaşlığından çıkanlar ve 3. dereceye kadar alt soyları (Mavi kartlılar) belirli istisnalar dışında Türk vatandaşlarına sağlanan haklardan aynen yararlanırlar. (TVK m.28)
    - Bu istisnalar;
      - Askerlik hizmeti
      - Yurt dışından vergisiz (muafen) araç ya da eşya ithal etme hakları
      - Kamu kurum ve kuruluşlarında kamu görevlisi ve devlet memuru olamazlar.
        - Geçici veya sözleşmeli personel olarak çalışabilirler
      - Seçme ve seçilme hakları

Milli güvenlik ve kamu düzenine ilişkin haller saklıdır.

1) Çıkma

• Kanunda belirtilen şartları taşıyan kişilere sağlanmış sübjektif haktır.
Kişi kendi iradesi-isteğiyle vatandaşlıktan ayrılma kararı verir. Yetkili makam yaptığı denetim sonrası kişi şartları yerine getiriyorsa varsa çıkma belgesinin ilgiliye verilmesiyle hüküm ifade edecektir. (TVK m.27)
- Daha çok birden fazla vatandaşlığı kabul etmeyen (ÖR: Almanya) ülkelerin vatandaşlığına geçmek için düzenlenmiş bir yoldur.

• ***TVK m.25 – Şartlar***

"Türk vatandaşlığından çıkmak için izin isteyen kişilere aşağıdaki şartları taşımaları halinde Bakanlıkça çıkma izni veya çıkma belgesi verilebilir:

a) Ergin ve ayırt etme gücüne sahip olmak.

b) Yabancı bir devlet vatandaşlığını kazanmış olmak veya kazanacağına ilişkin inandırıcı belirtiler bulunmak[17].

c) Herhangi bir suç veya askerlik hizmeti nedeniyle aranan kişilerden olmamak.

ç) Hakkında herhangi bir mali ve cezai tahdit bulunmamak."

• ***TVK m.26 – Türk Vatandaşlığından Çıkma Belgeleri***

"Yabancı bir devlet vatandaşlığını kazanmak üzere Türk vatandaşlığından çıkmak için izin isteyenlerden talepleri uygun görülenlere Bakanlıkça, Türk vatandaşlığından çıkma izin belgesi; verilen izin sonucunda veya önceden yabancı bir devlet vatandaşlığını kazandığını belgeleyenlere ise Türk vatandaşlığından çıkma belgesi verilir.

Çıkma izin belgesi, karar tarihinden itibaren iki yıl geçerlidir. İzin belgesini alanlar bu süre içerisinde yurt içinde ikamet edilen yer valiliğine, yurt dışında ise dış temsilciliklere yabancı devlet vatandaşlığını kazandıklarına dair bilgi ve belgeleri vermek zorundadır. Süresi içinde yabancı devlet vatandaşlığının kazanılamaması durumunda çıkma izin belgesi geçersiz hale gelir."

- Yabancı bir devlet vatandaşlığını kazanmak üzere Türk vatandaşlığından çıkmak için izin isteyenlerden başka bir devlet vatandaşlığını kazanmamış olan kişiye müracaat makamlarınca önce Türk vatandaşlığından **çıkma izin belgesi** teslim edilir. *(TVK Uyg. Yön. m.45/II)*
  Geçerlilik süresi çıkma kararı tarihi itibariyle **2 yıl**dır.
  - Süresi içinde yabancı devlet vatandaşlığının kazanılamaması durumunda çıkma izin belgesi geçersiz hale gelir. Kişi Türk vatandaşı olarak kalmaya devam eder.
  - Çıkma izin belgesine sahip
- Verilen izin sonucunda veya önceden yabancı bir devlet vatandaşlığını kazandığını belgeleyenlere ise Türk vatandaşlığından **çıkma belgesi** verilir.
  - Türk vatandaşlığından çıkma belgesi, ilgilinin yabancı devlet vatandaşlığını kazandığını belgeleyene kadar dosyasında muhafaza edilir.
  - Yabancı devlet vatandaşlığının kazanıldığına dair belge ibraz edildiğinde Türk vatandaşlığından çıkma belgesi ilgilisine teslim edilir. */TVK Uyg Yön. m.45/II)*

[17] Kişi yabancı devlet vatandaşlığını kazanmış ise bu belge ile gidecektir
*"Kazanacağına ilişkin inandırıcı belirtiler bulunmak"*tan yabancı devlet vatandaşlığını kazanabileceğini ispatlamaktır.
ÖR: Teminat belgesinin onaylanmış örneğinin sunulması
Yabancı devlet vatandaşlığına geçiş için şartları taşıdığını ispat edecek belgeler.

• ***TVK m.27 – Tük Vatandaşlığından Çıkmanın Geçerliliği ve Sonuçları***

*"**Çıkma belgesinin ilgiliye imza karşılığı teslimi ile Türk vatandaşlığı kaybedilir**. Türk vatandaşlığını kaybeden kişilerin nüfus aile kütüklerindeki kayıtları kapatılır ve kayıp tarihinden itibaren **yabancı muamelesine tabi tutulurlar**.*

*Eşlerden birinin çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybetmesi diğer eşin vatandaşlığına tesir etmez. Türk vatandaşlığını kaybeden ana ya da babanın talebinin bulunması ve diğer ebeveynin de muvafakat etmesi halinde çocukları da kendileri ile birlikte Türk vatandaşlığını kaybederler. **Muvafakat verilmemesi halinde hakim kararına göre işlem yapılır**.*

Vatandaşlığın kaybı, çocukları vatansız kılacak ise bu madde hükümleri uygulanmaz."

- Çıkma eşe tesir etmez.
- Çocuklar açısından ise eşin muvafakatı aranır.
  - Eş muvafakat vermiyorsa uyuşmazlık Mahkeme kararı ile çözümlenir.

Eşler birlikte Türk vatandaşlığından çıkmışlar ise çocuklar da kendiliğinden çıkmış sayılacaktır.

MAVİ KARTLILAR (İMTİYAZLI YABANCILAR)

• ***TVK m.28 – Çıkma İzni Almak Suretiyle Türk Vatandaşlığını Kaybeden Kişilere Sağlanan Haklar***

"Doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler ve üçüncü dereceye kadar olan altsoyları, bu maddede belirtilen istisnalar dışında Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam ederler. Millî güvenliğe ve kamu düzenine ilişkin hükümler saklıdır.

Bu madde kapsamında bulunan kişilerin, seçme ve seçilme, muafen araç veya ev eşyası ithal etme hakları ile askerlik hizmetini yapma yükümlülüğü yoktur. Bu kişilerin sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış hakları saklı olup bu hakların kullanımında ilgili kanunlardaki hükümlere tabidirler.

Bu madde kapsamında bulunan kişiler, bir kadroya dayalı ve kamu hukuku rejimine tabi olarak asli ve sürekli kamu hizmeti görevlerinde bulunamazlar. Ancak kamu kurum ve kuruluşlarında işçi, geçici veya sözleşmeli personel olarak çalıştırılabilirler.

Cumhurbaşkanı gerekli görmesi halinde üçüncü dereceden itibaren hangi dereceye kadar olan altsoyların bu maddede tanınan haklardan faydalanabileceğini belirleyebilir.

Bu madde hükümlerinden yararlanacak olan altsoyun, üstsoyu ile soy bağını belgelendirmesi şarttır.

Bu madde kapsamında bulunan kişilere, talepleri halinde bu maddede belirtilen haklardan faydalanabileceklerini gösteren Mavi Kart düzenlenir. Bu Kart, 21/2/1963 tarihli ve 210 sayılı Değerli Kağıtlar Kanunu kapsamındadır.

Bu maddenin sağladığı hakların kullanılmasında Mavi Kartın ibrazı yeterlidir. Kartın ibraz edilememesi durumunda Kimlik Paylaşımı Sistemi aracılığıyla Mavi Kartlılar Kütüğünden alınacak kayıt örneği ve uyruğunda bulunulan devlet makamlarınca verilmiş kimlik bilgilerini gösteren belge ile işlem yapılır. Bu kişilerin kimlik bilgilerinde değişiklik olması durumunda uyruğunda bulunduğu devlet makamından alınmış eski ve yeni kimlik bilgilerini gösteren belgenin usulüne göre tasdik edilmiş Türkçe tercümesi ile birlikte ibrazı zorunludur.

Bu madde kapsamında bulunan kişilere Bakanlığın tespit edeceği esaslar çerçevesinde kimlik numarası verilir. Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası aranan yerlerde bu kimlik numarası kullanılır.

Mavi Kartın düzenlenmesi ve dağıtılması ile Mavi Kartlılar Kütüğünün elektronik ortamda tutulmasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça belirlenir.

Kamu kurum ve kuruluşları, bu madde hükümlerinin uygulanması amacıyla her türlü tedbiri alır ve gerekli düzenlemeleri yapar."

- Mavi karttan yararlanabilecekler:
  - **Doğumla** Türk vatandaşı olup çıkma ile Türk vatandaşlığını kaybedenler
    - Soybağı veya doğum yeri esası olması fark etmez.
  - Ve bu kişilerin 3. dereceye kadar altsoyları
    - CBK ile altsoy daha da genişletilebilir.
- Bu kişiler Türk vatandaşlarına sağlanan haklardan aynen yararlanırlar. (TVK m.28)

İstisnalar;
- Askerlik hizmeti
- Yurt dışından vergisiz (muafen) araç ya da eşya ithal etme hakları
- Kamu kurum ve kuruluşlarında kamu görevlisi ve devlet memuru olamazlar.
  - Geçici veya sözleşmeli personel olarak çalışabilirler
  - TR vatandaşı iken kamu görevlisi veya devlet memuru olarak çalışıyorken sonradan çıkma izni ile Türk vatandaşlığını kaybetme durumunda Sosyal Güvenlik hakları saklı tutulur

Bu 4 haktan yararlanamazlar

- Seçme ve seçilme hakları

ÖR: Tapu kanunda yabancıların taşınmaz edinimleri sınırlandırılmıştır.
Mavi kartlılar yabancı olmalarına karşılık imtiyaz sahibi oldukları için bu sınırlandırmalara tabi değillerdir.

- Ancak her halde bu kişiler "yabancı" konumunda bulunmaları nedeniyle Türk vatandaşlığı şartı olan durumlardan yararlanamazlar.

ÖR: Bu kişiler Türkiye Pasaportuna sahip olamaz
Av. kanuna göre Avukatlar için Türk vatandaşı olma şartı arandığından bu kişiler Avukat olamazlar.

2) Kaybettirme

• Kişinin vatandaşlıktan atılmasıdır.
Cezai niteliktedir.
• Kimlere karşı kaybettirmenin gerçekleşeceği TVK m.29'de sayılmıştır:

TVK m.29 – Türk Vatandaşlığını Kaybettirme

"Aşağıda belirtilen eylemlerde bulundukları resmi makamlarca tespit edilen kişilerin Türk vatandaşlığı Cumhurbaşkanı kararı ile kaybettirilebilir.

a) Yabancı bir devletin, Türkiye'nin menfaatlerine uymayan herhangi bir hizmetinde bulunup da bu görevi bırakmaları kendilerine yurt dışında dış temsilcilikler, yurt içinde ise mülki idare amirleri tarafından bildirilmesine rağmen, üç aydan az olmamak üzere verilecek uygun bir süre içerisinde kendi istekleri ile bu görevi bırakmayanlar.

- Kişinin yabancı devlette, TR menfaatine aykırı hizmette bulunma durumunda önce dış temsilcilikler o kişiye bir ihtar çeker. İhtara rağmen uygun süre[18] içerisinde kendi istekleriyle bu görevi bırakmayanların vatandaşlıkları kaybettirilecektir.

*b) Türkiye ile savaş halinde bulunan bir devletin **her türlü** hizmetinde Cumhurbaşkanının izni olmaksızın kendi istekleriyle çalışmaya devam edenler.*

- Hizmetin TR menfaatlerine aykırı olup olmamasına bakılmaz.
- Hizmetin CB izni olmadan, kişinin kendi isteğiyle yapılması gerekmektedir.

c) İzin almaksızın yabancı bir devlet hizmetinde gönüllü olarak askerlik yapanlar.

*26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 302 nci, 309 uncu, 310 uncu, 311 inci, 312 nci, 313 üncü, 314 üncü ve 315 inci maddelerinde yazılı suçlar[19] nedeniyle hakkında soruşturma veya kovuşturma yürütülen ve yabancı ülkede bulunması nedeniyle kendisine ulaşılamayan vatandaşlar, **bu durumun soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısı veya kovuşturma aşamasında mahkeme tarafından öğrenilmesinden itibaren bir ay içinde** vatandaşlıklarının kaybettirilmesi amacıyla Bakanlığa bildirilir. **Bakanlıkça Resmî Gazetede yapılan yurda dön ilanına rağmen üç ay içinde yurda dönmemeleri halinde**,*

*bu kişilerin Türk vatandaşlıkları **Cumhurbaşkanı kararıyla kaybettirilebilir**."*

- Vatandaşlık kaybettirme (f.1'deki kişiler için de dahil olmak üzere) **CBK** ile olur.
Karar **RG'de yayımlanması itibaren hüküm ifade eder[20]**.

• TVK m.30 – Türk Vatandaşlığının Kaybettirilmesinin Geçerliliği ve Sonuçları

"Türk vatandaşlığının kaybettirilmesi Cumhurbaşkanı kararının Resmi Gazetede yayımlandığı tarihten itibaren hüküm ifade eder. Kaybettirme kararları şahsidir, ilgilinin eş ve çocuklarına tesir etmez."

- Kişinin vatandaşlığının kaybettirilmesi kararı cezai niteliktedir.
Suçta ve cezada kanunilik ilkesine göre kişinin vatandaşlığının kaybettirilmesi eşe ve çocuğa tesir etmez.

3) İptal

• Kişi vatandaşlığı kazanma yoluna ilişkin sunduğu belgelerde yalan beyanda bulunması, gerçeğe aykırı, yanlış veya sahte belgeler sunmuş ve bu yolla vatandaşlığı kazanmışsa kişinin Türk vatandaşlığı kazanma kararı iptal edilir.

• TVK m.31 – Tük Vatandaşlığının İptali

"Türk vatandaşlığını kazanma kararı; ilgilinin yalan beyanı veya vatandaşlığı kazanmaya esas teşkil eden önemli hususları gizlemesi sonucunda vuku bulmuş ise kararı veren makam tarafından iptal edilir."

• TVK m.32 – İptal Kararının Geçerliliği ve Sonuçları

"İptal kararı, karar tarihinden itibaren hüküm ifade eder. İptal kararı ilgili kişiye bağlı olarak Türk vatandaşlığını kazanan eş ve çocuklar hakkında da uygulanır."

• TVK m.33 – Malların Tasfiyesi

*"Vatandaşlığı iptal edilenler hakkında[21] 15/7/1950 tarihli ve 5683 sayılı Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun hükümleri uygulanır. Bunlardan mallarının tasfiyesi gerekli görülen hallerde bu husus iptal kararında belirtilir. Bu kişiler **en geç bir yıl içinde** Türkiye'deki mallarını[22] tasfiye etmek zorundadır. **Aksi halde, malları Hazinece satılarak bedelleri nam ve hesaplarına kamu haznedarlığı sistemine dahil bir kamu bankasına yatırılır.***

Bu kişiler iptal kararı aleyhine yargı yoluna başvurdukları takdirde malların tasfiyesi dava sonuna bırakılır."

- Yabancılar açısından Tapu K.'ya göre 30 hA'lık bir sınırlama mevcuttur. (CBK ile 60 hA'ya kadar artırılabilir.)
Vatandaşlığı iptal edilenlerin bu sınırın üstünde taşınmazı varsa bu taşınmazları 1 yıl içinde satmakla yükümlüdür. (30 hA'dan fazla kısmını)
1 yıl içinde satışın gerçekleşmemesi durumunda 30 hA'dan fazla kısım hazine tarafından satılır ve Kamu Bankalarında kişi adına açılan hesaba yatırır.
- Mavi kartlılar açısından bu kişiler TC vatandaşlarına sağlanan haklardan yararlanabilecekleri için m.33 uygulama alanı bulmaz.

---

[18] 3 aydan az olamaz.
[19] Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar
[20] Diğer Türk vatandaşlığının kaybı yolları RG'de yayınlanmaz, tebliğ edilir. Tebliğ ile hüküm ifade eder.
[21] Kaybettirme yoluyla vatandaşlığın kaybı durumunda da kişi yabancı konumunda olacağından onlar açısından da m.33 uygulama alanı bulacaktır. Çıkma durumunda ise kişi mavi kartlı değilse m.33 uygulama alanı bulur.
[22] *"Mallar"*dan kasıt gayimenkullerdir.
Çünkü menkuller açısından yabancılara bir sınırlama söz konusu değildir. Sınırlama gayrimenkuller içindir.

GERİ ALMA

- ***TVK m.40 – Vatandaşlık Kararlarının Geri Alınması***

"Türk vatandaşlığının kazanılması veya kaybına ilişkin kararlar, hukuki şartlar oluşmadan veya mükerrer olarak verildiği sonradan anlaşıldığı takdirde geri alınır."

- Türk Vatandaşlığı Kazanılma Kararının iptalinde **ilgilinin** yalan veya gerçeğe aykırı belge ile kazanılması durumunda TC vatandaşlığının kaybettirilmesidir.
- **Geri Alma**, **idarenin bir hatası** ya da yanlış değerlendirme sonucu hukuki şartlar oluşmadan TR vatandaşlığı kazanılması durumunda o kişinin TC vatandaşlığın kaybettirilmesidir.

4) Seçme

- Kanunda belirtilen şartları taşıyan kişilere sağlanmış sübjektif haktır.
  Ancak kişi vatandaşlığı kaybedeceğinde vatansız kalacaksa seçme hakkı kullanılamaz.

- ***TVK m.34 – Türk Vatandaşlığının Seçme Hakkı ile Kaybı***

"Aşağıda durumları belirtilenler, ergin olmalarından itibaren üç yıl içinde Türk vatandaşlığından ayrılabilirler.

a) Ana ya da babadan dolayı soy bağı nedeniyle doğumla Türk vatandaşı olanlardan ***yabancı ana veya babanın vatandaşlığını doğumla veya sonradan kazananlar.***

- Soy bağı ile TR vatandaşı olma → Türk anadan doğma
  Türk babadan evlilik birliği içinde doğma
  Türk babadan evlilik birliği içerisinde doğup sonradan babalık veya soy bağı davası ile soy bağının kurulması

Kişi bu durumlar ile TR vatandaşı olmuş ancak ana veya babanın vatandaşlığı sebebiyle bir vatandaşlığa daha dahil ise o vatandaşlığı seçerek TR vatandaşlığını kaybedebilir.

b) Ana ya da babadan dolayı soy bağı nedeniyle Türk vatandaşı olanlardan ***doğum yeri esasına göre yabancı bir devlet vatandaşlığını kazananlar.***

- **ÖR:** ABD'de doğmuş Türk vatandaşının çocuğu
  - Soy bağı esasına göre Türk vatandaşı
  - Doğum yeri esasına göre ABD vatandaşı

Bu kişi TR vatandaşlığını seçme yoluyla kaybedip ABD vatandaşlığına geçebilir.

c) Evlat edinilme yoluyla Türk vatandaşlığını kazananlar.

- **ÖR:** Türk vatandaşı tarafından evlat edinilen çocuğun daha sonra gerçek ana babasının yabancı ülke vatandaşı olduğunun öğrenilmesi

ç) Doğum yeri esasına göre Türk vatandaşı oldukları halde, ***sonradan yabancı ana veya babasının vatandaşlığını kazananlar****.*

d) Herhangi bir şekilde Türk vatandaşlığını kazanmış ana veya babaya bağlı olarak Türk vatandaşlığını kazananlar.

Yukarıdaki hükümler gereğince vatandaşlığın kaybı ***ilgiliyi vatansız kılacak ise seçme hakkı kullanılamaz****."*

- ***TVK m.35 - Türk Vatandaşlığının Seçme Hakkı ile Kaybetmenin Geçerliliği ve Sonuçları***

"Seçme hakkı ile Türk vatandaşlığının kaybı, bu hakkın kullanılmasına dair şartların varlığının tespitine ilişkin karar tarihinden itibaren hüküm ifade eder.

Seçme hakkını kullanarak Türk vatandaşlığından ayrılan kişilerin eşleri ve çocukları hakkında 27 nci madde hükümleri uygulanır."

- Çıkma eşe tesir etmez.
- Çocuklar açısından ise eşin muvafakatı aranır.
  Eş muvafakat vermiyorsa uyuşmazlık Mahkeme kararı ile çözümlenir

III. ORTAK HÜKÜMLER

- ***TVK m.36 – Türk Vatandaşlığının İspatı***

"Türk vatandaşlığının ispatı herhangi bir şekle tabi değildir.

Aşağıdaki resmi kayıt ve belgeler, aksi sabit oluncaya kadar ilgilinin Türk vatandaşı olduğuna karine teşkil eder.

a) Nüfus kayıtları.
b) Nüfus cüzdanları.
c) Pasaport veya pasaport yerine geçen belgeler.

Bir kişinin Türk vatandaşı olup olmadığı konusunda herhangi bir tereddüde düşüldüğü takdirde bu husus Bakanlıktan sorulur."

- ***TVK m.37 – Vatandaşlık işlemlerinde müracaat makamı ve usul***

"Türk vatandaşlığının kazanılması ve kaybına ilişkin başvurular yurt içinde ikamet edilen yer valiliğine, yurt dışında ise dış temsilciliklere ***bizzat veya bu hakkın kullanılmasına ilişkin vekâletname ile*** *yapılır."*

- Özel vekaletname

- ***TVK m.38 – Bilgi ve Belge İstenmesi***

"Vatandaşlık işlemlerine ilişkin inceleme ve araştırmalarla ilgili bilgi ve belgeler, kamu kurum ve kuruluşlarınca herhangi bir gecikmeye mahal bırakılmaksızın verilir."

• ***TVK m.39 – Maddi Hataların Düzeltilmesi ve Tamamlama***

"Bu Kanuna göre alınan kararlarda maddi bir hata veya eksikliğin bulunduğunun sonradan anlaşılması halinde, dayanağına uygun şekilde Genel Müdürlükçe düzeltme veya tamamlama kararı alınır."

• ***TVK m.40 – Vatandaşlık Kararlarının Geri Alınması***

"Türk vatandaşlığının kazanılması veya kaybına ilişkin kararlar, hukuki şartlar oluşmadan veya mükerrer olarak verildiği sonradan anlaşıldığı takdirde geri alınır."

• ***TVK m.34 – Tebligat***

"Türk vatandaşlığının kazanılmasına ve kaybına ilişkin kararlar ilgiliye ve başvuru makamlarına tebliğ olunur. 29 uncu madde uyarınca verilen kaybettirme kararları Resmi Gazete'de yayımlanır ve yayımlandığı tarihte tebliğ edilmiş sayılır."

IV. DİĞER HÜKÜMLER

• Doğumla KKTC vatandaşı olanlar isteği üzerine milli güvenlik ve kamu düzeni hükümleri saklı kalmak şartıyla hiçbir şart aranmadan TC vatandaşlığına geçebilir.

TVK m.42 – KKTC Vatandaşları İstisnai Türk Vatandaşlığını Kazanma

"Türk vatandaşlığını kazanmak üzere başvuruda bulunan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti vatandaşları, Türk vatandaşı olmak istediklerini yazılı olarak beyan ettikleri takdirde Türk vatandaşlığını kazanırlar.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti vatandaşlığını sonradan kazanmış olanlar hakkında 11 inci maddede belirtilen hükümler uygulanır."

• ***TVK m.43 – Türk Vatandaşlığını Kaybedenler veya Vatandaşlıktan Iskat Edilenler***

"Mülga 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 25 inci maddesinin (a), (ç), (d) ve (e) bentleri uyarınca Türk vatandaşlığını kaybetmiş olan kişiler[23], başvurmaları halinde, millî güvenlik bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak kaydıyla, Türkiye'de ***ikamet etme şartı aranmaksızın*** *Bakanlık kararı ile yeniden Türk vatandaşlığına alınabilirler.*

Mülga 28/5/1928 tarihli ve 1312 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununa göre vatandaşlıktan ıskat edilmiş kişiler, başvurmaları hâlinde, millî güvenlik bakımından engel teşkil edecek bir hâli bulunmamak kaydıyla, Türkiye'de ikamet etme şartı aranmaksızın Bakanlık kararı ile yeniden Türk vatandaşlığına alınabilirler.

Millî güvenlik bakımından engel teşkil edecek hali bulunanların talepleri Bakanlıkça reddedilir."

- eTVK'da Türk vatandaşlığının kaybettirilmeleri yolu çok fazla düzenlenmiştir.
  Bu nedenle bu kanundaki bazı durumlar için yeniden kazanılma yolu öngörülmüştür.

YABANCILAR HUKUKU

• Devlete vatandaşlık bağıyla bağlı olmayan ve bunu iddiaya hakkı olmayan kimse kişi **yabancı[24]**dır.

- Yabancıyı vatandaş olmayan olarak tanımlıyoruz. Bu sebeple önce vatandaşlığın tanımının yapılması gerekmektedir.
  Vatandaşlık; gerçek kişileri devlete bağlayan hukuki bağdır
- Bir devletin yabancı bir devletin haksız eyleminden zarara uğrayan vatandaşını diplomatik yollar aracılığıyla koruma altına alabilir.
  ÖR: Uluslararası Adalet Divanında Devlet vatandaşlarının bireysel hakları için de koruma sağlayabilir.

YUKK m.3/I-ü

"Yabancı: Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan kişiyi, … ifade eder."

• Devlet egemenlik alanı içerisinde yabancılara istediği muameleyi yapabilir mi?

- Devletler yabancılara ilişkin hükümler ortaya koyarken uluslararası hukukun temel prensiplerine riayet etme durumundalardır.
- Yabancıların haklarını temel hak ve siyasi haklar olarak ayırabiliriz.
  - Prensip temel hakların korunmasıdır.
  - TR'de yabancıların siyasi hakları yoktur.

---

[23] ***eTVK m.25/I-a,ç,d,e***

"a) İzin almaksızın kendi istekleri ile yabancı bir Devlet vatandaşlığını kazananlar.

c) Türkiye ile savaş halinde bulunan bir Devletin her türlü hizmetinde kendi istekleriyle Hükümetin izni olmaksızın çalışmaya devam edenler.

d) Sevk sırasında veya kıtalarına katıldıktan sonra yurt dışına kaçıp da kanuni süre içinde geri dönmeyenler.

e) Silahlı Kuvvetler mensupları ile askerlik görevini yapmakta olanlardan görev, izin hava değişimi veya tedavi için yurt dışında bulunup da süresi bittiği halde mazeretsiz olarak üç ay içinde geri dönmeyenler

[24] Devletler Hukuku Enstitüsü'nün Yabancı Tanımı: Bir devletin ülkesinde bulunan ve o devletin vatandaşlığını iddia hakkı olmayan kimse yabancıdır.

I. YABANCILAR HUKUKUNUN KAYNAKLARI

• İç Hukuk Kaynakları:
- Anayasa
  - ***AY m.16 – Yabancıların Durumu***
  "Temel hak ve hürriyetler, yabancılar için, milletlerarası hukuka uygun olarak kanunla sınırlanabilir."
  - AY hükümlerinde *"herkes"* ifadesi kullanılmaktadır. Bu durum yabancılar açısından da kapsayıcıdır. Siyasi haklar açısından ise Türk vatandaşları veya yurttaşlar ifadesi kullanılmaktadır.
- Kanun, Yönetmelik, Tüzük
  - YUKK, Çeşitli kanunlardaki yabancılara ilişkin hükümler
- Yargı Kararları ve Doktrin

• Uluslararası Kaynaklar:
- 2 veya çok taraflı sözleşmeler – AY m.90
  ÖR: Avrupa İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşme
  Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme
  Suçluların İadesi Hakkında Avrupa Sözleşmesi
- Uluslararası örf ve adet
  - Uluslar arası örf adetten bahsedilebilmesi için 2 unsur gereklidir:
    1) Maddi Unsur → Uygulanagelmesi
    2) Psikolojik Unsur → Uygulanmadığında bir yaptırımın bir müeyyidenin meydana geleceği düşüncesi
- Medeni Milletlerce Kabul Edilen Temel Prensipler
  - İyiniyet
  - Ahdevefa
  - Kazanılmış haklara saygı
  - Hakkın kötüye kullanma yasağı
  - Hakkaniyet
  - Zamanaşımı Karşılıklı muamele, en çok gözetilen ulus kaydı, Kazanılmış haklara saygı

II. YABANCILAR HUKUKUNUN GENEL ESASLARI

1) Eşitlik

• ***AY m.12 – Temel Hak ve Hürriyetlerin Niteliği***
"Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir."
• ***AY m.16 – Yabancıların Durumu***
"Temel hak ve hürriyetler, yabancılar için, ***milletlerarası hukuka uygun olarak*** *kanunla* ***sınırlanabilir****."*
- Yabancıların temel hak ve hürriyetlerinin sınırlandırılması kanuni dayanağının olması gerekmektedir. Bu sınırlamanın illa kanunla yapılması anlamına gelmez. Ancak ikincil düzenlemelerle yapılan sınırlandırılmanın kanunun çerçevesini aşmaması gerekmektedir.
- Uluslararası hukukun kaynakları olan ikili veya çok taraflı anlaşmalar, örf adet ve temel prensiplere uygun olarak sınırlandırma gerçekleşmelidir.

2) Karşılıklılık

• Ahdi, kanuni veya fiili karşılıklılıktan bahsetmek mümkündür.
- Sözleşmesel karşılıklılık olsa bile fiili karşılılık yoksa karşılıklı muamele esası devreye girmez.

• Karşılıklı muamele esasında bir yabancının Türkiye'deki bir haktan yararlanabilmesini, bir Türk'ün o yabancının ülkesinde o haktan yararlanabilmesine bağlı tutulur.

3) En Çok Gözetilen Ulus Kaydı

• Bir antlaşmada tarafların belirli bir konuda 3. devletlere ya da vatandaşlarına tanıdıkları ya da tanıyacakları daha elverişli muameleyi, birbirlerine ya da vatandaşlarına karşı da uygulamayı kabul ettiklerini açıklayan kayıttır.
ÖR: (A) ile (B) devleti arasında yapılan anlaşmada gümrük vergisi %10
(C) devleti arasında yapılan anlaşmada gümrük vergisi %9
(D) devleti ile yapılan anlaşmada ise en çok gözetilen ulus kaydı konulmuştur ve gümrük vergisi %15 olarak belirlenmiş
Bu durumda (D) devleti vatandaşına da en çok gözetilen ulus kaydına dayanarak %9 gümrük vergisi oranını uygulanmalıdır.

4) Mukabele-i Bilmisil Esası

• Uluslararası ilişkilerde aynı oranda karşılık vermektir.
- Dayanağı 1927 Tarihli Mukabele-i Bilmisil Kanununu'dur

5) Kazanılmış Haklara Saygı Prensibi

• Bir yabancının yürürlükte olan hukuk düzenine uygun olarak kazandığı hakların o hukuk kurallarının zaman içinde değişmesi halinde korunması esasına dayanır.

YABANCI

I. GERÇEK KİŞİLER AÇISINDAN YABANCILIK

• GK açısından kimler yabancıdır?
- Yabancı bir devletin vatandaşları
- Vatansızlar
- Uluslararası Korumadan Faydalananlar
  - -Mülteciler
  - - Şartlı Mülteciler
  - - 2. Koruma Statüsündeki Kişiler
- Göçmenler

!!! Azınlıklar yabancı değildir.

1) Vatansızlar

•***YUKK m.3/I-ş***

"Hiçbir devlete vatandaşlık bağıyla bağlı bulunmayan ve yabancı sayılan kişiyi ... ifade eder."
- Dolayısıyla bu kişiler, hiçbir zaman diplomatik himayeden yararlanamazlar.
- Vatansızlar yabancılarla ilgili işlemlerde Türk hukukunda aranan karşılıklılık şartından muaftırlar.
  Ancak bir çok uluslararası sözleşmede vatansızların karşılıklılık esasından muaf tutularak o sözleşmeden yararlanma imkanı getirilmiştir.

• Vatansızlık değişik şekillerde karşımıza çıkabilir:
- Kişiyi vatandaşlığının bulunduğu devlet cezai mahiyette vatandaşlığını kaybettirmiş olabilir.
- Vatandaşlık hukukundan kaynaklanan farklılık sebebiyle oluşabilir.
  ÖR: Doğum yeri esasına göre vatandaşlık tesis eden bir ülke vatandaşı olan ana babanın çocuğunun o ülke dışında soy bağı ile vatandaşlık tesis eden toprak esasını kabul etmeyen bir ülkede doğması
- Kişilerin kendi iradesiyle vatandaşlıktan çıkmaları

• ***YUKK m.50/I – Vatansızlığın Tespiti***

"Vatansızlığın tespiti Genel Müdürlükçe yapılır. Vatansız kişilere, Türkiye'de yasal olarak ikamet edebilme hakkı sağlayan Vatansız Kişi Kimlik Belgesi düzenlenir. Başka ülkeler tarafından vatansız kişi işlemi görenler bu haktan yararlandırılmaz."
- Vatansızlığın tespitini Göç İdaresi Genel Müdürlüğü yapar.
- Eğer vatansız kişi Türkiye'de ikamet edecekse bu kişilere Valilik tarafından (İl Göç İdaresi Müdürlüğü) kimlik numarası içeren ***"Vatansız Kişi Kimlik Belgesi"*** düzenlenir.
  Bu belge 2 yılda bir yenilenir.
  Bu verilen belgeyle ikamet iznine sahip olurlar. (Belge, ikamet izni yerine geçer)

• *Vatansızlık Hallerinin Azaltılmasına Dair Sözleşme*
Vatansızların Korunması Sözleşmesi – BM
- Temel haklar açısından vatandaşlarla eşitlik
- Yabancılara özgü haklardan yararlanma

• Vatansızlara, yabancılara mahsus damgalı pasaport verilebilir.
• Vatansızlar, istisnai olarak çalışma iznine sahipler.
Dayanağı → Uluslararası İş Gücü Kanunu (UİK) madde 16.

2) Uluslararası Korumadan Yararlananlar

• Uluslararası korumadan yararlananlar:
- Mülteciler
- Şartlı Mülteciler
- 2. Koruma Statüsündeki Kişiler

Geçici koruma statüsündeki kişiler uluslararası korumadan yararlanamaz.
- 3 grupta bireysel değerlendirme yapılırken geçici koruma rejiminde kitlesel değerlendirme yapılır.

• ***YUKK m.88***

"Uluslararası koruma statüsü sahibi kişiler (fiilen almış), ***karşılıklılık şartından muaftır.***
Başvuru sahibine, başvurusu reddedilen veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişilere sağlanan hak ve imkânlar, Türk vatandaşlarına sağlanan hak ve imkânlardan fazla olacak şekilde yorumlanamaz."

a) Mülteciler

• ***YUKK m.61***

*"**Avrupa ülkelerinde[25] meydana gelen olaylar nedeniyle**; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir."*

- Vatandaşlığı olsa da olmasa da mülteci tanımında yer alan şartlara sahip olan yabancılar, mülteci statüsünü almak için başvuruda bulunabilir:
  - Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar olacak.
  - Irkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korkması
    - "*Irkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünce*"
      - Bu 5 neden sınırlı sayıda sayılmıştır.
      - Cinsiyet; "belirli bir toplumsal gruba mensubiyetin içinde" değerlendirilir
    - "*zulme uğrayacağından haklı sebeple korkma"*
      - Sadece devlet kaynaklı zulüm değil, bireylerden kaynaklı zulümlerde kapsama dahildir.
  - Vatandaşı bulunduğu ülkenin dışında bulunma
    Vatandaşı olduğu ülke korumasından yararlanamama veya korkusu nedeniyle istememesi
    - İkameti ülkesinin dışında yer almalı, dönemiyor olmalı veya korku nedeniyle dönmek istememeli
- Bu kişilere "Uluslararası Koruma Statüsü Sahibi Kimlik Belgesi" veriliyor (YUKK m.76, m.83).
  Bu belge **ikamet izni + çalışma izni** yerine geçiyor

• ***1951 Cenevre Konvansiyonu*** *(Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme)* ***m.17***

"Taraf Devletler, ülkelerinde yasal olarak ikamet eden her mülteciye, ücretli bir meslekte çalışmak hakkı bakımından, aynı şartlar içinde yabancı bir memleketin vatandaşına uyguladıkları en müsait muameleyi uygulayacaklardır."

• TR ***1951 Tarihli Cenevre Konvansiyonu***'nu 2 çekince ile kabul etmiştir:
- Coğrafi sınırlama → Sadece Avrupa'da meydana gelen olaylar nedeniyle mülteci durumuna düzen kişilerin ülkesine kabul edebileceğini ifade etmiştir.
  - İHAM'a göre, Türkiye, 1951 Cenevre Konvansiyon'da tanınan yetkisini kullanarak coğrafi açıdan Konvansiyon'un uygulama alanını sınırlamış ve sadece Avrupa'dan gelenlere mülteci statüsü vereceğini belirtmiştir. Buna karşın diğer ülkelerden gelenlere ise insancıl amaçlarla, güvenli 3. bir ülkeye gidene kadar şartlı mülteci statüsü kapsamında geçici oturma izni vermektedir. İHAM'a göre Türkiye'nin bu tutumu İHAS m.14'e Ayrımcılık Yasağına aykırı değildir. Bu husus, Türkiye'nin mülteci politikası ile ilgilidir. *(A.G. ve Diğerleri v. Türkiye Davası - İHAM)*
- Rus, Ermeni, Suriye Ansur ve Keldani mültecilerini kabul etme noktasında çekince koymuştur.

b) Şartlı Mülteci

• Geçicilik söz konusudur.
Güvenilir bir üçüncü ülkeye yollayana kadar Türkiye'de kalacaklardır.

• ***YUKK Madde 62***

*"**Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle**; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye'de kalmasına izin verilir."*

- Şartlı mültecinin, mülteciden farkı; Avrupa ülkelerinin dışında gerçekleşen olaylar sebebiyle meydana gelmesidir.
- **Şart** → <u>Güvenilir</u> bir üçüncü ülkeye yollayana kadar Türkiye'de kalacak.
  - BM Mülteciler Yüksek Komiserliği tarafından güvenli 3.ülkeye gönderilirler.
- Şartlı mültecilere de *"Uluslararası Koruma Statüsü Sahibi Kimlik Belgesi"* veriliyor ve bu belge **ikamet izni yerine geçer**.
  <u>Çalışma izni yerine geçmez</u>.
  - İstisnai olarak çalışma izni alabilirler. (UİK m.16/f)

• YUKK'da şartlı mülteci olarak nitelendirilen yabancılar, YUKK'un yürürlüğe girmesinden önce (İltica ve Göç Yönetmeliği dönemi) ''Sığınmacı'' olarak adlandırılan yabancılardır.

[25] Avrupa Konseyi üye ülkeleri ve CB tarafından belirlenen ülkeler…

c) İkincil Koruma Statüsünden Yararlananlar

• ***YUKK m.63***

"Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde;

a) Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek,

b) İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak,

c) Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayrım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak, olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilir."

- İkincil Koruma Statüsünden Yararlananlar kişi mülteci veya şartlı mültecilik kapsamına girmiyor olmalıdır.
- Buradaki korunan değer; yaşam hakkı ve işkence yasağı (işkenceye uğramama hakkı) dır.
  - Eğer işkence yasağı ve yaşam hakkı ile ilgili bir mesele varsa ikincil korumaya bakılmalıdır.
- **İkincil koruma statüsü ile mülteci veya şartlı mülteci statüsü arasındaki farklar;**
  - İkincil koruma statüsünün belirlenmesinde ''haklı nedenlere dayanan zulüm korkusu'' değil; ''yaşam hakkı'' ve ''işkenceye uğramama hakkı'' kıstas olarak kabul edilmiştir.
  - İkincil korumadan yararlanacak kişinin sığınma sebebinin ırkı, dini, milliyeti, siyasi görüşü yahut bir sosyal gruba mensubiyeti ile ilintili olması şartı aranmaz. (İkincil koruma daha kapsayıcıdır.)
- İkincil Koruma Statüsünden Yararlananlar kişilere de aynı şekilde *''Uluslararası Koruma Statüsü Sahibi Kimlik Belgesi''* veriliyor. Bu belge, **ikamet izni + çalışma izni yerine geçiyor.**

GEÇİCİ KORUMA

• **Türkiye'ye özgü bir statüdür,** uluslararası koruma statülerinden değildir.
- Uluslararası korumanın sağladığı ekonomik yükümlülüklerden kaçınılmak istenmiştir.

• Kitlesel koruma sağlanır.

• ***YUKK m.91***

"Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir.

Bu kişilerin Türkiye'ye kabulü, Türkiye'de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye'den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki iş birliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak <u>yönetmelikle</u> düzenlenir."

- Geçici koruma kapsamındaki kişiler — Geçici Koruma Yönetmeliği

Acil ve geçici bir koruma bulmak amacıyla;
- Ülkesinden zorla ayrılan ve geri dönemeyen
- Kitlesel olarak sınırlarımıza gelen (kitlesel akın) veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen/geçen

• **İçişleri Bakanlığı'nın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu** tarafından geçici koruma kararı alınır

• Bu kişilere, valilikler *''Geçici Koruma Kimlik Belgesi''* veriyor. Bu belge Türkiye'de kalış hakkı verir.
- İkamet izni yerine geçmez.
- Çalışma izni sağlamaz.
- Türk vatandaşlığına geçişi de sağlamaz. (GKY m.25)

• Geçici koruma, kitlesel akın durumunda belirli bir süreyle sınırlı olarak acil koruma sağlanmasıdır.
İkincil koruma ise, acil ve geçici bir araç değildir.
- İkincil koruma, uluslararası hukukta gönderileceği ülkede işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı muameleye maruz kalma riski olduğundan ya da ülke genelinde silahlı çatışma durumunda ayrım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle geri gönderme yasağı uyarınca ülkeden çıkarılamayan yabancılara bireysel olarak sağlanan korumadır.

3) Göçmen

• ***YUKK m.3/I-d***

"Göçmen: Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye'ye gelip bu Kanun gereğince kabul olunanlardır."

- Şartları: - Türk soyundan olma
  - Türk kültürüne bağlı olma
  - Yerleşmek amacıyla TR'ye gelme

} Kişinin Türk soyundan gelip gelmediği veya Türk kültürüne bağlı olup olmadığına **Dışişleri Bakanlığı'nın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu** karar verir.

• Göçmenler çok kısa bir dönem yabancı oluyorlar. Sürecin sonunda (ki bu süreçte Bakanlar Kurulu'nun dahi işleyişe etkisi yoktur) vatandaş olurlar.

• ***İskan Kanunu m.4***

"Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olmayan yabancılar ile Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı bulunup da sınır dışı edilenler ve güvenlik bakımından Türkiye'ye gelmeleri uygun görülmeyenler göçmen olarak kabul edilmezler."

• Göçmenler 4 gruba ayrılır:
- Serbest Göçmen — İskanlı Göçmen
- Toplu Göçmen — Münferit Göçmen

a) Serbest Göçmen

• Kendi iradeleriyle, Türkiye'ye toplu veya tek olarak yerleşen kişilere denir.
• ***İskan Kanunu m.3/I-e***
"Serbest göçmen: Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye'ye gelip, Devlet eliyle iskân edilmelerini istememek şartıyla yurda kabul edilenlerdir."

b) İskanlı Göçmen

• Özel kanunlarla yurtdışından getirilip Türkiye'de iskan edilirler.
  ⌞ Yurtdışındaki malları karşılığında burada kendilerine arsa, arazi verilmiş kişilerdir.
• ***İskan Kanunu m.3/I-f***
"İskânlı göçmen: Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, özel kanunlarla yurt dışından getirilen ve bu Kanun hükümlerine göre taşınmaz mal verilerek iskânları sağlananlardır."

c) Toplu Göçmen

• İki ülkenin arasında yapılan anlaşmalarla getirilen büyük ailelerden oluşan, büyük topluluklara denir.
• ***İskan Kanunu m.3/I-ğ***
"Toplu göçmen: Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, iki ülke arasında yapılan anlaşmaya göre yurdumuza yerleşmek amacıyla toplu olarak gelen ailelerdir."

d) Münferit Göçmen

• Bir aile olarak gelen göçmen grubudur
• ***İskan Kanunu m.3/I-g***
"Münferit göçmen: Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, yurdumuza yerleşmek amacıyla bir aile olarak gelenlerdir."
• Göçtükleri yerdeki büyük mülki amire gidip 'Vatandaşlığa Girme Beyannamesi' imzalarlar ve 'Göçmen Belgesi' alırlar.
  ⌞ Göçmen belgesi geçici kimlik belgesi olarak kullanılır.
  ⌞ 2 yıl geçerli oluyor.

YABANCILARIN HAK VE ÖZGÜRLÜKLERİ

I. YABANCILARIN TÜRKİYE'YE GİRİŞLERİ VE ÇIKIŞLARI

• Yabancının ülkeye girip girmeyeceği devletin takdirinde olan bir konudur.

1) Sınır Kapısından Yapılması

• YUKK m.5 – Türkiye'ye Giriş ve Türkiye'den Çıkış

"Türkiye'ye giriş ve Türkiye'den çıkış, sınır kapılarından, geçerli pasaport veya pasaport yerine geçen belgelerle yapılır."

Pasaport Kanunu m.1 – Giriş Çıkış Kapıları

"Türk vatandaşları ve yabancılar Cumhurbaşkanınca tayin olunan yolcu giriş - çıkış kapılarından Türkiye'ye girip çıkabilirler. Gümrük kapılarının açılışında İçişleri Bakanlığının görüşü alınır."

- Bunlar havalimanları, deniz limanları olabilir bir de kara taşıtlarıyla giriş yapılabilen limanlar, sınır kapıları olabilir.
- Usuli olmayan yerlerden ülkeye girişler **kaçak giriş**tir ve yapanlar hakkında idari para cezası uygulanır.

2) Pasaport Gösterme Mecburiyeti

• YUKK m.6/I

"Yabancı, pasaport veya pasaport yerine geçen belge ya da belgelerini, Türkiye'ye giriş ve Türkiye'den çıkışlarda görevlilere göstermek zorundadır."

YUKK m.6/IV

"Türkiye'ye girişlerde, yabancının 7 nci madde kapsamında olup olmadığı kontrol edilir."

- ***YUKK m.7 – Türkiye'ye Girişlerine izin Verilmeyecek Yabancılar***

"Aşağıdaki yabancılar, kabul edilemeyen yolcu kapsamına alınır ve Türkiye'ye girişlerine izin verilmeyerek geri çevrilir:

a) Pasaportu, pasaport yerine geçen belgesi, vizesi veya ikamet ya da çalışma izni olmayanlar ile bu belgeleri veya izinleri hileli yollarla edindiği veya sahte olduğu anlaşılanlar

- Pasaport, pasaport yerine geçen belgesi olmayan yabancılar ülkeye giriş yapamazlar.
  Bu kişilerin yasal olmayan yollarla Türkiye'ye girmiş olmaları halinde sınırdışı edilmelerine karar verilecektir.
- Türk vatandaşının ülkeye girişlerinde pasaport veya pasaport yerine geçen belgenin bulunmaması durumunda AY m.23[26] uyarınca ülkeye giriş engellenemeyecek ancak Pasaport Kanunu uyarınca o kişi hakkında İPC uygulanabilecektir.

Pasaport Kanunu m.3

"Pasaportsuz veya vesikasız, usulüne uygun veya muteber olmıyan pasaport veya vesikalarla Türkiye sınırlarına gelerek Türk vatandaşlığını iddia edenler:

A) Türkiye Cumhuriyeti nüfus hüviyet cüzdanlarını veya hüviyet varakalarını ibraz ettikleri ve bunların kendilerine ait bulunduğu tahakkuk eylediği takdirde;

B) Nüfus hüviyet varakasından başka vesika veya delil gösterenler ise, bu vesika veya delillerin kıymeti polisçe takdir edilerek Türk vatandaşı olduklarına kanaat getirilmesi halinde Türkiye'ye kabul olunurlar."

- Kişinin Türk vatandaşı olduğunun ispatı herhangi bir şekle bağlı değildir. Her türlü yol ile Türk vatandaşı olunduğu ispatlanabilir[27].

• Transit yolcular kural olarak pasaport kontrolüne tabi tutulmaz.

- Ancak bu durum bulunulan ülkeye göre değişiklik gösterebilir.

• YUKK m.3/l-z

*"**Kabul edilemeyen yolcu**: Ülkeye giriş yapabilmek veya ülkeden transit geçebilmek için sınır kapılarına gelen ancak mevzuatta aranan koşulları taşımadığından ülkeye girişine veya ülkeden transit geçişine izin verilmeyen kişiyi, … ifade eder."*

- Kabul edilmeyen yolcu eğer geçici koruma talebinde bulunuyorsa ülkeye kabul edilebilir.

a) Pasaport

• Pasaport kişiye kendi devleti tarafından verilen ve ülkeden çıkmasına veya girmesine kanuni bir engelin bulunmadığını bildiren belgedir.

- Kişi hangi devletin vatandaşlığını taşıyorsa, o devletin pasaportuna sahip olur.
- Yabancılara da belirli hallerde, istisnai olarak pasaport verilebilir.

Ancak **yabancılara verilen TC pasaportu, bu yabancıların Türk vatandaşı olduğu anlamına gelmez.**

Bu kişiler: Vatansızlar,
Şartlı mülteciler,
İkincil koruma statüsüne sahip olanlar

Buna **yabancılara mahsus damgalı pasaport** denilmektedir. (*Pasaport Kanunu m.18, YUKK m. 51/l-d, YUKK m. 84/II*)

Bunlar bir giriş, bir çıkış, çıkış ve dönüş şeklinde olabilir.

Bu kişilerin vize mecburiyeti yoktur.

---

[26] ***AY m.23/III***
"Vatandaş sınır dışı edilemez ve yurda girme hakkından yoksun bırakılamaz."

[27] Türk vatandaşı olduğuna **karine** teşkil eden belgeler;
1) nüfus cüzdanları
2) nüfus kayıtları
3) pasaport veya pasaport yerine geçen belge
(TVK m.36)

b) Pasaport Yerine Geçecek Belgeler

• Zorunlu ihtiyaçlar nazara alınarak bu belgeler düzenlenmiştir.

• **Pasavan** → T.C sınırlarında yaşayan kişilere verilen geçiş belgeleridir.
İdari Mektuplar
Hudut Geçiş Belgesi → Hududa ilişkin meselelerde diğer ülkeye geçişi sağlayan belgedir.

Bunların kime verileceği, şekli, geçerlilik süresi T.C Dışişleri Bakanlığı'na ve iki ülke arasında yapılan sözleşmelere bağlıdır.

• **Gemi adamı cüzdanı, hava yolu ve demir yolu memur ve mürettebatına verilen vesikalar**

3) Vize Alma Mecburiyeti

• Dışarı çıkma hakkımızı pasaportla elde ediyoruz. Pasaportu bize kendi ülkemiz veriyor.
  ⌞ Fakat bizim hangi ülkeye gideceğimiz o gideceğimiz ülkenin kanunlarına bağlı olan bir şeydir.
  Bu da vizeyle sağlanır.
  Vize kural olarak gidilecek ülkenin yetkili makamları verir.
• Vize yabancıya mutlak geçiş hakkı vermez. Vize alınmış olunmasına rağmen bu kişi ülkeye girişine izin verilmeyebilir.
  ⌞ Bu durumda kişi YUKK m.6/V uyarınca en fazla 4 saat bekletilebilir.
  İsterse bu süreyi beklemeyip ülkesine geri dönebilir.
• Vize kural olarak yabancının vatandaşı olduğu veya yasal olarak bulunduğu yerdeki Türk makamlarından alınır. *(YUKK m.11/IV)*
  ⌞ Konsolosluk
  ⌞ İstisna → Sınır Kapısının bağlı olduğu il valiliğince sınır vizesi verilebilir.
• Vize başvurusu 90 gün itibariyle sonuçlanmak zorundadır. *(YUKK m.11/IV)*
•Çeşitli vize türleri vardır: Turizm vizesi olabilir, eğitim amaçlı olabilir, çalışma vizesi olabilir**,** transit vizesi olabilir, havaalanı transit vizesi olabilir, resmi görev vizesi olabilir

• ***YUKK m.11***

"Türkiye'de doksan güne kadar kalacak yabancılar, vatandaşı oldukları veya yasal olarak bulundukları ülkedeki konsolosluklardan geliş amaçlarını da belirten vize alarak gelirler. Vizenin veya vize muafiyetinin Türkiye'de sağladığı kalış süresi, her yüz seksen günde doksan günü geçemez.

Vize başvurularının değerlendirmeye alınabilmesi için, başvuruların usulüne uygun olarak yapılması gerekir.

Vizeler, Türkiye'ye giriş için mutlak hak sağlamaz.

Vizeler, konsolosluklarca, istisnai durumlarda ise sınır kapılarının bağlı olduğu valiliklerce verilir. Konsolosluklara yapılan başvurular doksan gün içinde sonuçlandırılır.

Yabancı ülke diplomatlarına, Türkiye Cumhuriyeti büyükelçiliklerince resen vize verilebilir. Bu vizeler, genel vize verme usulüne uygun olarak Bakanlık ve Dışişleri Bakanlığına derhâl bildirilir. Bu vizeler harca tabi değildir.

Ülke menfaatleri göz önünde bulundurularak vize verilmesinde yarar görülen yabancılara, istisnai olarak Türkiye Cumhuriyeti büyükelçilerince resen vize verilebilir. Bu amaçla verilen vizeler, genel vize verme usulüne uygun olarak Bakanlık ve Dışişleri Bakanlığına derhâl bildirilir. Bu vizeler harca tabi değildir.

Vize türlerine ve işlemlerine ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir"

a) Vize Türleri

• **Bandrol (kaşe) vize** : Kişi Türkiye sınırlarına geliyor, daha içeri girmemişken kaşe vize veriyoruz ve böylece Türkiye sınırlarına girebiliyor. Normalde Konsolosluklardan alınması gerekiyor ama bandrol vize uygulaması da var. (sadece Bakanlar Kurulunun belirlediği ülke vatandaşları)
• **e-vize** : e-vizeyi, sadece turizm ve ticaret amaçlı ülkemize gelenlere veriyoruz. (diğer vize türleri için, örneğin eğitim vizesi, konsolosluklara başvurulması zorunluluğu devam ediyor.)
  e-vize alacakları, Bakanlar Kurulu belirliyor.
• **İstisnai sınır vizesi** : İstisnai sınır vizesi, Türkiye'de max. <u>15 gün</u> kalış hakkı sağlar.

YUKK m.13

*"Vize almadan sınır kapılarına gelen yabancılara, **süresi içinde Türkiye'den ayrılacaklarını belgelemeleri hâlinde**, sınır kapılarında istisnai olarak vize verilebilir.*

Sınır vizesi, <u>sınır kapılarının bağlı olduğu valiliklerce verilir</u>. Valilik bu yetkisini sınırda görevli kolluk birimine , devredebilir. Bakanlar Kurulunca farklı bir süre belirlenmediği sürece, bu vize Türkiye'de en fazla on beş gün kalma hakkı sağlar.

Sınır vizesinin verilmesinde, insani nedenlere bağlı olarak sağlık sigortası şartı aranmayabilir."

İstisnai vize de bandrol vize de sınırda veriliyor.
  ⌞ <u>Fakat istisnai vizenin, bandrol vizeden farkı</u>; istisnai vize özel ve istisnai hallerde veriliyor.
    ÖR: Siz İtalyan vatandaşınız ve eşiniz Türkiye'ye gelmiş ve trafik kazası geçiriyor, hastanede ölmek üzere ise siz Türkiye'ye gelip durumunuzu anlattığınızda size istisnai vize verilir. Yani özel hallerde, istisnai hallerde veriliyor.

• **Transit vize** : Türkiye'den transit geçecek yabancılara, havalimanı transit vizesi şartı getirilebilir.
En fazla 6 ay içinde kullanılmak üzere konsolosluklar tarafından verilir. *(YUKK m).*
Bu vize, kural olarak, yabancıya ülkeye giriş hakkı vermez.
ÖR: Yabancı Londra'dan İstanbul'a gelecek ve İstanbul'da Singapur uçağına binip Singapur'a gidecek.
Bu örnekte Londra'dan İstanbul'a geldiği zaman transit havaalanı vizesi lazım mı, değil mi buna biz karar veriyoruz.

• **Resen Vize**: ***YUKK m.11/V,VI***

*"Yabancı ülke diplomatlarına, **Türkiye Cumhuriyeti büyükelçiliklerince** resen vize verilebilir. Bu vizeler, genel vize verme usulüne uygun olarak Bakanlık ve Dışişleri Bakanlığına derhâl bildirilir. Bu vizeler harca tabi değildir.*
Ülke menfaatleri göz önünde bulundurularak vize verilmesinde yarar görülen yabancılara, istisnai olarak Türkiye Cumhuriyeti büyükelçilerince resen vize verilebilir. Bu amaçla verilen vizeler, genel vize verme usulüne uygun olarak Bakanlık ve Dışişleri Bakanlığına derhâl bildirilir. Bu vizeler harca tabi değildir"

b) Vize Kolaylığı

• CB, gerekli görmesi durumunda bazı ülke vatandaşlarına vize zorunluluğunu tek taraflı olarak kaldırabilir.

c) Vize Süresi

• **En fazla 10 yıllık** vize verilebilir.
└ Burada önemli olan husus kaç giriş çıkış için verilmiş olmasıdır.

• ***YUKK m.11***

"Türkiye'de doksan güne kadar kalacak yabancılar, vatandaşı oldukları veya yasal olarak bulundukları ülkedeki konsolosluklardan geliş amaçlarını da belirten vize alarak gelirler. Vizenin veya vize muafiyetinin Türkiye'de sağladığı kalış süresi, her yüz seksen günde doksan günü geçemez."

└ Süresi ne olursa olsun vize yabancıya kural olarak 180 günde en fazla **90 gün** Türkiye'de kalış sağlar. *(YUKK m.1)*
- Yani yabancı 6 ayda 3 ay Türkiye'de bulunabilir.

• Yabancı Türkiye'de 90 günden fazla kalacaksa, ikamet izni almak zorundadır.
• Vize sınır kapısında veriliyorsa en fazla 15 gün kalma izni sağlar.

d) Vize Verilmeyecek Yabancılar

• ***YUKK m.15***

"Aşağıda belirtilen yabancılara vize verilmez:
a) Talep ettikleri vize süresinden en az altmış gün daha uzun süreli pasaport ya da pasaport yerine geçen belgesi olmayanlar
b) Türkiye'ye girişleri yasaklı olanlar
c) Kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından sakıncalı görülenler
ç) Kamu sağlığına tehdit olarak nitelendirilen hastalıklardan birini taşıyanlar
d) Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu anlaşmalar uyarınca, suçluların geri verilmesine esas olan suç veya suçlardan sanık olanlar ya da hükümlü bulunanlar
e) Kalacağı süreyi kapsayan geçerli sağlık sigortası bulunmayanlar
f) Türkiye'ye giriş, Türkiye'den geçiş veya Türkiye'de kalış amacını haklı nedenlere dayandıramayanlar
g) Kalacağı sürede, yeterli ve düzenli maddi imkâna sahip olmayanlar
ğ) Vize ihlalinden veya önceki ikamet izninden doğan ya da 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanuna göre takip ve tahsil edilmesi gereken alacakları ödemeyi kabul etmeyenler veya 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununa göre takip edilen borç ve cezalarını ödemeyi kabul etmeyenler
Bu madde kapsamında olmasına rağmen vize verilmesinde yarar görülenlere Bakanın onayıyla vize verilebilir."

e) Vizenin İptali

• ***YUKK m.16***

"Vizeler;
a) Sahteciliğe konu olduğunun tespiti,
b) Üzerinde silinti, kazıntı veya tahrifat yapıldığının anlaşılması,
c) Vize sahibinin Türkiye'ye girişinin yasaklanması,
ç) Yabancının suç işleyebileceği yönünde kuvvetli şüphe bulunması,
d) Pasaport veya pasaport yerine geçen belgenin sahte olması veya geçerliliğinin sona ermesi,
e) Vize veya vize muafiyetinin amacı dışında kullanılması,
f) Vizenin verilmesine temel olan şartların veya belgelerin geçerli olmadığının anlaşılması,
hâllerinde, vizeyi veren makamlar veya valiliklerce iptal edilir.
Vizenin geçerlilik süresi içinde yabancıyla ilgili sınır dışı etme kararı alınması hâlinde vize iptal edilir."

f) Vize Muafiyeti

• ***YUKK m.12***

*"Aşağıda sayılan yabancılardan Türkiye'ye girişte vize şartı **aranmaz**:*

a) Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu anlaşmalarla ya da Cumhurbaşkanı kararıyla vizeden muaf tutulan ülkelerin vatandaşları

b) Türkiye'ye giriş yapacağı tarih itibarıyla, geçerli ikamet veya çalışma izni bulunanlar[28]

c) 15/7/1950 tarihli ve 5682 sayılı Pasaport Kanununun 18 inci maddesine göre verilmiş ve geçerliliklerini yitirmemiş yabancılara mahsus damgalı pasaport sahipleri

ç) 29/5/2009 tarihli ve 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 28 inci maddesi kapsamında olduğu anlaşılanlar [29]

*Aşağıda sayılan yabancılardan Türkiye'ye girişte vize şartı **aranmayabilir**:*

a) Mücbir nedenlerle, Türk hava ve deniz limanlarını kullanmak zorunda kalan taşıtlardaki yabancılardan liman şehrine çıkacak kişiler

*b) Deniz limanlarına gelip, **yetmiş iki saati geçmemek kaydıyla**, liman şehrini veya civar illeri turizm amaçlı gezecek kişiler*

└ Mücbir sebep aranmaz

• Muafiyet durumunda da 180 gün içinde 90 gün kalabilme şartı geçerlidir.

• Uluslararası Sözleşmelerle de vize muafiyeti tanınabilir.

└ Sağlanan bu muafiyetin en önemli şartları: - Ticari faaliyette bulunmama
- Ücretli çalışmama

└ ***Kişilerin Seyahatleri İle İlgili Avrupa sözleşmesi***

Biz bu sözleşmeyi 1961 yılında imzalanan sözleşme ile üye ülkeler birbirlerinin ülkesinde 3 ay süreyle vizesiz kalabiliyorlardı (Turistlik amaçlar dahil)

TR bu sözleşmeye taraf olmamıza rağmen maalesef vize almak zorundayız.

• Ek olarak yabancı damgalı pasaporta sahip olan vatansızlar ve mülteciler vizeden muaftırlar.

• İdarenin takdirine bağlı olmayan nedenler;

- İkili veya çoklu milletlerarası sözleşme varsa vize muafiyeti için idarenin takdirine gerek yok.
- Geçerli ikamet izni varsa, geçerli çalışma izni veya bunlardan muafiyet belgesi varsa yine idarenin takdirine bağlı değil.
- Bu kişi TVK m.28 kapsamındaysa, yani mavi kartlıysa idarenin takdirine bağlı değil.
- Bu kişi, İskan Kanunu kapsamında Göçmen Belgesine sahipse yine idarenin takdirine gerek yok.
- Seyahat Belgesi olanlar mültecilerdense; Uluslararası korumaya başvuranlar veya başvurusu kabul edilen kişiler; yabancılara mahsus damgalı pasaport sahibi yabancılar) için **vize aranmıyor**. Yani, idarenin takdir yetkisinde değil.

• İdarenin takdirinde olan kişiler;

- Mücbir bir sebep olacak ve bu mücbir sebeple Türkiye'nin hava ve deniz limanlarını kullanan taşıttaki yabancılar olacak.
  - └ Bunlar, Türk liman şehirlerine çıkacaklar. Mesela, bir gezi gemisi Yunanistan'a gitmek için İtalya'dan yola çıkıp dolaşarak gelmiş ve Yunanistan'a geçerken bir fırtına çıktığı için İzmir'e gelmek zorunda kalıyorlar. Hava muhalefeti çok fazla olduğu için İzmir'de üç gün kalacaklar.
- Turistik amaçla Türkiye'ye gelen kişiler.
  - └ Bu kişiler, eğer 72 saati geçmemek kaydıyla turist olarak bizim liman şehirlerimize ve civar illerimize geliyorlarsa idarenin takdirine bağlı olarak vize muafiyetinden yararlanabilecekler.

4) Giriş Yasağı ve Ülkeye Kabul Edilmeyecek Kişiler

• Girişinde şüphe duyulan kişilere önce bir tarama yapılabilir.

YUKK m.6/V

*"… kapsamlı kontrole tabi tutulması gerekli görülenler[30] **en fazla dört saat bekletilebilir**. Yabancı, bu süre içerisinde her an ülkesine dönebileceği gibi dört saatlik süreyle sınırlı kalmaksızın ülkeye kabulle ilgili işlemlerin sonuçlanmasını da bekleyebilir. Kapsamlı kontrol işlemlerine dair usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.*

└ Kişi uzayan araştırma süresini kabul ederse 4 saatten fazla da bekletilebilir.

• ***YUKK m.7 – Türkiye'ye Girişlerine İzin Verilmeyecek Yabancılar***

"Aşağıdaki yabancılar, Türkiye'ye girişlerine izin verilmeyerek geri çevrilir:

a) Pasaportu, pasaport yerine geçen belgesi, vizesi veya ikamet ya da çalışma izni olmayanlar ile bu belgeleri veya izinleri hileli yollarla edindiği veya sahte olduğu anlaşılanlar

b) Vize, vize muafiyeti veya ikamet izin süresinin bitiminden itibaren en az altmış gün süreli pasaport veya pasaport yerine geçen belgesi olmayanlar

c) 15 inci maddenin ikinci fıkrası saklı kalmak kaydıyla, vize muafiyeti kapsamında olsalar dahi, 15 inci maddenin birinci fıkrasında sayılan yabancılar (vize verilmeyecek yabancılar[31])

---

[28] İkamet izni veya çalışma izni kendiliğinden vizeyi kapsar.

[29] Mavi Kartlılar

[30] Kolluk kuvveti şüpheye dayanarak kişileri kapsamlı kontrole tabi tutabilir.

[31] **Bunlara biz "kabul edilmez yolcu'' diyoruz.**

Bu kabul edilemez yolcuları da aynı şekilde geldikleri taşıyıcı tarafından geri gönderiyoruz veya kesin olarak kabul edilecekleri ülke neresiyse o ülkeye geri gönderiyoruz (savaş halinde olan bir ülkeye de göndermiyoruz).

Bu maddeyle ilgili olarak yapılan işlemler, geri çevrilen yabancılara tebliğ edilir. Tebligatta, yabancıların karara karşı itiraz haklarını etkin şekilde nasıl kullanabilecekleri ve bu süreçteki diğer yasal hak ve yükümlülükleri de yer alır.

Bu madde kapsamındaki yabancılar, işlemleri sonuçlanıncaya kadar sınır kapılarında kendileri için belirlenen alanlarda bekletilir"

• ***YUKK m.9 – Türkiye'ye Giriş Yasağı***

"Genel Müdürlük, gerektiğinde ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşlerini alarak, ***kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından Türkiye'ye girmesinde sakınca görülen yabancıların ülkeye girişini yasaklayabilir****.*

Türkiye'den sınır dışı edilen yabancıların Türkiye'ye girişi, ***Genel Müdürlük veya valilikler tarafından yasaklanır****.*

Türkiye'ye giriş yasağının süresi en fazla 5 yıldır*. Ancak, kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından ciddi tehdit bulunması hâlinde bu süre Genel Müdürlükçe* ***en fazla 10 yıl daha artırılabilir****.*

- Bazı hallerde de yasağa rağmen yabancıya belirli bir süre giriş izni verilebiliyor, yani Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün böyle bir takdir hakkı vardır.

Vize veya ikamet izni süresi sona eren ve bu durumları yetkili makamlarca tespit edilmeden önce Türkiye dışına çıkmak için valiliklere başvuruda bulunup hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancılara, idari para cezalarını ödemiş olmaları ve Bakanlıkça belirlenen ihlal sürelerini aşmamaları kaydıyla, ***Türkiye'ye giriş yasağı kararı alınmayabilir****.*

56 ncı madde uyarınca Türkiye'yi terke davet edilenlerden[32], ***süresi içinde ülkeyi terk edenler hakkında giriş yasağı kararı alınmayabilir****.*

Genel Müdürlük, giriş yasağını kaldırabilir veya giriş yasağı saklı kalmak kaydıyla yabancının belirli bir süre için Türkiye'ye girişine izin verebilir.

Kamu düzeni, kamu güvenliği veya kamu sağlığı sebebiyle Genel Müdürlükçe; idari para cezaları ve kamu alacakları sebebiyle ise valiliklerce yabancıların ülkeye kabulü ön izin şartına bağlanabilir.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça belirlenir."

- Giriş yasağının farkı o şahıs açısından daha önceden ülkeye gelip gelemeyeceği hakkında karar alınmasıdır.
  - Gelme ihtimaline karşı alınan karardır.

• Yasak kaldırılıp istisnai durumlarda sınırlı bir süre için giriş izni verilebilir.

• Ön izin ?

II. YABANCILARIN TÜRKİYE'DE İKAMET VE SEYAHAT ÖZGÜRLÜKLERİ

• Yabancılar, vize veya vize muafiyetinin tanıdığı süreden veya 90 günden az Türkiye'de bulunmak üzere gelmişlerse ikamet izni almak zorunda değildirler.

- Ancak talep ederlerse bu durumlarda da ikamet izni alabilirler.

YUKK m.19 – İkamet İzni

"Türkiye'de, vizenin veya vize muafiyetinin tanıdığı süreden ya da doksan günden fazla kalacak yabancıların ikamet izni almaları zorunludur. ***İkamet izni, altı ay içinde kullanılmaya başlanmadığında geçerliliğini kaybeder****."*

• İkamet izni için kural olarak yurt dışında[33] Türk konsolosluğuna yapılır.

- **İstisna** → Yurt içinde valiliklere başvuru;

YUKK m.22

"İkamet izni başvuruları, aşağıdaki hâllerde istisnai olarak valiliklere de yapılabilir:

a) Adli veya idari makamların kararlarında veya taleplerinde
b) Yabancının Türkiye'den ayrılmasının makul veya mümkün olmadığı durumlarda
c) Uzun dönem ikamet izinlerinde
ç) Öğrenci ikamet izinlerinde
d) İnsani ikamet izinlerinde
e) İnsan ticareti mağduru ikamet izinlerinde
f) Aile ikamet izninden kısa dönem ikamet iznine geçişlerde
g) Türkiye'de ikamet izni bulunan anne veya babanın Türkiye'de doğan çocukları için yapacağı başvurularda
ğ) Geçerli ikamet izninin verilmesine esas olan gerekçenin sona ermesi veya değişikliğe uğramasından dolayı yeni kalış amacına uygun ikamet izni almak üzere yapılacak başvurularda
h) 20 nci maddenin ikinci fıkrası kapsamında yapılacak ikamet izni başvurularında ı) Türkiye'de yükseköğrenimini tamamlayanların, kısa dönem ikamet iznine geçişlerinde

---

[32] ***YUKK m.56 – Terke Davet***

"Sınır dışı etme kararı alınanları düzenler

Bu kişilerin Türkiye'yi terk edebilmeleri için on beş günden az olmamak üzere otuz güne kadar süre tanınır.

Ancak, kaçma ve kaybolma riski bulunanlara, yasal giriş veya yasal çıkış kurallarını ihlal edenlere sahte belge kullananlara, asılsız belgelerle ikamet izni almaya çalışanlara veya aldığı tespit edilenlere, kamu düzeni, kamu güvenliği veya kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlara bu süre tanınmaz.

Bu kişiler süre tanınmadan sınır dışı kararı verilir."

[33] Ya o ülke vatandaşı olmalı ya da o ülkede yasal olarak bulunuyor olması lazımdır.

• ***YUKK m.20 – İkamet İzninden Muafiyet***

"Aşağıda sayılan yabancılar ikamet izninden muaf tutulurlar:

a) Doksan güne kadar vizeyle veya vizeden muaf olarak gelenler, vize süresi veya vize muafiyeti süresince
b) Vatansız Kişi Kimlik Belgesi sahibi olanlar
c) Türkiye'de görevli diplomasi ve konsolosluk memurları
ç) Türkiye'de görevli diplomasi ve konsolosluk memurlarının ailelerinden Dışişleri Bakanlığınca bildirilenler
d) Uluslararası kuruluşların Türkiye'deki temsilciliklerinde çalışan ve statüleri anlaşmalarla belirlenmiş olanlar
e) Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu anlaşmalarla ikamet izninden muaf tutulanlar.
f) 5901 sayılı Kanunun 28 inci maddesi kapsamında olanlar
g) 76 ncı ve 83 üncü maddelerin birinci fıkraları kapsamında[34] belge sahibi olanlar

Birinci fıkranın (c), (ç), (d) ve (e) bentlerinde belirtilen yabancılara, şekil ve içeriği Bakanlık ve Dışişleri Bakanlığınca birlikte belirlenen belge tanzim edilir. Bu yabancılar, ikamet izninden muafiyet sağlayan durumları sona erdikten sonra da Türkiye'de kalmaya devam edeceklerse, en ***geç on gün içinde*** *ikamet izni almak üzere valiliklere başvurmakla yükümlüdür."*

- ***YUKK Hk. Yön. m.25***'e göre çalışma izni alan kişilerin ikamet izni almalarına gerek yoktur çünkü çalışma izni ikamet izni yerine geçer.

"Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından veya kendi mevzuatında çalışma izni vermeye yetkili kamu kurum ve kuruluşları tarafından verilen çalışma izinleri, geçerli olduğu sürece ikamet izni olarak kabul edilir…"

• **Başvurular, en geç 90 gün içinde sonuçlanmak zorundadır.** Yani, bir yabancı başvurduğu zaman 90 gün içinde sonuçlandırılacak. Daha sonra bu kişi kendini 20 iş günü içerisinde adres kayıt sistemine kaydettirmek zorundadır**.**

1) İkamet İzni Türleri

a) Kısa Dönem İkamet İzni

• Her defasında **en az ikişer yıllığına verilir**. (j ve k bendi hariç)

• ***YUKK m.31***

"Aşağıda belirtilen yabancılara kısa dönem ikamet izni verilebilir:

a) Bilimsel araştırma amacıyla gelecekler
b) Türkiye'de taşınmaz malı bulunanlar
c) Ticari bağlantı veya iş kuracaklar
ç) Hizmet içi eğitim programlarına katılacaklar
d) Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu anlaşmalar ya da öğrenci değişim programları çerçevesinde eğitim veya benzeri amaçlarla gelecekler
e) Turizm amaçlı kalacaklar
f) Kamu sağlığına tehdit olarak nitelendirilen hastalıklardan birini taşımamak kaydıyla tedavi görecekler
g) Adli veya idari makamların talep veya kararına bağlı olarak Türkiye'de kalması gerekenler
ğ) Aile ikamet izninden kısa dönem ikamet iznine geçenler
h) Türkçe öğrenme kurslarına katılacaklar[35]
ı) Kamu kurumları aracılığıyla Türkiye'de eğitim, araştırma, staj ve kurslara katılacaklar
i) Türkiye'de yükseköğrenimini tamamlayanlardan mezuniyet tarihinden itibaren altı ay içinde müracaat edenler[36]
j) Türkiye'de çalışmayan ancak Cumhurbaşkanınca belirlenecek kapsam ve tutarda yatırım yapacaklar ile bunların yabancı eşi, kendisinin ve eşinin ergin olmayan veya bağımlı yabancı çocuğu
k) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti vatandaşları[37]

• ***YUKK m.32 – Kısa Dönem İkamet İzninin Şartları***

"Kısa dönem ikamet izinlerinin verilmesinde aşağıdaki şartlar aranır:

a) 31 inci maddenin birinci fıkrasında sayılan gerekçelerden biri veya birkaçını ileri sürerek talepte bulunmak ve bu talebiyle ilgili bilgi ve belgeleri ibraz etmek
b) 7 nci madde kapsamına girmemek
c) Genel sağlık ve güvenlik standartlarına uygun barınma şartlarına sahip olmak
ç) İstenilmesi hâlinde, vatandaşı olduğu veya yasal olarak ikamet ettiği ülkenin yetkili makamları tarafından düzenlenmiş adli sicil kaydını gösteren belgeyi sunmak
d) Türkiye'de kalacağı adres bilgilerini vermek"

• ***YUKK m.33 – Kısa Dönem İkamet İzninin Reddi, İptali veya Uzatılmaması***

"Aşağıdaki hâllerde kısa dönem ikamet izni verilmez, verilmişse iptal edilir, süresi bitenler uzatılmaz:

a) 32 nci maddede aranan şartlardan birinin veya birkaçının yerine getirilmemesi veya ortadan kalkması
b) İkamet izninin, veriliş amacı dışında kullanıldığının belirlenmesi
ç) Hakkında geçerli sınır dışı etme veya Türkiye'ye giriş yasağı kararı bulunması"

---

[34] Hukuki koruma statüsüne sahip olanlar

[35] En fazla iki defa verilebilir *(YUKK m.31/III)*

[36] Bir defaya mahsus olmak üzere en fazla bir yıl süreli verilebilir *(YUKK m.31/IV)*
Bu 1 yıllık sürede şahıs Türkiye'de çalışma izni alırsa çalışmaya başlayacak. Zaten çalışma izni aldıktan sonra ayrıca ikamet izni almalarına gerek kalmayacak. Çalışma izni, ikamet yerine de geçer.

[37] En fazla beşer yıllık sürelerle verilebilir. *(YUKK m.31/V)*

b) Aile İkamet İzni

• Aile ikamet izninde ikili bir ayrım yapılır:
- Destekleyiciler
- Desteklenen şahıslar (yani destekleyicinin aile üyeleri)
  - Aile ikamet izni **desteklenenlere** verilir.

Yani, Türkiye'de bulunan şahsa bağlı olarak Türkiye'ye gelenlere aile ikamet izni verilmesi mümkündür

Özellikle desteklenen şahıslar aile ikamet izninde önem arz ediyor. Yani aile ikamet izni onlara verilecek. Mesela **destekleyici Türk vatandaşıdır.**

• Türkiye'de ikamet izni sahibi olan yabancı ve yine mavi kartlılar, uluslararası koruma statüsü sahipleri zaten ikamet iznine sahipler. Bunların eşlerine[38] ve evli olmayan çocuklarına[39] aile ikamet izni verilir.

YUKK m.34

"Türk vatandaşlarının, 5901 sayılı Kanunun 28 inci maddesi kapsamında olanların veya ikamet izinlerinden birine sahip olan yabancılar ile mültecilerin ve ikincil koruma statüsü sahiplerinin;

a) Yabancı eşine,

b) Kendisinin veya eşinin ergin olmayan yabancı çocuğuna,

c) Kendisinin veya eşinin bağımlı yabancı çocuğuna,

*her defasında üç yılı aşmayacak şekilde aile ikamet izni verilebilir. Ancak, **aile ikamet izninin süresi hiçbir şekilde destekleyicinin ikamet izni süresini aşamaz."***

• ***YUKK m.34/II***

*"Vatandaşı olduğu ülkenin hukukuna göre birden fazla eş ile evlilik hâlinde, **eşlerden yalnızca birine aile ikamet izni verilir**. Ancak, diğer eşlerinden olan çocuklara da aile ikamet izni verilebilir."*

- Kanun koyucunun amacı çok eşliliği teşvik etmemektir.
- Şahsın ikinci eşine ikamet izni vermek, o ikinci eşle olan evliliği uygun gören hukuk sistemini kendi hukukumuzun parçası yapmamız anlamına gelmez.

• **Destekleyici için aranan şartlar;**

YUKK m.35/I,II

"Aile ikamet izni taleplerinde, destekleyicide aşağıdaki şartlar aranır:

a) Toplam geliri asgari ücretten az olmamak üzere, ailedeki fert başına asgari ücretin üçte birinden az olmayan aylık geliri bulunmak

b) Ailenin nüfusuna göre, genel sağlık ve güvenlik standartlarına uygun barınma şartlarına sahip olmak ve tüm aile fertlerini kapsayan sağlık sigortası yaptırmış olmak

c) Başvuru tarihi itibarıyla, beş yıl içinde aile düzenine karşı suçlardan herhangi birinden hüküm giymemiş olduğunu adli sicil kaydıyla belgelemek

*ç) Türkiye'de **en az bir yıldır** ikamet izniyle kalıyor olmak*

d) Adres kayıt sisteminde kaydı bulunmak

Bilimsel araştırma amaçlı ikamet izni ya da çalışma izni bulunanlar, 5901 sayılı Kanunun 28 inci maddesi kapsamında olanlar veya Türk vatandaşlarıyla evli olan yabancılar hakkında, birinci fıkranın (ç) bendi uygulanmaz."

*Türkiye'de bulunan mülteciler ve ikincil koruma statüsü sahiplerinde, bu maddenin birinci fıkrasında belirtilen şartlar **aranmayabilir**."*

• **Desteklenenler için aranan şartlar;**

YUKK m.35/III

"Türkiye'de, destekleyicinin yanında kalmak üzere aile ikamet izni talebinde bulunacak yabancılarda aşağıdaki şartlar aranır:

a) 34 üncü maddenin birinci fıkrası kapsamında olduğunu gösteren bilgi ve belgeleri ibraz etmek

b) 34 üncü maddenin birinci fıkrasında belirtilen kişilerle birlikte yaşadığını veya yaşama niyeti taşıdığını ortaya koymak

c) Evliliği aile ikamet izni alabilmek amacıyla yapmamış olmak

ç) Eşlerden her biri için on sekiz yaşını doldurmuş olmak

d) 7 nci madde kapsamına girmemek"

[38] Evlilik meselesi de kendi milli hukuklarına göre tespit edilir.

[39] 18 yaş altı çocuklarına

c) Öğrenci İkamet İzni

• ***YUKK m.38***

"Türkiye'de bir yükseköğretim kurumunda ön lisans, lisans, yüksek lisans ya da doktora öğrenimi görecek yabancılara öğrenci ikamet izni verilir.

Bakımı ve masrafları gerçek veya tüzel kişi tarafından üstlenilen ilk ve orta derecede öğrenim görecek yabancılara, velilerinin veya yasal temsilcilerinin muvafakatiyle öğrenimleri süresince birer yıllık sürelerle öğrenci ikamet izni verilebilir ve uzatılabilir.

Öğrenci ikamet izni, öğrencinin anne ve babası ile diğer yakınlarına, ikamet izni alma konusunda hiçbir hak sağlamaz.

Öğrenim süresi bir yıldan kısa ise öğrenci ikamet izni süresi öğrenim süresini aşamaz.

Kamu kurum ve kuruluşları aracılığıyla gelerek Türkiye'de öğrenim görecek yabancılara, öğrenim süresince ikamet izni verilebilir."

- Yüksek öğrenim için gelenlere öğrenci ikamet izni verilebilir.
- İlk ve orta öğrenim öğrencileri için öğrenci ikamet izni her sene yenileniyor.
  Bu husus anneye babaya herhangi bir hak tanımaz.
- Öğrenim süresi bir yıldan azsa en fazla öğrenim süresi kadar izin verilebilir.

• **Şartları;** öğrenci ikamet izni verilebilecek kişiler arasına girmesi gerekir ve giriş yasağının da olmaması gerekir. *(YUKK m.39)*

• **İptali;** Eğer öğrencilik bitmişse sona erer.
Öğrenciliği sürdürülemeyecek durumdaysa bunun ispatlanması lazım.
Amaç dışı kullanım hali öğrenci ikamet izninin iptaline sebebiyet verir.

d) Uzun Dönem İkamet İzni

• ***YUKK m.42***

*"Türkiye'de kesintisiz **en az sekiz yıl** ikamet izniyle kalmış olan ya da Bakanlığın belirlediği şartlara uyan yabancılara, Bakanlığın onayıyla valilikler tarafından süresiz ikamet izni verilir.*

Mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma statüsü sahipleri ile insani ikamet izni sahiplerine ve geçici koruma sağlananlara, uzun dönem ikamet iznine geçiş hakkı tanınmaz."

• ***YUKK m.43 – Uzun Dönem İkamet İzninin Şartları***

"Uzun dönem ikamet iznine geçişte aşağıdaki şartlar aranır:

*a) **Kesintisiz en az sekiz yıl** ikamet izniyle Türkiye'de kalmış olmak*
- "*Kesintisiz*"den kasıt; hiçbir şekilde Türkiye'den ayrılmamak değil.
  Türkiye ile bağını kesme açısından 1 yılın içinde 180 günü geçmemesi gerekiyor.
  Yani, son 5 yılın içerisinde de 365 günü geçmemesi gerekiyor.

*b) Son **üç yıl içinde** sosyal yardım almamış olmak*

c) Kendisi veya varsa ailesinin geçimini sağlayacak yeterli ve düzenli gelir kaynağına sahip olmak

ç) Geçerli sağlık sigortasına sahip olmak

d) Kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından tehdit oluşturmamak

Bakanlığın belirlediği şartlara sahip olması nedeniyle uzun dönem ikamet izni verilmesi uygun görülen yabancılar için birinci fıkranın (d) bendi dışındaki şartlar aranmaz."

- f.2 ile Bakanlığa aşırı takdir yetkisi verilmiştir.
  Bakanlık kamu güvenliği ve kamu düzeni şartı hariç diğer şartları aramayabilir.
  Kamu güveni ve kamu düzeni yönetimini de idare yapar. Yani tüm süreç idarenin takdirinde ilerleyebilir.

• ***YUKK m.44 – Uzun Dönem İkamet İzninin Sağladığı Haklar***

"Uzun dönem ikamet izni bulunan yabancılar;

a) Askerlik yapma yükümlülüğü,

b) Seçme ve seçilme,

c) Kamu görevlerine girme,

ç) Muaf olarak araç ithal etme,

*ve özel kanunlardaki düzenlemeler **hariç**, sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış hakları saklı kalmak ve bu hakların kullanımında ilgili mevzuat hükümlerine tabi olmak şartıyla, Türk vatandaşlarına tanınan haklardan yararlanırlar.*

Birinci fıkradaki haklara kısmen veya tamamen kısıtlamalar getirmeye Cumhurbaşkanı yetkilidir."

• **İptali;** Kesintisiz 1 yıldan fazla yurtdışındaysa ve bu eğitim sağlık ve benzeri amaçla olmadıkça izni iptal edilir.
- **İstisnası** → Zorunlu kamu hizmeti, sağlık ve eğitimdir.
  Bunlar hariç uzun dönem ikamet izni aldıktan sonra 1 yıldan fazla yurtdışına gitmişse o izni iptal edilir.

e) İnsani İkamet İzni

• YUKK m.46

"Aşağıda belirtilen hâllerde, diğer ikamet izinlerinin verilmesindeki şartlar aranmadan, Bakanlıkça belirlenen sürelerle sınırlı olmak kaydıyla ve Genel Müdürlüğün onayı alınarak valiliklerce insani ikamet izni verilebilir ve bu izinler uzatılabilir:

a) Çocuğun yüksek yararı söz konusu olduğunda

b) Haklarında sınır dışı etme veya Türkiye'ye giriş yasağı kararı alındığı hâlde, yabancıların Türkiye'den çıkışları yaptırılamadığında ya da Türkiye'den ayrılmaları makul veya mümkün görülmediğinde[40]

c) 55 inci madde uyarınca yabancı hakkında sınır dışı etme kararı alınmadığında[41]

ç) 53 üncü, 72 nci ve 77 nci maddelere göre yapılan işlemlere karşı yargı yoluna başvurulduğunda

d) Başvuru sahibinin ilk iltica ülkesi veya güvenli üçüncü ülkeye geri gönderilmesi işlemlerinin devamı süresince

e) Acil nedenlerden dolayı veya ülke menfaatlerinin korunması ile kamu düzeni ve kamu güvenliği açısından Türkiye'ye girişine ve Türkiye'de kalmasına izin verilmesi gereken yabancıların, ikamet izni verilmesine engel teşkil eden durumları sebebiyle diğer ikamet izinlerinden birini alma imkânı bulunmadığında

f) Olağanüstü durumlarda

İnsani ikamet izni alan yabancılar, iznin veriliş tarihinden itibaren en geç yirmi iş günü içinde adres kayıt sistemine kayıt yaptırmak zorundadır."

• Ülkenin menfaati gereği bir şahsın Türkiye'ye gelmesi ve kalması gerekiyorsa bu şahsa insani ikamet izni verilebilir, yani takdir yetkisi veriliyor bu noktada.

f) İnsan Ticareti Mağduru İkamet İzni

• YUKK m.48

"İnsan ticareti mağduru olduğu veya olabileceği yönünde kuvvetli şüphe duyulan yabancılara, yaşadıklarının etkisinden kurtulabilmeleri ve yetkililerle iş birliği yapıp yapmayacaklarına karar verebilmeleri amacıyla valiliklerce otuz gün süreli ikamet izni verilir.

Bu ikamet izinlerinde, diğer ikamet izinlerinin verilmesindeki şartlar aranmaz."

- İnsan ticareti mağduru olmuş kişilere 30 günlük insan ticareti mağduru ikamet izni verilir.
  O mağduriyetin giderilmesi için psikolojik destek veya hangi tedaviye ihtiyacı varsa sağlanır.
- Ayrıca başka hiçbir şart aranmaz.

• Bu kişilere iyileşmek ve düşünmek için 6 ay süre veriliyor.

- Buradaki düşünme; devlete o suç örgütünün çökertilmesi noktasında bilgi verip vermeyeceğidir.
  Yani, burada devletle işbirliği yapıp yapmamak konusunda bir takdir hakkı tanınmıştır.

6 aylık sürelerle uzatılabilir, en fazla da 3 yıl süreyle kullanılabilir.

YUKK m.49

"İyileşme ve düşünme süresi tanımak amacıyla verilen ikamet izni, mağdurun güvenliği, sağlığı veya özel durumu nedeniyle en fazla altışar aylık sürelerle uzatılabilir. Ancak, bu süreler hiçbir şekilde toplam üç yılı geçemez.

İnsan ticareti mağduru olduğu veya olabileceği yönünde kuvvetli şüphe bulunan yabancıların, kendi girişimleriyle suçun failleriyle yeniden bağ kurduklarının belirlendiği durumlarda ikamet izinleri iptal edilir."

---

[40] Sınırdışı edilecek şahsı, ya geldiği ülke kabul edecek ya da üçüncü bir ülke kabul edilecek. Eğer geldiği ülkede insanlık dışı muameleye, ölüm cezasına, işkenceye vs. uğrayacaksa geri gönderemezsiniz

[41] ***YUKK m.54 – Sınır Dışı Etme Kararı Alınamayacaklar***

"54 üncü madde kapsamında olsalar dahi, aşağıdaki yabancılar hakkında sınır dışı etme kararı alınmaz:

a) Sınır dışı edileceği ülkede ölüm cezasına, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacağı konusunda ciddi emare bulunanlar

b) Ciddi sağlık sorunları, yaş ve hamilelik durumu nedeniyle seyahat etmesi riskli görülenler

c) Hayati tehlike arz eden hastalıkları için tedavisi devam etmekte iken sınır dışı edileceği ülkede tedavi imkânı bulunmayanlar

ç) Mağdur destek sürecinden yararlanmakta olan insan ticareti mağdurları

d) Tedavileri tamamlanıncaya kadar, psikolojik, fiziksel veya cinsel şiddet mağdurları

2) İkamet İzninin Uzatılması

• Hangi tür ikamet izni olursa olsun, o ikamet izninin uzatılması için bitmeden 60 gün önce başvurulması gerekir.
  ⌊ En erken ikamet izninin dolmasına 60 gün kala başvurulabilecektir.

• Tutuklular, hükümlüler ve idari gözetim altında bulunanlar bakımından bunlar ikamet süresinin ihlali sayılmıyor.

YUKK m.24 – İkamet İzinlerinin Uzatılması

"İkamet izinleri valiliklerce uzatılabilir.

Uzatma başvuruları, ikamet izni süresinin dolmasına altmış gün kalmasından itibaren ve her koşulda ikamet izni süresi dolmadan önce valiliklere yapılır. İkamet iznini uzatma başvurusunda bulunanlara, harca tabi olmayan bir belge verilir. Bu yabancılar, ikamet izni süreleri sona ermiş olsa dahi haklarında karar verilinceye kadar bu belgeyle Türkiye'de ikamet edebilir.

Uzatılan ikamet izinleri, yasal izin sürelerinin bitim tarihinden itibaren başlatılır.

Uzatma başvuruları, valiliklerce sonuçlandırılır."

YUKK m.25 – Türkiye İçinden Yapılan İkamet İzin Talebinin Reddi veya Uzatılmaması

"Türkiye içinden yapılan ikamet izni talebinin reddi, ikamet izninin uzatılmaması veya iptali ile bu işlemlerin tebliği valiliklerce yapılır. Bu işlemler sırasında, yabancının Türkiye'deki aile bağları, ikamet süresi, menşe ülkedeki durumu ve çocuğun yüksek yararı gibi hususlar göz önünde bulundurulur ve ikamet iznine ilişkin karar ertelenebilir.

İkamet izni talebinin reddi, iznin uzatılmaması veya iptali, yabancıya ya da yasal temsilcisine veya avukatına tebliğ edilir. Tebligatta, yabancının karara karşı itiraz haklarını etkin şekilde nasıl kullanabileceği ve bu süreçteki diğer yasal hak ve yükümlülükleri de yer alır.

YUKK m.26 – İkamet İzinlerine İlişkin Diğer Hükümler

"Tutuklu veya hükümlü olarak cezaevlerinde ya da idari gözetim altında geri gönderme merkezlerinde bulunan yabancıların, buralarda geçirdikleri süreler ikamet izni süresinin ihlali sayılmaz. Bu kişilerin varsa ikamet izinleri iptal edilebilir. Bunlardan, yabancı kimlik numarası bulunmayanlara, ikamet izni şartı aranmadan yabancı kimlik numarası verilebilir.

Konsolosluklardan ikamet ve çalışma izni alarak Türkiye'ye gelen yabancılar, giriş tarihinden itibaren en geç yirmi iş günü içinde adres kayıt sistemine kayıtlarını yaptırmak zorundadırlar."

• Bir şahsın çalışma izni varsa ayrıca ikamet izni alması gerekmez. Çünkü çalışma izni varsa o aynı zamanda ikamet iznidir.

• Eski amaç sona ererse; (ÖR: Kısa dönem ikamet izinlerinden birisi bilimsel araştırma için gelen şahıs 6 ay araştırma yaptı, ama daha sonra eğitim almak için doktora programına katılırsa,) kısa dönem ikamet iznini öğrenci ikamet iznine çevirecektir.

III. YABANCILARIN TAŞINMAZ EDİNMESİ

• Tapu Kanunu m.35'de düzenlenen bir hususdur.

• 2012 yılında Tapu Kanunu'nda yapılan değişikliklerle **karşılıklılık ilkesi kaldırıldı**.
  ⌊ Değişiklikten önceki durumda bir yabancının Türkiye'de taşınmaz edinebilmesi, onun ülkesinde Türklerin de taşınmaz edinebiliyor olmasına bağlıydı.
  ⌊ Şimdi ise hangi ülke vatandaşlarının taşınmaz edinebileceğini Bakanlar Kurulu belirliyor**.**
  Buradaki **kıstas**, kanunda ülke menfaatleri ile ilgili kişiler diyor.
    - Objektif hukuki kıstastan ziyade ülke menfaatleri ve iki ülke arasındaki ilişkiler gözetilerek siyasi bir değerlendirme yoluyla bu şekilde hangi vatandaşların Türkiye'de taşınmaz edinebileceği düzenlenmiş oldu.

• ***Tapu K. m.35/I***

"Kanuni sınırlamalara uyulmak kaydıyla[42], uluslararası ikili ilişkiler yönünden ve ülke menfaatlerinin gerektirdiği hallerde ***Cumhurbaşkanı tarafından belirlenen ülkelerin vatandaşı olan yabancı uyruklu gerçek kişiler*** *Türkiye'de taşınmaz ve sınırlı ayni hak edinebilirler. Yabancı uyruklu gerçek kişilerin edindikleri taşınmazlar ile bağımsız ve sürekli nitelikteki sınırlı ayni hakların toplam alanı,* ***özel mülkiyete konu ilçe yüz ölçümünün yüzde onunu*** *ve* ***kişi başına ülke genelinde otuz hektarı geçemez****. Cumhurbaşkanı kişi başına ülke genelinde edinilebilecek miktarı iki katına kadar artırmaya yetkilidir."*

  ⌊ Tapu Kanunu m.35'de gerçek kişilerin taşınmaz edinmeleri düzenlemiştir.
  Tüzel kişiler, şirketler hususunda bu usul ve esaslarının özel kanunlarla düzenleneceği söylenmiştir. *(Tapu K. m.35/II[43])*
    - TK, ticaret şirketi değil ise taşınmaz elde edemeyeceklerdir. (ÖR: Yabancı dernek)
  ⌊ Yabancıların toplamda sahip olacakları **taşınmaz oranı, bir ilçede özel mülkiyete konu yüz ölçümünün %10'u geçemez**.
  ⌊ Bireysel olarak, **en fazla 30 hektar yer kadar taşınmaz edinebilirler**
  CB bunu 2 katına kadar çıkarmaya yetkilidir.
    ÖR: Yabancı 100 m²'lik alanda 10 katlı bin yapmıştır.
    Bu durumda kat mülkiyeti esas alınır. 10x100m²=1000m²'lik hakkını tüketmiş sayılacaktır.

---

[42] ÖR: Önceden Köy Kanununa göre yabancılar köylerde taşınmaz edinemiyordu.
Yine Askeriye Kanunu, Petrol Kanun vs. birtakım sınırlamalar mevcuttur.

[43] *"Yabancı ülkelerde kendi ülkelerinin kanunlarına göre kurulan tüzel kişiliğe sahip ticaret şirketleri ancak özel kanun hükümleri çerçevesinde taşınmaz ve sınırlı ayni hak edinebilirler. Bu ticaret şirketleri dışındakiler taşınmaz edinemez ve lehlerine sınırlı ayni hak tesis edilemez. Bu ticaret şirketleri ile yabancı uyruklu gerçek kişiler lehine taşınmaz rehni tesisinde bu maddede yer alan sınırlamalar uygulanmaz."*

• ***Tapu K. m.35/III***

"Cumhurbaşkanı, ülke menfaatlerinin gerektiği hallerde yabancı uyruklu gerçek kişiler ile yabancı ülkelerde kendi ülkelerinin kanunlarına göre kurulan tüzel kişiliğe sahip ticaret şirketlerinin taşınmaz ve sınırlı ayni hak edinimlerini; ülke, kişi, coğrafi bölge, süre, sayı, oran, tür, nitelik, yüzölçüm ve miktar olarak belirleyebilir, sınırlandırabilir, kısmen veya tamamen durdurabilir veya yasaklayabilir."

- CB, gerek gerçek kişilerin, gerek şirketlerin taşınmaz edinmelerini belli yönlerde sınırlayabilir.
  - Ülke yönünden
  - Şahıs yönünden
    - Ancak kişi bazlı sınırlamada **ayrımcılık yasağ**ı var, meşru bir gerekçe olması lazım.
  - Belli bir coğrafi bölgeden gelenler yönünden
  - Süre açısından
  - Sayı, oran, tür, nitelik, yüz ölçüm ve miktar

• ***Tapu K. m.35/IV***

*"Yabancı uyruklu gerçek kişiler ve yabancı ülkelerde kendi ülkelerinin kanunlarına göre kurulan tüzel kişiliğe sahip ticaret şirketleri, satın aldıkları **yapısız taşınmazda** geliştireceği projeyi iki yıl içinde ilgili Bakanlığın onayına sunmak zorundadır. İlgili Bakanlıkça başlama ve bitirilme süresi belirlenerek onaylanan proje tapu kütüğünün beyanlar hanesine kaydedilmek üzere taşınmazın bulunduğu tapu müdürlüğüne gönderilir. Onaylanan projenin süresi içinde gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği ilgili Bakanlıkça takip edilir."*

- Sunulmaması durumunda taşınmaz tasfiye edilir.
  Taşınmaz bedeli yabancı uyruklu kişiye iade edilir. (Kamulaştırma söz konusu değildir.)

• Askeri yasak bölgeler bakımından Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanunu var. O kanunun hükümleri geçerlidir. Taşınmaz edinimini de Milli Savunma Bakanlığı yapar.

Özel güvenlik bölgeleri dediğimiz yerlerde taşınmaz ediniminde de Valilikten izin alınması gerekiyor. Bu izinler alındıktan sonra taşınmaz edinebilirler. *(Tapu K. m.35/V)*

• ***Tapu K. m.35/VI***

*"Bu madde hükümlerine aykırı olarak edinilen, edinim amacına aykırı kullanıldığı ilgili Bakanlık ve idarelerce tespit edilen, süresi içinde ilgili Bakanlığa başvurulmayan veya süresi içinde projeleri gerçekleştirilmeyenler ile bu maddenin birinci fıkrası kapsamındaki sınırlamalar dışında miras yoluyla edinilen taşınmazlar ve sınırlı ayni haklar, Maliye Bakanlığınca verilecek b**ir yılı geçmeyen süre içinde maliki tarafından tasfiye edilmediği takdirde tasfiye edilerek bedele çevrilir ve bedeli hak sahibine ödenir.**"*

- Coğrafi sınırlamaya göre kişi başına ülke genelinde 30 hektarı geçemiyordu. Eğer şahıs burada belirtilen coğrafi sınırlamayı ihlal edecek şekilde gayrimenkul almışsa o tasfiye edilir ve bedel kendisine verilir. Miras yoluyla kalması durumunda da durum aynı şekildedir. Yine fazla olan miktarın iptal edilmesi gerekir.

• ***Tapu K. m.36 – TR'de kurulmuş şirketler***

*"29/5/2009 tarihli ve 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 28 inci maddesi kapsamındaki kişiler hariç olmak üzere **yabancı uyruklu gerçek kişilerin, yabancı ülkelerin kanunlarına göre kurulmuş tüzel kişilerin ve uluslararası kuruluşların yüzde elli veya daha fazla oranda hissesine sahip oldukları veya yönetim hakkını haiz kişilerin çoğunluğunu** atayabilme veya görevden alabilme yetkisine sahip oldukları **Türkiye'de kurulu tüzel kişiliğe sahip şirketler**, ana sözleşmelerinde belirtilen faaliyet konularını yürütmek üzere taşınmaz mülkiyeti veya sınırlı ayni hak edinebilir ve kullanabilirler.*

Birinci fıkrada belirtilen şirketlerin Türkiye'de kurulu başka bir şirkete doğrudan veya dolaylı olarak ortak olması durumunda, yabancı yatırımcının ortak olunan şirketteki nihai ortaklık oranının yüzde elli veya daha fazla olması halinde; yabancı yatırımcıların, taşınmaz maliki yerli sermayeli şirketlerin hisselerinin yüzde elli veya daha fazlasını doğrudan veya dolaylı olarak edinmesi ve taşınmaz maliki mevcut yabancı sermayeli şirketlerde yabancı yatırımcıların ortaklık oranının hisse devri sonucunda yüzde elli veya daha fazlasına ulaşması durumunda da aynı esaslar geçerlidir.

18/12/1981 tarihli ve 2565 sayılı Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanunu hükümleri saklı kalmak kaydıyla bu şirketlerin, askeri yasak bölgeler, askeri güvenlik bölgeleri ve aynı Kanunun 28 inci maddesi çerçevesinde belirlenen bölgelerdeki taşınmaz mülkiyeti edinimleri Genelkurmay Başkanlığının ya da yetkilendireceği komutanlıkların; özel güvenlik bölgelerindeki taşınmaz mülkiyeti edinimleri ise taşınmazın bulunduğu yerdeki valiliğin iznine tabidir. Bu fıkra kapsamında yapılacak değerlendirmelerde, edinimin ülke güvenliğine uygunluğu esas alınır.

Yukarıdaki fıkralar kapsamı dışında kalan yabancı sermayeli şirketler, yerli sermayeli şirketlerin tabi olduğu hükümler çerçevesinde taşınmaz mülkiyeti ve sınırlı ayni hak edinebilir ve kullanabilirler.

*Taşınmaz rehni tesisinde, taşınmaz rehninin paraya çevrilmesi kapsamındaki mülkiyet edinimlerinde, şirket birleşmelerinden ve bölünmelerinden doğan taşınmaz mülkiyeti ve sınırlı ayni hak naklinde, organize sanayi bölgeleri, endüstri bölgeleri, teknoloji geliştirme bölgeleri ve serbest bölgeler gibi özel yatırım bölgelerindeki taşınmaz mülkiyeti ve sınırlı ayni hak edinimlerinde ve ilgili mevzuata göre belli sürede elden çıkarma zorunluluğunun devam etmesi kaydıyla bankaların, 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu çerçevesinde kredi olarak sayılan işlemler nedeniyle ya da alacaklarını tahsil amacıyla **edindikleri taşınmazlarda bu madde hükümleri uygulanmaz**.*

Bu madde kapsamında edinilen taşınmazların kullanımı, valiliklerce tapu kayıtları çerçevesinde belli aralıklarla izlenir.

Bu madde hükümlerine aykırı şekilde edinildiği veya kullanıldığı tespit edilen taşınmazlar ve sınırlı ayni haklar, Maliye Bakanlığınca verilecek süre içinde maliki tarafından tasfiye edilmediği takdirde tasfiye edilerek bedele çevrilir ve bedeli hak sahibine ödenir.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar, ilgili kurum ve kuruluşların görüşlerinin alınmasını müteakip Ekonomi Bakanlığı tarafından çıkarılan yönetmelikle düzenlenir."

- Eğer sermayesinin %50'sini veya daha fazlasını yabancı ya da yöneticilerin %50 veya daha fazlasını yabancılar oluşturuyorsa, bu durumda **o şirket sadece ana sözleşmesinde belirtilen amacı gerçekleştirebilecek kadar taşınmaz edinebilir.**
- Türk şirketi olmasına rağmen yabancı sermayeli bir şirketse yani %50 veya daha fazla sermayesi yabancı ya da şirketin yönetim kurulunun yarısını veya daha fazlasını yabancılar oluşturuyorsa bu halde Türk şirketi olmasına rağmen yabancı şirket muamelesi yapılıyor. Ve sadece esas sözleşmelerindeki amacı gerçekleştirmek için taşınmaz edinebiliyorlar.
- Bunun dışında kalan (yani %50 kriterini sağlamayan) yabancı sermayeli şirketler yerli şirket gibi kabul ediliyor. Yani Türk şirketleri nasıl taşınmaz edinebiliyorlarsa onlar da o şekilde taşınmaz edinebiliyorlar.